

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ετος 7ο - Τεύχος 27

(Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1992)

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

Σελ.

* Όλγας Ιακωβίδου: Ο Ρόλος των Γυναικείων Αγροτοτουριστικών Συνεταιρισμών στην Προώθηση του Αγροτοτουρισμού στην Ελλάδα	137
* Αρ. Δ. Πάνου: Η Συμβολή των Δημοσίων Σχέσεων στο Ρόλο και την Αποστολή του Συνεταιριστικού Κινήματος	147
* Κ. Α. Παπαγεωργίου: Η Ανταγωνιστικότητα των Ελληνικών Συνεταιρισμών	153
* Π. Σπαθούλα: ΚΥΔΕΠ: Ανάλυση του Προβλήματος	161
* Πρόταση Αποκατάστασης της Βιωσιμότητας της ΚΥΔΕΠ	165
* Θέσεις - Απόψεις	179
* Εκείνοι που φεύγουν: Βασίλης Κοντός	183
* Πιστωτικός Συνεταιρισμός Τεχνοεργατών Λαμίας	185
* Κ.Α.Π.: Παρατηρήσεις για τις Ζημιογόνες Βιομηχανίες Συνεταιρισμών και ΑΤΕ	189
* Ειδήσεις Αγροτικές - Συνεταιριστικές	193

Revue Cooperative «SINETERISTIKI PORIA» Cooperative Review

25, Koumoundourou Str. - Athens 104 37

Sommaire a page 200 - Table of contents page 200

ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΑΣ ΑΝΟΙΞΗ!

ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
με ανθρώπινο πρόσωπο

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Έτος 7ο - Τεύχος 27

(Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1992)

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Της Όλγας Ιακωβίδου (*)

Λέκτορα στον τομέα Αγροτικής Οικονομίας
του Τμήματος Γεωπονίας του ΑΠΘ.

1. Εισαγωγή

Η έννοια του όρου αγροτικός τουρισμός αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε μη αστικό χώρο από άτομα που ασχολούνται στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και ειδικότερα από οικογενειακής ή συνεταίριστικής μορφής μικρές τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών (Θάνος Κ., 1987).

Το ενδιαφέρον για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην Ελλάδα εκδηλώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 κυρίως από κρατικούς φορείς, οι οποίοι αντιμετώπισαν τον αγροτουρισμό ως μία τοπική και περιφερειακή δραστηριότητα που μπορεί να αντιμετωπίσει καίρια κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα της περιφέρειας και να αποτελέσει εναλλακτική λύση στην ανάπτυξη ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της χώρας, στις οποίες οι πόροι περιορίζονται στον πρωτογενή τομέα παραγωγής (Ιακωβίδου, 1991). Οι βασικοί στόχοι της ανάπτυξης του αγροτουρισμού αναφέρονταν στην εξασφάλιση πηγών συμπληρωματικών εισοδημάτων για την αγροτική οικογένεια, στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής των αγροτών και στη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην περιφέρεια. Παράλληλα η ανάπτυξη του αγροτουρισμού απέβλεπε στην παροχή ευκαιριών σε περιοχές με φυσικές ομορφιές ή ιστορικό ή πολιτισμικό ενδιαφέρον, να αξιοποιήσουν και να διαφυλάξουν τις πηγές αυτές και στην ενεργοποίηση της συμμετοχής των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

(*) Ευχαριστίες εκφράζονται στον Επ. Καθηγητή κ. Κ. Ουσταπασίδη, ο οποίος διάβασε το πρώτο χειρόγραφο και έκανε πολύτιμες υποδείξεις.

σης και άλλων τοπικών συλλογικών οργάνων στην τοπική ανάπτυξη (Parageorgiou, 1988).

Η μέχρι σήμερα προώθηση του αγροτουρισμού έγινε με βασικό κριτήριο τη δυνατότητα τουριστικής αξιοποίησης ορεινών και μειονεκτικών περιοχών που διαθέτουν βασικά έργα υποδομής. Προτεραιότητα δόθηκε σε περιοχές με φθίνουσα αγροτική οικονομία και μειούμενο πληθυσμό ή σε περιοχές με εθνική σκοπιμότητα, καθώς και σε φορείς που είχαν έτοιμα σχέδια για αγροτουριστική ανάπτυξη ή ήταν έτοιμοι να υιοθετήσουν αγροτουριστικές δραστηριότητες σε συνεταιριστική βάση (Parageorgiou, 1988).

Στην Ελλάδα η προώθηση του αγροτικού τουρισμού διαρθρώθηκε γύρω από τρεις μεγάλους άξονες. Ο πρώτος αφορούσε τα παραδοσιακά χωριά τα οποία διατηρήθηκαν και συντηρήθηκαν με τη βοήθεια του ΕΟΤ και αποτελούν πόλους τουριστικής έλξης. Ο δεύτερος στα διάφορα καταλύματα, από μικρής κλίμακας ξενοδοχεία μέχρι ενοικιαζόμενα δωμάτια, δηλωμένα ή μή στον ΕΟΤ, τα οποία λειτουργούν στις αγροτικές περιοχές και αποτελούν και τον ιδιωτικής πρωτοβουλίας αγροτικό τουρισμό. Τέλος, ο τρίτος άξονας αφορούσε τους γυναικείους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς. Από τους τρεις αυτούς άξονες ο πλέον διαρθρωμένος και ανταποκρινόμενος στην όλη φιλοσοφία του αγροτικού τουρισμού είναι οι Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί. Σχετικά αναφέρεται ότι οι μεν ιδιωτικής πρωτοβουλίας αγροτουριστικές δραστηριότητες περιορίζονται στην ενοίκιαση καταλυμάτων, τα δε παραδοσιακά χωριά, ενώ προσφέρουν στους τουρίστες ένα εξαιρετικό πλαίσιο τουρισμού δεν αξιοποιούν παρά παρεμπιπτόντως τον αυθεντικό φυσικό και πολιτισμικό πλούτο της περιοχής με την υποδοχή που επιφυλάσσουν στους τουρίστες.

Στο άρθρο αυτό εξετάζεται η προώθηση του αγροτουρισμού στην Ελλάδα από τους γυναικείους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς, οι οποίοι σηματοδοτούν την εισαγωγή του αγροτουρισμού στην Ελλάδα, αποτελούν το πρώτο και μοναδικό προς το παρόν διαρθρωμένο πρότυπο αγροτουρισμού για τα ελληνικά δεδομένα και είναι πρωτοπόροι σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ειδικότερα μελετώνται οι στόχοι της ίδρυσης γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών, τα χαρακτηριστικά και η λειτουργία τους καθώς και τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν για τη βιωσιμότητα και την περαιτέρω ανάπτυξή τους.

2. Οι γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα

Η πρωτοβουλία για την ίδρυση των γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα ανήκει στη Γενική Γραμματεία Ισότητας (Γ.Γ.Ι.) του Υπουργείου Προεδρίας⁽¹⁾, η οποία στηρίχθηκε σε ανάλυση της τουριστικής ζήτησης, στη μέριμνα για την ισότητα των δύο φύλων και στο συνεταιριστικό κίνημα (Grolleau H., 1987).

Σ' ό,τι αφορά την τουριστική ζήτηση και ειδικότερα τις στάσεις των τουρι-

(1) Κυβερνητικός φορέας που ιδρύθηκε το Μάρτιο του 1983 με τη μορφή Συμβουλίου Ισότητας των δυο φύλων.

στών απέναντι στη διαμονή και διατροφή τους, έχει διαπιστωθεί ότι οι τουρίστες επιθυμούν στον ίδιο βαθμό να διαμένουν σε σπίτια ελληνικών οικογενειών και σε ξενοδοχεία, ενώ παράλληλα εκτιμούν ιδιαίτερα την αυθεντική ελληνική κουζίνα (Grolleau H., 1987). Κατά συνέπεια ο αγροτουρισμός είναι η μορφή εκείνη του τουρισμού που μπορεί να καλύψει τις απαιτήσεις του τουρίστα τόσο σε ό,τι αφορά τη διαμονή όσο και τη διατροφή του. Ταυτόχρονα η Γενική Γραμματεία Ισότητας είδε το συνεταιριστικό κίνημα ως έναν από τους «πιο κατάλληλους μηχανισμούς» για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας των αγροτισσών, την ενθάρρυνση της συμμετοχής τους στους μεικτούς κοινωνικούς θεσμούς και την κατοχύρωση της συμμετοχής τους, με ίσους όρους, στην κοινωνική ζωή του τόπου τους (Σάντρου, 1992).

Η απόφαση της ΓΓΙ για την προώθηση αποκλειστικά γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών στηρίχθηκε στις ακόλουθες διαπιστώσεις.

- α. Η μεγάλη πλειοψηφία των αγροτισσών κατατάσσονται στην κατηγορία των συμβοηθούτων και μη αμειβόμενων μελών των γεωργικών οικογενειακών εκμεταλλεύσεων και δεν απολαμβάνουν προσωπικού εισοδήματος, παρά το γεγονός ότι μοιράζονται τις αγροτικές εργασίες με τους άνδρες.*
- β. Η συμμετοχή των γυναικών των αγροτικών περιοχών στους κοινωνικούς θεσμούς (συνεταιρισμούς, συλλόγους, τοπική αυτοδιοίκηση κλπ.) είναι πολύ περιορισμένη.*
- γ. Οι γυναίκες συμμετέχουν πιο εύκολα σε γυναικείους συνεταιρισμούς από ό,τι σε μεικτούς.*

Ως δραστηριότητες των συνεταιρισμών επελέγησαν αυτές του αγροτουρισμού, διότι δεν απαιτούν ιδιαίτερα υψηλά κεφάλαια για την εφαρμογή τους· επίσης είναι δραστηριότητες οικείες μεν στις γυναίκες, αλλά διαφοροποιημένες από την απλή παροχή υπηρεσιών, μιά και οι γυναίκες δεν εξυπηρετούν απλά και μόνο τους ξένους, αλλά είναι και οι επιχειρηματίες συγχρόνως (Σάντρου, 1992).

Οι αγρότισσες από τη μεριά τους, οι οποίες στην πλειοψηφία τους ανήκαν στα συμβοηθούτα και μη αμειβόμενα μέλη της οικογένειας, είδαν στους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς τη δημιουργία νέων πηγών εισοδημάτων για τις ίδιες και την οικογένειά τους, με παράλληλη συμμετοχή τους στην ανάπτυξη του τόπου (Κανάκη, 1988).

Έτσι, από το 1983 άρχισε να προγραμματίζεται η ίδρυση γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα και το 1984 άρχισε να λειτουργεί ο πρώτος από αυτούς στην Πέτρα της Λέσβου. Σήμερα λειτουργούν συνολικά 8 γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί στην Πέτρα Λέσβου από το 1984, στα Νοτιοχώρια Χίου, στα Αμπελάκια Λάρισας, στην Αράχωβα Βοιωτίας, στον Άγιο Γερμανό Πρεσπών και στη Μαρώνεια Κομοτηνής από το 1985, στις Βολίμες Ζακύνθου από το 1988 και στην Κάσο από το 1991.

Οι πιο γνωστές δραστηριότητες των αγροτουριστικών συνεταιρισμών αναφέρονται: α) στην παροχή τουριστικών καταλυμάτων με ή χωρίς πρωινό, η οποία αποτελεί και τη βασική δραστηριότητα στους συνεταιρισμούς Πέτρας, Νοτιοχωρίων, Αμπελακίων, Αράχωβας, Βολίμων, Αγίου Γερμανού, β) στις δυνατότητες εστίασης κυρίως με τυπικά γεύματα της περιοχής, στους συνεταιρισμούς Μαρώνειας και Κάσου και γ) στην παρασκευή και διά-

θεση τόσο τοπικών γεωργικών προϊόντων και οικιακών παρασκευασμάτων (ελιές, λαχανικά, αβγά, γλυκά κουταλιού, χυλοπίτες, τραχανάς, κ.ά., όσο και χειροτεχνικών προϊόντων (δαντέλες, κεντήματα, υφαντά), που βασίζονται στη λαϊκή τέχνη και παράδοση της περιοχής. Οι δραστηριότητες αυτές πριν την ανάπτυξη του αγροτουρισμού θεωρούνταν από τις γυναίκες αλλά και από το σύνολο του αγροτικού πληθυσμού ως μία αξιόλογη παράδοση και όχι ως πηγή εισοδήματος.

Η παρασκευή οικιακών παρασκευασμάτων και χειροτεχνικών προϊόντων μεταβιβάζονταν από γενιά σε γενιά για να καλύψουν ατομικές και οικογενειακές ανάγκες. Σήμερα όμως οι δραστηριότητες αυτές αποτελούν σπουδαία πηγή εισοδήματος για την αγρόπιστα, η οποία με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης τόσο της ίδιας όσο και της οικογένειάς της, ενώ παράλληλα προβάλλεται ο κοινωνικός και οικονομικός ρόλος που μπορεί να παίξει στις αγροτικές περιοχές, όπου οι δυνατότητες απασχόλησης εκτός της γεωργίας είναι πολύ περιορισμένες.

3. Ίδρυση και Λειτουργία των αγροτουριστικών συνεταιρισμών

Η ίδρυση και λειτουργία των πρώτων αγροτουριστικών συνεταιρισμών βασίστηκε κατά κύριο λόγο στις αρχές του νόμου 921/79 και των επόμενων σ' αυτές του νόμου 1541/85⁽²⁾ περί «Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων». Οι νόμοι αυτοί βασίζονται στις αρχές συνεργατισμού οι οποίες επικρατούν και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, δηλαδή τη δημοκρατική λειτουργία, την ελεύθερη είσοδο και έξοδο των μελών, τη διανομή των πλεονασμάτων ανάλογα με τη συμμετοχή στις δραστηριότητες, την περιορισμένη αμοιβή κεφαλαίου, τη φροντίδα για την εκπαίδευση και τη διασυνεταιριστική συνεργασία. Ωστόσο, υπάρχουν διαφορές σχετικά με το ότι ο συνεταιριστικός νόμος 1541/85, ο οποίος ισχύει σήμερα στην Ελλάδα αναφέρεται ειδικά στους αγροτικούς συνεταιρισμούς και είναι τόσο λεπτομερής, ώστε εμποδίζει τον καθορισμό λεπτομερειών από τα καταστατικά των συνεταιρισμών και τη βάση τους (Ουσταπασιδής, 1991).

Σύμφωνα με το νόμο 1541/1985 οι γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί έχουν ως σκοπό τους την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των μελών τους μέσα από μια κοινή επιχείρηση με την ισότιμη συνεργασία και την αμοιβαία βοήθεια των συνεταιριών. Για την επίτευξη των σκοπών αυτών οι συνεταιρισμοί έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν οποιεσδήποτε νόμιμες δραστηριότητες με τις οποίες καλύπτεται όλο το φάσμα της παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων, η παραγωγή και προμήθεια γεωργικών εφοδίων, καθώς και η κατασκευή και προμήθεια των μέσων αγροτικής παραγωγής. Μεταξύ των δραστηριοτήτων

(2) Ενώ στις Ευρωπαϊκές χώρες η σχετική με το συνεργατισμό νομοθεσία παραμένει η ίδια επί σειρά δεκαετιών και απλά προσαρμόζεται κάθε φορά, στην Ελλάδα, όπου η συνεταιριστική εμπειρία είναι σχετικά μικρή — μόλις από το 1915 — έχουν αλλάξει ήδη 3 νόμοι — 602/1915, 921/1979, 1541/1985 — και επίκειται η θέσπιση ενός καινούριου για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

αυτών ιδιαίτερη θέση κατέχει η ίδρυση και λειτουργία αγροτουριστικών μονάδων και καταλυμάτων, η οποία αναφέρεται στην κοινή χρήση και εκμετάλλευση των περιουσιακών στοιχείων των μελών και κυρίως στην παραχώρηση δωματίων της κύριας κατοικίας της οικογένειας για τουριστική αξιοποίηση.

Μέλη του συνεταιρισμού μπορούν να γίνουν γυναίκες ηλικίας 18 ετών και άνω οι οποίες ασχολούνται αυτοπρόσωπα, επαγγελματικά αποκλειστικά ή μή σε οποιοδήποτε κλάδο της αγροτικής οικονομίας, διαθέτουν δωμάτια σε κοινή εκμετάλλευση και επιθυμούν να ασχοληθούν με τις αγροτουριστικές δραστηριότητες. Τα μέλη του συνεταιρισμού οφείλουν να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του Καταστατικού και του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας του συνεταιρισμού, καθώς και με τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης και των Οργάνων Διοίκησής του.

Όργανα του συνεταιρισμού είναι:

- α) η Γενική Συνέλευση, η οποία είναι το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων πάνω στις υποθέσεις του συνεταιρισμού και απαρτίζεται από όλα τα μέλη, τα οποία έχουν δικαίωμα μίας ψήφου.
- β) το Διοικητικό Συμβούλιο του συνεταιρισμού, το οποίο αποτελείται από 5 εκλεγμένα από τη Γενική Συνέλευση του συνεταιρισμού μέλη και έχει ως αρμοδιότητες τη διαχείριση και γενικά τη λειτουργία του συνεταιρισμού για την επίτευξη του σκοπού του.
- γ) το Εποπτικό Συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από 3 μέλη εκλεγμένα και αυτά από τη Γενική Συνέλευση και έχει ως αρμοδιότητες την παρακολούθηση και εποπτεία της κανονικής εκτέλεσης των καθηκόντων του Διοικητικού Συμβουλίου.

Η ίδρυση και λειτουργία καινούργιων αγροτουριστικών συνεταιρισμών, σε περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη αγροτουρισμού, ακολουθεί την παρακάτω διαδικασία:

Κατ' αρχήν αναζητείται μία ομάδα δυναμικών γυναικών, οι οποίες έχουν κάποιο ενδιαφέρον για τις τουριστικές δραστηριότητες και παράλληλα γίνεται διερεύνηση του βαθμού «αποδοχής» του προτεινόμενου προγράμματος από τον τοπικό πληθυσμό με τη χρήση ερωτηματολογίων.

Στη συνέχεια γίνεται πρόσκληση για εκδήλωση ενδιαφέροντος, δηλαδή για την «ένταξη» της κατοικίας στο πρόγραμμα ανάπτυξης του αγροτουρισμού και επιθεωρητές του ΕΟΤ εξετάζουν αν οι προτεινόμενες κατοικίες πληρούν τις προδιαγραφές που υπάρχουν για τις περιπτώσεις των τουριστικών καταλυμάτων. Σε περίπτωση που υπάρχουν σχετικά προβλήματα στις προτεινόμενες για αγροτουριστική χρήση κατοικίες, υποδεικνύονται από υπεύθυνο μηχανικό οι απαραίτητες εργασίες, που πρέπει να γίνουν προκειμένου αυτές ν' ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές του ΕΟΤ.

Παράλληλα με την εκτέλεση των εργασιών ή και αργότερα συστήνεται και νομικά ο συνεταιρισμός με τη βοήθεια του Συμβουλίου Ισότητας.

Για τη νομική σύσταση του συνεταιρισμού είναι απαραίτητη η ύπαρξη μίας ομάδας τουλάχιστον 15 γυναικών, οι οποίες αφού επιλέξουν τις δραστηριότητες του συνεταιρισμού τους, υπογράφουν την πράξη σύστασης ενώπιον δικηγόρου και εκλέγουν την προσωρινή διοικούσα επιτροπή. Στη συνέχεια

υποβάλλουν το καταστατικό στο Ειρηνοδικείο και μετά την έγκρισή του εκλέγουν τα όργανα του συνεταιρισμού.

4. Πηγές χρηματοδότησης των αγροτοτουριστικών συνεταιρισμών

Μια από τις βασικές αντιξοότητες που αντιμετώπισε η προώθηση των αγροτοτουριστικών συνεταιρισμών αφορούσε την εξεύρεση πηγών χρηματοδότησης για την κάλυψη των απαραίτητων δαπανών για την ανάπτυξη αγροτοτουριστικών δραστηριοτήτων.

Οι δυνατότητες χρηματοδότησης που παρείχαν διάφοροι αναπτυξιακοί νόμοι όπως ο 1262/82, ο 1622/86 κ.ά. δεν αξιοποιήθηκαν από τις γυναίκες μέλη των αγροτοτουριστικών συνεταιρισμών εξαιτίας της συμμετοχής στις δαπάνες των επενδυτικών έργων, με δικά τους κεφάλαια, που προβλέπονταν από τους νόμους. Έτσι, οι υπεύθυνες της Γραμματείας Ισότητας διερεύνησαν τις δυνατότητες χρηματοδότησης από άλλες πηγές, όπως η Περιφέρεια στην οποία ανήκε ο συνεταιρισμός, διάφορες Τράπεζες, η Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομικής Οικισμού Στέγασης (ΔΕΠΟΣ), ο Ελληνικός Οργανισμός Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων και Χειροτεχνίας (ΕΟΜΜΕΧ), ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ) κ.α., οι οποίες και χρηματοδότησαν τους πρώτους συνεταιρισμούς. Όμως, όταν αποδείχθηκαν οι δυνατότητες που παρείχαν οι αγροτοτουριστικοί συνεταιρισμοί στο να εξασφαλίσουν κάποιο εισόδημα στα μέλη τους, οι γυναίκες άρχισαν να αποδέχονται την ιδέα της προσφυγής σε δανειοδότηση για την επέκταση των δραστηριοτήτων τους.

Ταυτόχρονα με τις δαπάνες για την ανάπτυξη των αγροτοτουριστικών δραστηριοτήτων, κρίθηκε αναγκαία η επιμόρφωση των μελών των συνεταιρισμών σε θέματα σχετικά με τον τουρισμό, το marketing, τις συνεταιριστικές αρχές, λογιστική και οικονομία, ανθρώπινων σχέσεων, επικοινωνίας, κ.ά. Οι φορείς που ανέλαβαν την επιμόρφωση των μελών με τη διοργάνωση ειδικών σεμιναρίων ήταν — εκτός της Γενικής Γραμματείας Ισότητας — ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), το Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας (ΕΛΚΕΠΑ), οι Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης (ΝΕΛΕ), η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.), κ.ά.

Σήμερα οι δυνατότητες χρηματοδότησης των αγροτοτουριστικών μονάδων εμφανίζονται ιδιαίτερα αυξημένες από κοινοτικούς πόρους, λόγω του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος που εκδηλώνουν οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες για την προώθηση του αγροτοτουρισμού. Το ιδιαίτερο αυτό ενδιαφέρον προκύπτει από το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις αγροτικού τουρισμού βρίσκονται κυρίως σε γεωργικές περιοχές ή σε περιοχές η οικονομία των οποίων παρουσιάζει αναπτυξιακά προβλήματα και συμβάλλουν στη διαφοροποίηση των περιφερειακών οικονομικών δραστηριοτήτων ή στην αύξηση της απασχόλησης (ΕΟΚ, 1990). Έτσι, το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων που απαιτούνται για τη δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων μπορούν, αφού ληφθούν υπόψη οι περιορισμοί των γεωγραφικών κριτηρίων, να υπαχθούν στα πλαίσια της γεωργικής ή της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας.

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας (Γσολάκη, 1992) υπάρ-

χουν δύο βασικά προγράμματα: το ένα αφορά τις τουριστικές επενδύσεις και το άλλο την εκπαιδευτική - επαγγελματική κατάρτιση.

Στο πρόγραμμα των τουριστικών επενδύσεων και στο πλαίσιο της Γεωργικής Πολιτικής της Κοινότητας αναφέρεται ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2328/91, που έχει αντικαταστήσει τον καν. 797/85, ο οποίος αφορά κυρίως τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των Γεωργικών Διαρθρώσεων και προβλέπει μεταξύ των άλλων τη χορήγηση ενισχύσεων στις επενδύσεις για τουριστικές και βιοτεχνικές δραστηριότητες, που πραγματοποιούνται στη γεωργική εκμετάλλευση. Δικαιούχοι των επενδύσεων αυτών, εκτός των αγροτικών συνεταιρισμών και άλλων μη φυσικών προσώπων, είναι οι κατά κύρια απασχόληση γεωργοί και άλλα φυσικά πρόσωπα, όπως επίσης και ειδικής κατηγορίας δικαιούχοι π.χ. νέοι γεωργοί.

Στο πλαίσιο της περιφερειακής πολιτικής της Κοινότητας αναφέρονται τα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα (ΜΟΠ), Κανονισμός (ΕΟΚ) 2088/85, που εφαρμόζονται στις περιοχές ΜΟΠ της χώρας από δικαιούχους που έχουν τις προϋποθέσεις.

Στο πλαίσιο των προγραμμάτων κοινοτικής πρωτοβουλίας αναφέρεται το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης με την ονομασία LEADER, που επιτρέπει στην Κοινότητα να υιοθετήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο. Μεταξύ των ενεργειών που χρηματοδοτούνται είναι και αυτή του αγροτικού τουρισμού.

Στο πρόγραμμα εκπαιδευτικής - επαγγελματικής κατάρτισης αναφέρονται:

1) Στα πλαίσια του ΜΟΠ (καν. 2088/85), το 7ετές πρόγραμμα (1986-92) επαγγελματικής κατάρτισης σε θέματα αγροτοτουρισμού.

2) Στα πλαίσια των Σχεδίων Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ), με χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). καν. (ΕΟΚ) 2052/88, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης στον αγροτοτουρισμό.

3) Στα πλαίσια της Κοινοτικής πρωτοβουλίας INERREG (1991 - 93) βάσει του καν. (ΕΟΚ) 4253/88 άρθρο 11, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα για συμπληρωματική απασχόληση στον τομέα αγροτικού τουρισμού.

4) Το πρόγραμμα IRIS από το Δεκέμβριο 1988, το οποίο είναι ένα δίκτυο προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης γυναικών και αφορά ανταλλαγές επισκέψεων, επιμορφωτικά σεμινάρια - προγράμματα συνεργασίας.

5) Το πρόγραμμα NOW (1991-93), βάσει του καν. (ΕΟΚ) 4253/88 άρθρο 11, για αγρότισσες και γυναίκες της υπαίθρου το οποίο περιλαμβάνει οργάνωση εκπαιδεύσεων, επιχορήγηση για οργάνωση επιχειρήσεων κ.α. μέσα από διακρατικές συνεργασίες με αγροτοτουριστικές δραστηριότητες.

5. Συμπεράσματα και προτεινόμενα μέτρα

Οι γυναικείοι αγροτοτουριστικοί συνεταιρισμοί σημάδεψαν την ανάπτυξη του αγροτοτουρισμού στην Ελλάδα και είναι, χωρίς αμφιβολία το πιο αυθεντικό πρότυπο αγροτοτουρισμού σε οργανωτικό και διοικητικό επίπεδο. Είναι οι φορείς εκείνοι του αγροτοτουρισμού, οι οποίοι εγγυώνται την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών και εξασφαλίζουν τη φυσική, κοινωνική και πολιτισμική αυθεντικότητα του αγροτικού χώρου.

Η προώθηση των γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών συνέβαλε ουσιαστικά στην εξασφάλιση συμπληρωματικών εισοδημάτων για την αγροτική οικογένεια, στην αναγνώριση και βελτίωση της κοινωνικής θέσης των γυναικών στην τοπική κοινωνία και στην καλύτερη και παραγωγικότερη αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους. Παράλληλα, οι γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί αναδείχθηκαν, σε μερικές περιπτώσεις, μοχλός ανάπτυξης της περιφέρειας και προώθησης ορισμένων δραστηριοτήτων, όπως η οικοτεχνία - χειροτεχνία, η λαϊκή τέχνη, η σε μορφή οικιακής βιοτεχνίας παραγωγή τροφίμων ή προϊόντων, οι οποίες ενίσχυσαν αυτοτελώς την οικιακή οικονομία.

Για να μπορέσει όμως ο αγροτουρισμός να επιβληθεί ως ένα γνήσιο τουριστικό προϊόν, δεν θα πρέπει να βασίζεται απλά στην προσφορά καταλύματος, πράγμα που συμβαίνει συχνά, αλλά να παρουσιάσει ένα ολοκληρωμένο φάσμα υπηρεσιών αγροτικού τουρισμού, δηλαδή ένα σύνολο υπηρεσιών, που περιλαμβάνουν επίσης κοινωνικοπολιτιστικές και αθλητικές υπηρεσίες με τις οποίες να εξασφαλίζεται και η διαφύλαξη των περιβαλλοντικών συνθηκών και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Εξάλλου έχει αποδειχθεί (Oustapassidis K., 1992) ότι η επέκταση των συνεταιρισμών σε σχετικές δραστηριότητες έχει επιρεάσει θετικά την ανάπτυξή τους και κατά συνέπεια, η επέκταση των δραστηριοτήτων των αγροτουριστικών συνεταιρισμών σε νέα σχετικά προϊόντα και υπηρεσίες μπορεί να συμβάλει όχι μόνο στη βιωσιμότητά τους αλλά και στην περαιτέρω ανάπτυξή τους. Ως τέτοια νέα προϊόντα και υπηρεσίες ενδεικτικά αναφέρονται η διοργάνωση εκδηλώσεων που θα προσελκύσουν τους τουρίστες, εκδρομών στα γύρω χωριά που παρουσιάζουν κάποιο ενδιαφέρον — πολιτισμικό, αθλητικό, γαστρονομικό — η δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων, η έκδοση καταλόγων με τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής που θα διευκολύνουν τους περιπάτους στα βουνά και στις κοιλάδες, η διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων σχετικών με την ελληνική κουζίνα, την υφαντική, τον πηλό κ.ά., ανάλογα με την επικρατούσα παράδοση του τόπου, η προμήθεια όσο το δυνατόν περισσότερων γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων τόσο στους τουρίστες όσο και στις τουριστικές μονάδες που λειτουργούν στην περιοχή, κ.ά.

Ταυτόχρονα, οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί θα πρέπει να είναι σε θέση να ικανοποιήσουν ένα ιδιαίτερα απαιτητικό είδος καταναλωτή, που γνωρίζει τί ακριβώς θέλει και έχει τα μέσα να επιλέξει αυτό που επιθυμεί. Με άλλα λόγια πρέπει να προσφέρει υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής ποιότητας, που να σχετίζονται με την παράδοση και την «αγνότητα», ώστε να διαφοροποιούνται οι παρεχόμενες υπηρεσίες από αυτές των άλλων μορφών τουρισμού και να πείθονται οι τουρίστες ότι τους προσφέρεται κάτι εξειδικευμένο, που δεν μπορεί να προσφερθεί από άλλους φορείς.

Σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση οργανωτικών, γραφειοκρατικών, φορολογικών, επενδυτικών κ.ά. προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί, πιστεύεται ότι η δημιουργία ενός ενιαίου φορέα μπορεί να αναλάβει την υποστήριξη, το συντονισμό και την επίλυση αυτών και ταυτόχρονα να συμβάλει στην προώθηση του αγροτουρισμού ως νέα μορφή τουρισμού για τους τουρίστες και ως δυνατότητα πολυδραστηριότητας για τους αγρότες και τις αγρότισσες. Ακόμη επισημαίνεται ότι θα πρέπει να θεσμοθετηθεί ένα ειδικό νομοθετικό πλαίσιο βάσει του οποίου θα καθορίζονται, μεταξύ των άλλων, τα όρια των αγροτουριστικών δραστη-

ριοτήτων — προκειμένου να μην υπάρχει αθέμιτος ανταγωνισμός μεταξύ τουρισμού και αγροτουρισμού — ο καθορισμός των αγροτών και αγροτισσών που μπορούν ν' απασχολούνται με τον αγροτουρισμό, τα προσόντα που πρέπει να διαθέτουν, η φορολόγηση των εισοδημάτων που προέρχονται από την απασχόληση στον αγροτουρισμό κ.α.

Τέλος, παρ' όλα τα επιμορφωτικά σεμινάρια που διοργανώθηκαν από διάφορους φορείς κρίνεται αναγκαία η συνεχής και εντατική επιμόρφωση των μελών σε θέματα συνεταιριστικά, αυτοδιαχείρισης και παροχής υπηρεσιών προκειμένου να επιλυθούν μιά σειρά σοβαρών προβλημάτων που προέρχονται από την ανεπαρκή έως ανύπαρκτη γνώση των συνεταιριστικών αρχών. Παράλληλα πρέπει να βρεθούν τρόποι για να συμμετέχουν τα μέλη στις συλλογικές διοικητικές και εργασιακές διαδικασίες, έτσι ώστε οι συνεταιρίστριες να περνάνε απ' όλα τα στάδια οργάνωσης και λειτουργίας και έτσι να αντιλαμβάνονται τους κόπους και τις ευθύνες που κάθε ένα από αυτά συνεπάγεται.

Βιβλιογραφία

1. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 1990, «Κοινοτικές ενέργειες υπέρ του αγροτικού τουρισμού» ΚΟΜ (90) 438 τελικό.
2. Grolleau, H., 1987, «Le tourisme rural dans les 12 etats membres de la Communauté Economique Européenne 5. Grece» Commission des Communautés Européenne.
3. Θάνος, Κ., 1987, «Αγροτικός Τουρισμός στην Ευρυτανία», ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ, Νοέμβριος 1987, σελ. 290-294.
4. Ιακωβίδου, Ο., 1991, «Αγροτικός Τουρισμός: Νέα προοπτική απασχόλησης του γεωργικού πληθυσμού», ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ, τ. 3, σελ. 23-27.
5. Κανάκη, Ε., 1989, «Ο γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Πέτρας Λέσβου: μιά επιτόπια έρευνα». Πτυχιακή Διατριβή στο Τμήμα Γεωπονίας του ΑΠΘ.
6. Ουσταπασίδης, Κ., 1991, «Οικονομική Αγροτικών Συνεταιρισμών», Πανεπιστημιακές παραδόσεις, ΑΠΘ.
7. Oustapassidis, K., 1992 «Diversification, size and growth of the Greek co-operative marketing unions», Eur. R. Agr. Eco. 19, pp. 85-96.
8. Papageorgiou, F., 1988, «The development in Agro-tourism in Greece», SOCIOLOGIA URBANA E RURALE, n. 26, pp. 207-219.
9. Σάντρους, Μ., 1992 «Η πολιτική της Γραμματείας Ισότητας των Δύο Φύλων στον Τομέα του Αγροτουρισμού», Εισήγηση στη διημερίδα για τον Αγροτικό τουρισμό, ΠΑΣΕΓΕΣ, Θεσσαλονίκη 21-22 Ιανουαρίου 1992.
10. Τσολάκη, Ν., 1992 «Η πολιτική του Υπουργείου Γεωργίας στον Τομέα του Αγροτουρισμού», Εισήγηση στη διημερίδα για τον Αγροτικό Τουρισμό, ΠΑΣΕΓΕΣ, Θεσσαλονίκη 21-22 Ιανουαρίου 1992.

Σ . Ε . Κ . Ε .

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

Έτος ιδρύσεως 1947

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Πανεπιστημίου 6

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ με πλήρεις εγκαταστάσεις και εξοπλισμό

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Μ. Ασίας 1

ΚΑΒΑΛΑ - Δαγκλή 22 • ΞΑΝΘΗ - Περιοχή Πετεινού

Η ΣΕΚΕ ιδρύθηκε το 1947 με την έμπνευση, πρωτοβουλία και προσπάθειες του αγροτικού ηγέτη αιμίνηστου Αλεξάνδρου Μπαλτατζή, που υπήρξε και ο πρώτος Πρόεδρος της.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ ΜΕΤΟΧΟΙ: 13 Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, 2 Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και Α.Ε. ΝΕΣΤΟΣ - Ξάνθης.

ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Το αρχικό μετοχικό κεφάλαιο της ΣΕΚΕ ήταν 2.000.000 δρχ. και τα σημερινά κεφάλαια, αποθεματικά και λοιπά περιουσιακά της στοιχεία ανέρχονται στο ποσό των 2.700.000.000 δρχ.

Η ΣΕΚΕ διαθέτει ιδιόκτητες καπναποθήκες με πλήρως τεχνικές εγκαταστάσεις άνω των 15.000 τόννων και δυναμικό υπηρεσιακό μηχανισμό ικανό να διακινήσει με επιτυχία άνω των 20.000 τ. καπνών.

Το προσωπικό της ΣΕΚΕ αποτελείται από 120 μόνιμους υπαλλήλους και 2.500 καπνεργάτες εποχιακής απασχόλησης.

Οι εξαγωγές της ΣΕΚΕ καλύπτουν το 15% περίπου των συνολικών εξαγωγών και εισάγει κάθε χρόνο πάνω από 25 εκατ. δολάρια.

Στα 40 χρόνια της γόνιμης σταδιοδρομίας της η ΣΕΚΕ προσέφερε ανυπολόγιστες ωφέλειες και υπηρεσίες στον καπνοπαραγωγικό κόσμο και γενικότερα στην εθνική οικονομία και επιπλέον διένειμε στις Οργανώσεις - Μετόχους της μερίσματα ύψους άνω του 1.100.000.000 δρχ.

Με το θεσμό των υποτροφιών που καθιέρωσε η ΣΕΚΕ στην περίοδο 1949 - 1965 σπούδασαν σε Πανεπιστημιακές Σχολές 400 παιδιά φτωχών καπνοπαραγωγών που κατέχουν τώρα εξέχουσες θέσεις στις Οργανώσεις και το Δημόσιο και διακρίνονται για το ήθος και την επίδοσή τους.

Σημαντική υπήρξε η συμβολή της ΣΕΚΕ στην ίδρυση και οργάνωση σειράς Συνεταιριστικών Εταιρειών και Γεωργικών Βιομηχανιών, μεταξύ των οποίων διακρίνεται η Συνεταιριστική Καπνοβιομηχανία ΣΕΚΑΠ, που διαθέτει ένα από τα πιο μεγάλα και συγχρονισμένα καπνοβιομηχανικά συγκροτήματα της Ευρώπης.

Πρόεδρος Δ.Σ.: ΔΗΜ. ΠΕΤΑΛΩΤΗΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΙΤΖΟΝΙΔΗΣ

Γενικός Διευθυντής: ΚΩΣΤΑΣ ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΤΟ ΡΟΛΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Γράφει ο Αρ. Δ. Πάνος(*)

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι η περίοδος που διανύουμε, είναι μία περίοδος μεταβατική κατά την άποψη ορισμένων, πτώσεως και παρακμής κατά την άποψη κάποιων άλλων. Δεν είναι της παρούσης να προχωρήσουμε σε περισσότερες αναλύσεις, ούτε άλλωστε είναι και στις προθέσεις μας.

Μέσα σε αυτή τη γενικότερη περίοδο κρίσης δεν μπορούσαν να μείνουν αλώβητοι και οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στη χώρα μας.

Έτσι σήμερα κατά την άποψη των πλέον ευαίσθητων δεκτών αυτών των μηνυμάτων (Συνεταιριστών, Ακαδημαϊκών, Δασκάλων κλπ.) το Συνεταιριστικό Κίνημα (Σ. Κ.) της χώρας μας, διέρχεται την πλέον βαθιά του κρίση, στην πολύχρονη πορεία του.

Κρίση οικονομική (οφειλές, χρηματοδότηση, παρέμβασής του στην αγορά), κοινωνική (αυτοδιορισμός του ρόλου του, επανεξέταση των αρχών που προσδιορίζουν το Σ.Κ.), πολιτική (απεμπλοκής από εξωσυνεταιριστικά κέντρα αποφάσεων, νομικό πλαίσιο λειτουργίας του) κτλ.

Η πολλαπλή αυτή κρίση που «μαστιγίζει» το Σ.Κ. στη χώρα μας, έχει ως αποτέλεσμα να εντείνεται η στρεβλή και παραμορφωμένη εικόνα που υπήρχε στην «Κοινή Γνώμη». Αποτέλεσμα είναι να θεωρείται σήμερα το Σ.Κ. διαβλητό και διάτρητο, να έχει απωλέσει την αξιοπιστία του και να βάλλεται από τους παντοειδείς αντιπάλους του.

Έχει λοιπόν να αντιπαλέψει αφ' ενός με τις εγγενείς του δυσκολίες, που είναι υπαρκτές, αλλά συγχρόνως και με όλους εκείνους που βρίσκονται μακριά από το θεσμό και οι οποίοι έχουν λανθασμένη εικόνα για το Σ.Κ.

Και σε άλλη ευκαιρία έχουμε παρατηρήσει ⁽¹⁾ ότι προκειμένου να μεταστραφεί αυτή η «εικόνα» για τους Συνεταιρισμούς και το Αγροτικό Συνεταιριστικό Κίνημα (Α.Σ.Κ.), πρέπει το ίδιο να παρουσιάσει σε πρώτη φάση τη σωστή του εικόνα, με διάφορες τακτικές και μεθόδους.

(*) Ο κ. Αρ. Δ. Πάνος, Διδάκτωρ Κοινωνικών Επιστημών, είναι Προϊστάμενος της Υπηρεσίας Διεθνών - Δημοσίων Σχέσεων της ΠΑΣΕΓΕΣ και Πρόεδρος του Δ.Σ. της Εταιρείας Επικοινωνίας και Ενημέρωσης Α.Ε.

(1) Αρ. Δ. Πάνος: «Δημόσιες Σχέσεις - Σημειώσεις» - Έκδοση ΠΑΣΕΓΕΣ, Αθήνα 1985, σελ. 50

Για το λόγο αυτό πρέπει να καταφύγει σε όλα τα Μ.Μ. Επικοινωνίας (Μ.Μ.Ε.) αφ' ενός, και αφ' ετέρου πρέπει να καταφύγει και στις υπηρεσίες θεσμών οι οποίοι θα βοηθήσουν όχι απλά πλέον να δώσουν τη σωστή εικόνα του Α.Σ.Κ. αλλά να μετατρέψουν την εικόνα που έχει σχηματισθεί για τους Συνεταιρισμούς και να μεταστρέψουν την Κοινή Γνώμη γι' αυτούς.

Τα Μ.Μ.Ε. (διαφημιστικές Καμπάνιες κλπ.), έχουν σημαντική εμβέλεια αλλά περιορισμένη χρονική διάρκεια. Αντίθετα, οι «υπηρεσίες» των Δημοσίων Σχέσεων, ως επικοινωνιακό μέσο και φορέας εκπόρευσης μηνυμάτων, πράξεων και συμπεριφορών, για τη μεταστροφή της Κοινής Γνώμης, και συνακόλουθα της διαμόρφωσης της σωστής εικόνας των Α.Σ.Κ., έχουν διαχρονικότητα, συνέπεια και συνέχεια.

Ο θεσμός των Δημοσίων Σχέσεων καθίσταται συνεπώς ο καταλληλότερος για την επιδιωκόμενη μεταστροφή της εικόνας του Α.Σ.Κ., τη «διασκέδαση» των εντυπώσεων της Κοινής Γνώμης για τους Συνεταιρισμούς, και την παρουσίαση της Συνεταιριστικής Εικόνας των Συνεταιρισμών.

Το Α.Σ.Κ. βρίσκεται μπροστά σε διάφορες κοινωνικές κατηγορίες, τις οποίες πρέπει να κερδίσει, προκειμένου να μεταστρέψει την εικόνα που αυτή την περίοδο παρουσιάζει.

Οι κατηγορίες αυτές είναι:

- α) Αυτοί που γνωρίζουν το Σ.Κ. το συμπαθούν αλλά δεν έχουν τη σωστή εικόνα του.
- β) Αυτοί που το νωρίζουν επίσης, αλλά δεν το συμπαθούν ή και το πολεμούν για πολλούς και διάφορους λόγους.
- γ) Αυτοί που δεν γνωρίζουν το Σ.Κ. και πρέπει να το μάθουν. Και να το μάθουν σωστά.
- δ) Η Πολιτεία και οι Αρμόδιοι παράγοντες, που πρέπει να συνειδητοποιήσουν τη σημασία του Σ.Κ.
- ε) Οι ίδιοι οι αγρότες - συνεταιριστές, που πρέπει να αντιληφθούν τη δύναμή τους και το ρόλο τους.

Οι Δημόσιες Σχέσεις, θεσμός κατ' εξοχήν του διαλόγου, της απάμβλυνσης των εντάσεων, επιβάλλεται να «προσφέρουν» τις υπηρεσίες τους, ώστε να μεταστρέψουν τη σημερινή εικόνα και να διαμορφώσουν τη σωστή εικόνα για τους Α.Σ.Κ. Δηλαδή, εκτός από οικονομικό ρόλο, για τη βοήθεια και υποστήριξη των «ασθενών» και «αδυνάτων» αγροτών της χώρας μας, οι Συνεταιρισμοί έχουν και ένα ρόλο που άπτεται της κοινωνικής αποστολής τους.

Στο σημείο αυτό «υπενθυμίζεται, ότι βασικές μέθοδοι των Υπηρεσιών των Δημοσίων Σχέσεων, ανεξάρτητα από τη μορφή οργάνωσής τους, είναι η παροχή έργου προς το κοινωνικό σύνολο, η οποία ακολουθείται από επεξήγηση, ενημέρωση, διάλογο»⁽²⁾.

Έτσι, είναι αναγκαίο αυτή την παροχή έργου προς το κοινωνικό σύνολο,

(2) Κων. Γ. Αθανασόπουλος: *Η Δημοσιότητα*, Αθήνα 1991, σελ. 33

να τη συνταιριάσουν (οι Δημόσιες Σχέσεις) με τον κοινωνικό ρόλο που επιτελούν, προς την κοινωνική αποστολή που έχουν οι συνεταιρισμοί, ώστε να πορευθούν παράλληλα και με συνεργασία.

Παράλληλως πρέπει να υπολογίσουμε μία ακόμη «σύμπτωση» των δυο θεσμών, που είναι το ανθρωποκεντρικό στοιχείο. Όπως ο Συνεταιρισμός «έχει επιδίωξη όχι την κερδοσκοπία π.χ. αλλά την εξυπηρέτηση των συνεταιριτών» (3), έτσι και οι Δημόσιες Σχέσεις είναι κατ' εξοχήν θεσμός που έχει σχέση με τον άνθρωπο (4). Δηλαδή, όπως οι Συνεταιρισμοί στον πυρήνα της ύπαρξής τους έχουν τον άνθρωπο, έτσι και οι Δημόσιες Σχέσεις. Επιβάλλεται λοιπόν, οι Δημόσιες Σχέσεις να θέσουν τις υπηρεσίες «τους» αλλά και τις τεχνικές «τους» στην υπηρεσία του Α.Σ.Κ., για να ανατρέψουν την «εικόνα» που υπάρχει γι' αυτό.

Εξάλλου οι Συνεταιρισμοί, θεσμός κατ' εξοχήν δημοκρατικός, που υλοποιεί αυτήν την αρχή με την πρακτική «ένας άνθρωπος, μία ψήφος» και της οποίας η άρνηση «ισοδυναμεί με την άρνηση της ουσίας (υπογρ. δική μας) του ίδιου του συνεργατισμού» (5). Με παιδαγωγική υποχρέωση σύμφωνα με την οποία «όλες οι συνεταιριστικές οργανώσεις πρέπει να προνοούν για την εκπαίδευση των μελών τους, των στελεχών και των υπαλλήλων τους και του κοινού γενικά πάνω στις αρχές και στις μεθόδους του συνεργατισμού τόσο τις οικονομικές όσο και τις δημοκρατικές (6) και οι οποίες περιλαμβάνονται τόσο στο θεσμικό πλαίσιο όσο και τις συνεταιριστικές αρχές (7). Με κοινωνική αποστολή όπως αυτή διατυπώνεται με «την ανάλυση του G. Fauquet που έχει καταστεί κλασική και η οποία στο συνεταιριστικό θεσμό διακρίνει δύο αλληλένδετα στοιχεία: το κοινωνικό. (υπογρ. δική μας) δηλαδή την ένωση προσώπων, και το οικονομικό, δηλαδή την κοινή επιχείρηση» (8) για παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, πρέπει να διαπλέξουν τα χαρακτηριστικά τους με τις παιδαγωγικές, διαπλαστικές, κοινωνικές (9) και

(3) Θ. Τζωρτζάκη: *Συνεταιριστική Οικονομία*, Αθήνα 1973, σελ. 36 και Κων. Λ. Παπαγεωργίου: *Αγροτικοί Συνεταιρισμοί*, Αθήνα 1985, σελ. 4. (Κοίτα και το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 1541/85, όπου ο «Αγροτικός Συνεταιρισμός... έχει σκοπό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη...» δηλ. των αγροτών.

(4) Διον. Κ. Μαγκλιβέρας: *Στοιχεία Δημοσίων Σχέσεων*, Αθήνα 1968, σελ. 16.

(5) Οι συνεταιριστικές αρχές - χθες, σήμερα, αύριο, Απόδοση Διον. Μαυρόγιαννης, Αθήνα 1982, σελ. 54.

(6) Κων. Λ. Παπαγεωργίου: «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί», Αθήνα 1985, σελ. 73.

(7) Δημ. Θ. Κοσμόπουλος: *Οι Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*, Πάτρα 1991, σελ. 17 και 18.

(8) «Οι συνεταιριστικές αρχές - χθες, σήμερα, αύριο ο Ο.Π.Π. σελ. 161, Κ.Λ. Παπαγεωργίου: *Σκέψεις για την ανάπτυξη των Αγροτικών Συνεταιρισμών*», περ. «Συν/κή Πορεία» τ. 7, έτος 2ο Ιούλιος, Αύγουστος, Σεπτέμβριος, σελ. 122, 3 και Διον. Μαυρόγιαννη: *Το Κοινωνικό Δικαίωμα του Συνεταιρισμού*, ανάπτυπο, Κομοτηνή 1981, σελ. 95, όπου υποστηρίζει «Το Κοινωνικό Δικαίωμα»

(9) Μ. Παυλίδη: «Διαφήμιση και Πώληση», *Περιοδικό «Λ.Α.»*, Σεπτέμβριος 1969.

δημοκρατικές ⁽¹⁰⁾ «ευαίσθητες» των Δημοσίων Σχέσεων, ώστε να επιδιώξουν και επιτύχουν το νέο «Προφίλ τους».

Καθίσταται λοιπόν αναγκαίο αυτή η σύμπτωση να γίνει «κατανοητή» από όσους ασχολούνται με τους Συνεταιρισμούς και να ζητήσουν τη «βοήθεια» των Δημοσίων Σχέσεων «σε μια προσπάθεια αναστροφής της εικόνας του Σ.Κ. αφ' ενός και διαμόρφωσης της Κοινής Γνώμης αφ' ετέρου, προς την κατεύθυνση διάδοσης της «σωστής εικόνας» των Συνεταιρισμών.

Σ' αυτή την προσπάθεια οι Δημόσιες Σχέσεις χρειάζεται να «επιστρατεύσουν» μεθόδους και τακτικές και με τη διαδικασία της «προσέγγισης» να επιδιώξουν αρχικά, να ανασχέσουν την κακή φήμη που περιβάλλει το Σ.Κ. και στη συνέχεια να οικοδομήσουν τη νέα εικόνα του.

Μια τέτοια όμως «πολιτική» Δημοσίων Σχέσεων χρειάζεται σχεδιασμό, και εκτέλεση με προγραμματισμό, ο οποίος θα πρέπει να έχει συνέπεια και συνέχεια, στόχους και προοπτική.

Και πέρα απ' όλα πρέπει την κοινωνική αποστολή των Συνεταιρισμών να την εμπεδώσουν οι Δημόσιες Σχέσεις με «κοινωνικές» μεθόδους και διαδικασίες.

(10) Σπ. Ζομπανάκη: Δημόσιες Σχέσεις. Αθήνα 1968, σελ. 65

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ν. ΚΛΗΜΗΣ

Ασκληπιού 37

166.75 Γλυφάδα Αττικής

(τηλ. 9627.798)

Προς τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις

Αγαπητοί Συνεταιριστές,

Αναφέρομαι σε προηγούμενη αίτηση - επιστολή μου από 30.4.91 καθώς και στην 19/1.7.91 συστατική εγκύκλιο της ΠΑΣΕΓΕΣ και σας υπενθυμίζω ότι έχει κυκλοφορήσει από το 1991 ο Τρίτος τόμος του έργου μου «Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα» (σε σχήμα και χαρτί όπως οι προηγούμενοι τόμοι Α' και Β' που έχετε προμηθευτεί).

Υποβλήθηκα στον τεράστιο κόπο για τη συγγραφή και στη δαπάνη δρχ. 3.000.000 για την έκδοση του Γ' τόμου, επειδή πιστεύω στη ζωτικότητα της συνεταιριστικής μας κινήσεως και έχω τη βεβαιότητα ότι θα ξεπεράσει σύντομα τα μεγάλα προβλήματα που τώρα αντιμετωπίζει για να ακολουθήσει το δημιουργικό της ρόλο που έχει ανάγκη από γνώσεις, πίστη και δραστηριότητα.

Το όλο έργο είναι συστηματική αναστήλωση και παρουσίαση της συνεταιριστικής ζωής πανελλήνια και τοπικά, χρόνο με χρόνο, με άφθονα λεπτομερειακά στοιχεία, κατά θέματα, οργανώσεις, τόπους και πρόσωπα. Η σημασία του είναι τεράστια για την ελληνική συνεταιριστική κίνηση (όπως τονίζουν όλοι οι ειδικοί).

Ο Τρίτος τόμος καλύπτει τη 10ετία 1935-1945 και περιλαμβάνει, (με πανελλήνια και τοπικά στοιχεία κατά έτη και κατά θέματα) την εποχή της Συνομοσπονδίας Γεωργικών Συνεταιρισμών 1935 - 1938, την εποχή της ΕΣΣ 1938 - 1941 και την κατοχική περίοδο, με τις μεγάλες προσπάθειες και αξιόλογες προσφορές των αγροτικών και αστικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων.

Θέλω να πιστεύω ότι οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις — και κυρίως οι Ενώσεις — αισθάνονται ότι έχουν όχι μόνον ηθική υποχρέωση και καθήκον αλλά και πολλαπλό γενικότερο όφελος να βοηθήσουν στην κυκλοφορία και ολοκλήρωση αυτού του μνημειώδους έργου που προσφέρεται από το συγγραφέα ως πνευματική βοήθεια στη συνεταιριστική κίνηση χωρίς να επιδιώκει οικονομικό όφελος αλλά μόνο την κάλυψη των εξόδων εκδόσεως - κυκλοφορίας.

Με βάση το κόστος, ο Γ' τόμος με 608 σελίδες διατίθεται στα Βιβλιοπωλεία στην τιμή των 4.000 δρχ.

Για τις Συνεταιριστικές Οργανώσεις που θα προμηθευτούν αξιόλογο αριθμό αντιτύπων (τουλάχιστον πέντε) η τιμή του θα είναι δρχ. 3.500 ο τόμος (χωρίς επιβάρυνσή τους με ΦΠΑ και έξοδα αποστολής).

Ελπίζω ότι η Οργάνωσή σας θα δείξει την πρόποσα κατανόηση και ότι θα έχω την υποστήριξη από τους σημερινούς εκπροσώπους της κινήσεως στην οποία προσφέρω ιδεολογικά επί πολλές δεκαετίες από το 1934.

Στο έγγραφο της παραγγελίας σας παρακαλώ να σημειώσετε και τον Αριθμό Φορολογικού Μητρώου σας για την αποστολή κανονικού τιμολογίου.

Μπορείτε επίσης να προμηθευθείτε και αντίτυπα των Α' και Β' τόμων (από τα ελάχιστα που υπάρχουν ακόμα) με την ίδια τιμή (δηλαδή δρχ. 3.500 ο τόμος).

Με συνεταιριστικούς χαιρετισμούς
ΑΡΙΣΤ. Ν. ΚΛΗΜΗΣ

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Ακαδημίας & Γ. Γενναδίου 8

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Τσιμισκή 17 Τηλ. 268503

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ & ΓΡΑΦΕΙΑ σ' όλη την Ελλάδα

Η ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι η πρώτη και η μόνη αμιγής Συνεταιριστική Ασφαλιστική Εταιρεία στην Ελλάδα, με αποκλειστικούς μετόχους 60 Συνεταιριστικές Οργανώσεις, με κεφάλαια και αποθεματικά πάνω από 500 εκατομμύρια δραχμές.

Προσφέρει τη σιγουριά της ολοκληρωμένης κάλυψης σε όλους τους ζωτικούς κλάδους και εξασφαλίζει:

- α) Τη γρήγορη και πρόθυμη εξυπηρέτηση
- β) Την αντικειμενική και δίκαιη αποζημίωση και
- γ) Το σεβασμό και την πλήρη κατανόηση προς τους ασφαλισμένους

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ της 31.12.1991

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ:	Δρχ.
Πάγιο ενεργητικό	819.657.450
Διαθέσιμα	50.126.307
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	803.529.821
<u>Σύνολο</u>	1.673.313.578
ΠΑΘΗΤΙΚΟ:	
Μετοχικό κεφάλαιο	172.500.000
Ελεύθερα αποθεματικά	458.061.141
Τεχνικά αποθεματικά	651.702.435
Λοιπά στοιχεία παθητικού	391.050.002
<u>Σύνολο</u>	1.673.313.578
Καθαρά κέρδη χρήσεως	152.666.987

Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Κ. Α. Παπαγεωργίου

Το θέμα της ανταγωνιστικότητας των συνεταιρισμών αποτέλεσε μέρος της θεματολογίας του Συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε τον περασμένο Νοέμβριο από το Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών.

Ο Καθηγητής κ. Χρ. Καμενίδης, που παρουσίασε τα «Προβλήματα Ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών Αγροτικών Συνεταιρισμών» (1) φρόντισε, με την εμπεριστατωμένη εισήγησή του, να εντοπίσει πλείστα αδύνατα σημεία, που περιορίζουν την ανταγωνιστικότητα των αγροτικών συνεταιρισμών. Για τους σκοπούς της εισήγησής του επισήμανε 16 λόγους μείωσης της ανταγωνιστικότητας. Αυτοί ήταν:

1. Η ιστορική πορεία των συνεταιρισμών που συνδέθηκε με κρατικές πρωτοβουλίες στο γεωργικό τομέα.
2. Οι θεσμικές παρεμβάσεις του κράτους.
3. Ο διπλός ρόλος των συνεταιρισμών, επιχειρηματικός και διεκδικητικός.
4. Οι δωτές εργασίες, που υπέσκαψαν την επιχειρηματική ισχύ των συνεταιρισμών.
5. Η παρανόηση του κοινωνικού ρόλου των συνεταιρισμών.
6. Η έλλειψη ειδικών στελεχών.
7. Η αβεβαιότητα εργασίας των συνεταιριστικών στελεχών.
8. Η δημοσιούπαλληλική νοοτροπία των συνεταιριστικών στελεχών.
9. Η ευρεία ανάμιξη αιρετών στη διαχείριση των συνεταιρισμών
10. Ο έντονος κομματισμός των διοικήσεων.
11. Το χαμηλό επίπεδο γνώσης και πείρας των αιρετών.
12. Η έλλειψη ιδίων κεφαλαίων στους συνεταιρισμούς.
13. Το μικρό μέγεθος συνεταιριστικών μονάδων και η μεγάλη διαφοροποίηση στις δραστηριότητές τους.
14. Η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των συνεταιρισμών
15. Η καθολικότητα εξυπηρέτησης των μελών, ακόμη και εκείνων που βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές.
16. Οι μηχανισμοί παραοικονομίας στην αγορά.

Σε αντιστοιχία με τα προβλήματα βρίσκονται οι προτάσεις της εισήγησης Καμενίδη, για την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των συνεταιριστι-

κών δραστηριοτήτων.

Οι επισημάνσεις της εισήγησης Καμενίδη δίνουν τη δυνατότητα επέκτασης του προβληματισμού κυρίως ως προς τις αιτίες που οδηγούν στα παρατηρούμενα προβλήματα. Το πρώτο ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο ο συνεταιριστικός θεσμός από τη φύση του οδηγεί σε μειωμένη ανταγωνιστικότητα, ή μήπως ο τρόπος που χρησιμοποιείται ο θεσμός στη χώρα μας του αφαιρεί πλεονεκτήματα και του προσθέτει μειονεκτήματα.

Είναι αυτονόητο ότι οι συνεταιρισμοί έχουν λόγο ύπαρξης μόνο όταν προσφέρουν στα μέλη τους κάτι περισσότερο από ό,τι τα ίδια αυτά μέλη θα απολάμβαναν χωρίς το συνεταιρισμό. Αυτό που προσφέρει ο συνεταιρισμός είναι αυξημένη διαπραγματευτική δύναμη, όταν γίνονται συλλογικές αγορές ή πωλήσεις (αγαθών και υπηρεσιών) και οικονομίες κλίμακος, σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις συνεργασίας. Άρα, θεωρητικά, το μέλος αυξάνει την οικονομική του ισχύ με τη συμμετοχή σε συνεταιρισμό, αφού μπορεί να πετύχει μείωση του κόστους και αύξηση της προσόδου.

Φθάνοντας στο συμπέρασμα αυτό, έχουμε σιωπηρά δεχθεί την υπόθεση ότι το κόστος μεσολάβησης του συνεταιρισμού είναι χαμηλότερο ή ίσο με το κόστος των ανταγωνιστών, των οποίων τη θέση παίρνει ο συνεταιρισμός. Όσο το κόστος παρεμβολής του συνεταιρισμού αυξάνει τόσο τα οφέλη των μελών από τη συλλογική δράση περιορίζονται ή και εξουδετερώνονται. Η εξουδετέρωση των ωφελειών επιταχύνεται, όταν οι ανταγωνιστές περιορίζουν τα περιθώρια κέρδους τους, ακριβώς για να αποδυναμώσουν τα πλεονεκτήματα της συλλογικής δράσης και να μειώσουν τη σημασία της. Η μείωση αυτή των περιθωρίων κέρδους αντανakλά στα μη μέλη και για περιορισμένες χρονικές περιόδους, μπορεί τα οφέλη των μη μελών να είναι και μεγαλύτερα από τα οφέλη των μελών. Οφείλονται όμως, τα οφέλη, στην παρουσία του συνεταιρισμού ως ανταγωνιστή, έστω και αν φαινομενικά (και συγκριτικά) ο συνεταιρισμός παρουσιάζεται ως μειωμένης ανταγωνιστικότητας.

Δύο συμπεράσματα μπορούν να συναχθούν από τα προλεχθέντα:

- Ότι από τη συνεταιριστική δραστηριότητα ανακύπτουν, εν δυνάμει, ωφέλειες για τα μέλη και προκαλείται ανταγωνισμός, που ωφελεί και εκείνους που δεν μετέχουν στους συνεταιρισμούς και
- Ότι το ανταγωνιστικό κόστος λειτουργίας οφείλει να αποτελεί σταθερή επιδίωξη συνεταιρισμών, χωρίς όμως να θεωρείται το αποκλειστικό κριτήριο για την εκτίμηση της χρησιμότητας και της αποτελεσματικότητας της συλλογικής δράσης⁽²⁾.

Ερωτάται όμως, κατά πόσον υπάρχουν και εγγενείς αδυναμίες στο συνεταιριστικό τρόπο δράσης.

Εγγενείς αδυναμίες

Είναι γεγονός, ότι από τη φύση του ο συνεταιριστικός θεσμός εμπεριέχει ορισμένα χαρακτηριστικά που μπορούν να οδηγήσουν σε περιορισμό της οικονομικής του ανταγωνιστικότητας. Δύο τέτοια χαρακτηριστικά είναι η συλλογικότητα και η κεφαλαιακή συγκρότηση.

Ο συλλογικός χαρακτήρας του συνεταιρισμού, που εκδηλώνεται με την πολυάνθρωπη συμμετοχή και τη δημοκρατική διοίκηση, αποτελεί, χωρίς αμφιβολία, την ουσιαστική συμβολή του συνεταιριστικού θεσμού στην οικο-

νομική ζωή, αφού δίνει οντότητα στις μικρές οικονομικές μονάδες και επιδιώκει να προσθέσει μιά αντίρροπη τάση στην επικράτηση των μεγάλων επιχειρήσεων κεφαλαίου. Όμως, το συλλογικό είναι πάντοτε πιο δυσκίνητο από το ατομικό και οι συνεταιρισμοί δεν αποτελούν εξαίρεση από τον κανόνα.

Πολλές οικονομικές πράξεις απαιτούν ταχύτητα ενεργειών και άμεσες αποφάσεις για ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων. Αλλά, κατά κανόνα, οι συνεταιρισμοί δεν διαθέτουν την απαιτούμενη ευελιξία και ενδέχεται εξαιτίας αυτού του λόγου να χάνουν ευκαιρίες.

Ως προς τη συσσώρευση κεφαλαίων, οι συνεταιρισμοί, ως όργανα χαμηλών εισοδηματικών ομάδων, υποφέρουν από ανεπάρκεια ιδίων πόρων. Ακόμη και όταν υπάρχουν πλεονάσματα, οι συνεταιρισμοί αναζητούν τη χρυσή τομή μεταξύ διανομής και παρακράτησης. Με τη διανομή ενισχύονται οι δεσμοί των μελών με το συνεταιρισμό, αλλά περιορίζονται οι αναπτυξιακές δυνατότητες. Με την παρακράτηση ενισχύονται οι μακροχρόνιες προοπτικές του συνόλου, αλλά υπάρχει ο κίνδυνος διαρροής μελών, επειδή δεν διαπιστώνουν απτά οφέλη.

Επιπλέον ο κανόνας του χαμηλού επιτοκίου των μερίδων που εφαρμόζουν μέχρι σήμερα οι συνεταιρισμοί, αποτελεί ένα από τα αντικίνητρα αύξησης του κεφαλαίου των μερίδων. Ξεπερασμένος από τη ζωή, ο κανόνας αυτός λειτουργεί σήμερα εντελώς περιοριστικά και έχει ήδη αναπτυχθεί προβληματισμός για επανεξέτασή του ⁽³⁾.

Όμως, πιο σημαντικές από τις εγγενείς αδυναμίες είναι οι επίκτητες.

Επίκτητες αδυναμίες

Στις επίκτητες αδυναμίες υπάγονται εκείνες που δεν προέρχονται από το ιδιαίτερο περιεχόμενο του συνεταιριστικού θεσμού αλλά από τον τρόπο που αυτός χρησιμοποιείται ή ερμηνεύεται.

Δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις θα αναφερθούν και πάλι, σε σύνδεση με την ελληνική πραγματικότητα, αφού τονισθεί, ότι «ο έντονος κομματισμός των διοικήσεων», που αναφέρεται στην εισήγηση Καμενίδη, αποτελεί ίσως τη μεγαλύτερη καταστρατήγηση και εκτροπή του θεσμού από το πνεύμα και το στόχο του.

Οι περιπτώσεις που ακολουθούν, αντλούνται από τη μεταχείριση του θεσμού από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους, καθόσον οι εξωτερικές επιδράσεις αναμένεται ότι θα εξουδετερωθούν με τον περιορισμό του παρεμβατικού ρόλου του κράτους.

Η πρώτη περίπτωση αναφέρεται στις οικονομικές σχέσεις των μελών με το συνεταιρισμό. Όταν ο συνεταιρισμός αποτελεί συνειδητό δημιούργημα των μελών για την εξυπηρέτηση και την προάσπιση των συμφερόντων τους, πρωταρχικό μέλημά του αποτελεί η προσφορά υπηρεσιών στα μέλη. Αντίθετα, στην περίπτωση των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών, η μέχρι τώρα προσφορά των ίδιων υπηρεσιών και με τους ίδιους όρους σε μέλη και μη μέλη αδιακρίτως, απολήγει ουσιαστικά εις βάρος των μελών. Τα μέλη καλούνται να αναλάβουν ευθύνες και υποχρεώσεις για να στηρίξουν υπηρεσίες που προσφέρονται σε όλους. Έτσι, με βάση την οικονομική λογική, τα μέλη θα είχαν συμφέρον να αποχωρήσουν. Οξύμωρο μεν, αλλά πραγματικό.

Η δεύτερη περίπτωση αναφέρεται στον υπόλογο των οικονομικών αποτελεσμάτων από τη συνεταιριστική διαχείριση, όπως αυτή διεξάγεται από τους ελληνικούς αγροτικούς συνεταιρισμούς.

Οι δραστηριότητες που αναλαμβάνουν οι συνεταιρισμοί διεξάγονται είτε για λογαριασμό των μελών είτε για λογαριασμό του νομικού προσώπου του συνεταιρισμού. Όταν οι εργασίες διεξάγονται για λογαριασμό των μελών, οι επιπτώσεις αφορούν τα μέλη. Όταν, αντίθετα, διεξάγονται για λογαριασμό του νομικού προσώπου, την ευθύνη και τις επιπτώσεις έχει το νομικό πρόσωπο του συνεταιρισμού.

Σε περίπτωση, για να είναι αποτελεσματικές οι δραστηριότητες, οφείλουν να στηρίζονται σε συμφωνητικά μεταξύ συνεταιρισμού και μελών, που να ορίζουν ποσότητες, ποιότητες, τιμές και τρόπο πληρωμής, καθώς και ποινικές ρήτρες για αποκλίσεις από τα συμφωνημένα. Οι όροι αυτοί, εξασφαλίζουν ορθολογική αξιοποίηση των δυνατοτήτων του συνεταιρισμού, ενθάρρυνση βελτίωσης της ποιότητας, αποτελεσματικό μάρκετινγκ και περιορισμό των χρηματοοικονομικών επιβαρύνσεων, μέσω της καταβολής της αξίας με δόσεις, μία δυνατότητα που μπορεί να δώσει πρόσθετο προβάδισμα ανταγωνιστικότητας στο συνεταιρισμό.

Ο ασφαλής δρόμος για το συνεταιρισμό είναι η ανάληψη πρωτοβουλιών για λογαριασμό των μελών. Με τον τρόπο αυτό τα μέλη έχουν άμεσο ενδιαφέρον για όλες τις διαδικασίες του συνεταιρισμού, δέχονται κατά άμεσο τρόπο τα μηνύματα της αγοράς, επισημαίνουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των ενεργειών τους και φροντίζουν να βελτιώνουν τις επιδόσεις τους. Προϋπόθεση για τον τρόπο αυτόν δράσης των συνεταιρισμών είναι η συμφωνία για την εφαρμογή ενιαίων κανόνων και η συναποδοχή των ευθυνών και των οικονομικών κινδύνων. Τα μέλη συναποδέχονται περιορισμούς και ευθύνες επειδή θεωρούν ότι μπορούν από κοινού να επιτύχουν αποτελέσματα καλύτερα από αυτά που τους προσφέρει η αγορά. Η δέσμευση για παράδοση της παραγωγής και η αυστηρή τήρησή της προφανώς εξυπακούεται.

Ο εναλλακτικός τρόπος δράσης των συνεταιρισμών είναι η μεταφορά της πρωτοβουλίας και της ευθύνης στο νομικό πρόσωπο του συνεταιρισμού. Στην περίπτωση αυτή δημιουργείται σχέση αγοραπωλησίας και όχι σύμπραξης, μεταξύ συνεταιρισμού και μελών. Το προϊόν των μελών αγοράζεται από το συνεταιρισμό σε καθορισμένη τελική τιμή και η επιχειρηματική ευθύνη αναλαμβάνεται από το συνεταιρισμό.

Οι συνηθισμένοι στην Ελλάδα χειρισμοί είναι:

- *Η παρουσία των συνεταιρισμών στην αγορά ως αγοραστών, χωρίς διάκριση μεταξύ μελών και μη μελών.*
- *Η διαχείριση για λογαριασμό του νομικού προσώπου με δανειακά κεφάλαια, που συνεπάγονται υψηλές επιβαρύνσεις και μείωση της ανταγωνιστικότητας.*
- *Η επιδίωξη καταβολής του συνόλου της αξίας κατά την αγορά, οπότε όλοι οι κίνδυνοι και οι επιβαρύνσεις μεταφέρονται στο νομικό πρόσωπο.*
- *Η διανομή πλεονασμάτων, ως προσαύξηση της τιμής, όταν υπάρχουν πλεονάσματα από την τρέχουσα διαχείριση, παρά το γεγονός ότι τα μέλη δεν μετέχουν στην οικονομική ευθύνη. Υπήρχαν μάλιστα περιπτώσεις διανο-*

μής πλεονασμάτων και εκ μέρους συνεταιριστικών οργανώσεων επιβαρημένων με υπέρογκες ζημιές από παρελθούσες χρήσεις.

- *Η μικρή σημασία που αποδίδεται στην ποιότητα και η οποία συνεπάγεται επιβάρυνση του κόστους και περιορισμό της ανταγωνιστικότητας.*

Εν ολίγοις, οι διαδικασίες που έχουν ακολουθηθεί έχουν ως τώρα αποβλέψει στο βραχυχρόνιο όφελος μελών και μη μελών, εις βάρος του νομικού προσώπου του συνεταιρισμού και φυσικά εις βάρος των μακροχρόνιων συμφερόντων των μελών. Ο προβληματισμός για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αν δεν απουσίασε, υπήρξε περιθωριακός.

Ανταγωνιστικότητα και διοίκηση

Οι εγγενείς αδυναμίες των συνεταιρισμών επηρεάζουν μεν την ανταγωνιστικότητα τους, αλλά αφενός, αντισταθμίζονται στο πολλαπλάσιο από τις άλλες δυνατότητες που προσφέρει η συλλογική δράση και αφετέρου αφήνουν περιθώρια ελαχιστοποίησης των επιπτώσεών τους. Οι επίκτητες αδυναμίες οφείλουν — και μπορούν — να παραμερισθούν, για να επιτρέψουν στο συνεταιριστικό θεσμό να αξιοποιήσει τις δυνατότητές του.

Από τις πολλές πλευρές, στις οποίες οφείλει να στραφεί η διορθωτική προσπάθεια, επιλέγεται μία συνοπτική αναφορά, στη συνέχεια στο ρόλο της αιρετής διοίκησης. Γίνεται η επιλογή αυτή, διότι η ικανή συνεταιριστική ηγεσία θεωρείται ως πρωταρχικής σημασίας για τη διόρθωση των «κακώς κειμένων». Και γίνεται χωρίς αναφορά στο θέμα του κομματισμού, διότι αν οι κομματικές διακρίσεις στους συνεταιρισμούς δεν σταματήσουν, οποιαδήποτε συζήτηση είναι περιττή.

Όπως ορίζουν οι συνεταιριστικές αρχές, «οι υποθέσεις των συνεταιρισμών πρέπει να κατευθύνονται από πρόσωπα εκλεγόμενα ή οριζόμενα με τρόπο αποδεκτό από τα μέλη και υπόλογα σε αυτά». Με τη διατύπωση αυτή, η δεύτερη συνεταιριστική αρχή δίνει τη δυνατότητα στα μέλη να αποκτούν τη διοίκηση που κρίνουν ότι θα οδηγήσει το συνεταιρισμό στην επιτυχία και συνεπώς θα προασπίσει τα συμφέροντα των μελών.

Σε άλλες χώρες οι συνεταιρισμοί έχουν αξιοποιήσει τη δυνατότητα αυτή. Στη Γερμανία η διοίκηση ασκείται από αμειβόμενους μανάτζερς, ενώ οι αιρετοί ασκούν εποπτεία. Στις ΗΠΑ, το αιρετικό διοικητικό συμβούλιο μπορεί να εμπλουτίζεται με ειδικούς (π.χ. στο μανάτζμεντ και στο μάρκετινγκ), που δεν είναι καν μέλη του συνεταιρισμού, ανεξάρτητα και επιπλέον των ειδικών που χρησιμοποιούν στον υπηρεσιακό μηχανισμό⁽⁴⁾. Οι χειρισμοί αυτοί αποβλέπουν στην ενίσχυση της επιχειρηματικής φυσιογνωμίας των συνεταιρισμών και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Στην Ελλάδα, η επιχειρηματική αντίληψη για το συνεταιρισμό έχει ουσιαστικά ατονήσει από θεσμική και από πρακτική άποψη. Ο ρόλος του συνεταιρισμού, κυρίως ως διαμέσου μεταξύ κράτους και αγροτών, δεν άφησε να γίνει αντιληπτή από τα μέλη η επιχειρηματική φυσιογνωμία του συνεταιρισμού. Για το λόγο αυτό τα κριτήρια επιλογής των αιρετών διοικήσεων μπορούσαν να είναι άλλα από εκείνα που θα διασφάλιζαν επιχειρηματική επιτυχία.

Το γεγονός αυτό, μαζί με τις υπερβολές που σημειώθηκαν με τη χρησιμο-

ποίηση των συνεταιρισμών ως μέσων για την προώθηση προσώπων στην πολιτική σκηνή, οδήγησε στο άλλο άκρο, την κατηγοριοποίηση των μελών και τον αποκλεισμό ορισμένων κατηγοριών από τη δυνατότητα του εκλέγεσθαι. Έτσι, η αρετή διοίκηση των αγροτικών συνεταιρισμών μπορεί να αποτελείται μόνο από γεωργούς. Θεωρήθηκε ότι κανείς δεν θα ενδιαφερθεί για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των γεωργών περισσότερο από τους ίδιους τους γεωργούς. Αυτό είναι ίσως αληθές, αλλά το να ενδιαφέρεται ο γεωργός να προστατεύσει τα συμφέροντά του δεν σημαίνει ότι διαθέτει και τα απαραίτητα για το σκοπό αυτό εφόδια, ιδίως στις περιπτώσεις μεγάλων συνεταιριστικών οργανώσεων περιφερειακού και εθνικού επιπέδου.

Η διαφορά μεταξύ ενδιαφέροντος και επιχειρηματικής ικανότητας, φαίνεται γλαφυρά από ένα παράδειγμα που χρησιμοποίησε ο L. Marcus⁽⁵⁾ αποδίδοντάς το σε φίλο του. «Όταν πας στο συνεταιρισμό αρχίζουν στέλνοντας ένα μήνυμα στον πρόεδρο. Ο πρόεδρος έρχεται μετά τρεις ώρες, αλλά δεν καταλαβαίνει από επιχειρηματικές πράξεις. Όμως παραγγέλνει δείπνο για το βράδυ. Εκεί έχει κανείς πλούσιο φαγητό και ποτό, όχι όμως επιχειρηματικές πράξεις. Υπάρχουν προσφωνήσεις, αλλά πάλι δεν υπάρχουν δουλειές που κλείνουν. Την επόμενη μέρα ο φίλος μου επισκέφθηκε έξι ιδιωτικές επιχειρήσεις, έδειξε τα δείγματά του, είχε άμεσες προσφορές και αγόρασε προϊόντα αξίας 150 εκατ. δρχ.».

Υπάρχουν βέβαια και μεταξύ των αγροτών άτομα με επιχειρηματικές ικανότητες και γνώσεις. Δεν μπορεί όμως να παραβλεφθεί το γεγονός ότι το 97,5% των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων έχουν γνώσεις δημοτικού σχολείου και κάτω. Άρα το πρόβλημα είναι οξύ. Παραμένει δε οξύ, αφού δεν υπάρχουν δυνατότητες μαθητείας για τους εκλεγόμενους στις διοικήσεις των συνεταιρισμών, ώστε να τους μεταδοθούν έστω πρακτικές γνώσεις. Ας προστεθεί δε το γεγονός ότι κάθε άτομο, αφότου εκλεγεί ή τοποθετηθεί σε αξίωμα που είναι ανώτερο των δυνατοτήτων του, έχει την τάση να θεωρεί ως δεδομένο ότι διαθέτει τα προσόντα που απαιτεί το αξίωμα και δεν αντιλαμβάνεται πλέον τις ελλείψεις του. Έτσι, υπεισέρχονται σε διαδικασίες που έχουν πολλές απαιτήσεις γνώσεων και ικανοτήτων και οι πιθανότητες σφαλμάτων είναι πολύ μεγάλες.

Λύση στο πρόβλημα υπάρχει και συνίσταται στη χρησιμοποίηση ικανών, έμπιστων και συνεργάσιμων υπαλληλικών στελεχών υψηλού επιπέδου. Τα στελέχη αυτά πρέπει αφενός, να εισηγούνται τις βασικές κατευθύνσεις πολιτικής προς το συμβούλιο των αρετών και αφετέρου, να εφαρμόζουν την αποφασιζόμενη πολιτική, με πλήρεις αρμοδιότητες και χωρίς παρεμβάσεις από την αρετή διοίκηση, η οποία θα επιβλέπει και θα ασκεί έλεγχο.

Όμως, αντί για μιά τέτοια εξέλιξη, αυτό που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια σε σοβαρές ελληνικές συνεταιριστικές μονάδες είναι η καθημερινή παρουσία και παρέμβαση αρκετών μελών της διοίκησης κατά το χειρισμό τρεχόντων θεμάτων. Αγνοούνται προφανώς και γι' αυτό καταστρατηγούνται βασικοί κανόνες για τη διάκριση αρμοδιοτήτων και για το νόημα της συμμετοχής στη διοίκηση. Δεν γνωρίζουν τα μέλη διοικητικών συμβουλίων ότι διοίκηση ασκούν μόνο ως συμβούλιο. Εκτός συμβουλίου τα μέλη του συμβουλίου δεν έχουν περισσότερες εξουσίες από τα άλλα μέλη του συνεταιρισμού⁽⁶⁾.

Η Ανταγωνιστικότητα στην Αγορά

Παρά τις αδυναμίες τους, οι ελληνικοί αγροτικοί συνεταιρισμοί διαθέτουν ορισμένα σοβαρά πλεονεκτήματα. Μεταξύ αυτών είναι: (7)

- Οι σοβαρές εγκαταστάσεις που διαθέτουν για τη αποθήκευση, μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων,
- Η επικρατούσα θέση στη διαχείριση βασικών εφοδίων, όπως λιπασμάτων και κτηνοτροφικών δημητριακών,
- Ο ικανοποιητικός βαθμός συγκέντρωσης οικονομικών δραστηριοτήτων σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, και
- Το πυκνό δίκτυο, εφόσον το χρησιμοποιούν και η άμεση επαφή τους με τους αγρότες.

Αυτή η αξιόλογη παρουσία των συνεταιρισμών, αν διατηρηθεί και αξιοποιηθεί και αν, επιπλέον, αναπτυχθούν συνεργασίες με συνεταιριστικές, κατά προτίμηση, επιχειρήσεις άλλων χωρών, σε επιχειρηματική προφανώς βάση, η ανταγωνιστικότητα των συνεταιρισμών μπορεί να αναδειχθεί, ώστε οι συνεταιρισμοί να αποτελέσουν πολύτιμο στήριγμα του γεωργικού τομέα και των γεωργικών εισοδημάτων.

Για να αξιοποιηθούν, όμως, οι δυνατότητες των μεγάλων συνεταιριστικών επιχειρήσεων, χρειάζεται να λυθούν ορισμένα σοβαρά προβλήματα που τις βαρύνουν. Η επίλυσή τους συνεπάγεται σύμπραξη συνεταιρισμών και κράτους. Μιά τέτοια σύμπραξη είναι σήμερα περισσότερο λεκτική ουσιαστική, οπότε οι δυνατότητες παραμένουν μετέωρες και φθίνουσες. Συνεπάγεται, επίσης, τις βελτιώσεις της εσωτερικής λειτουργικής αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών, τις οποίες αφορούν τα προλεχθέντα.

Συμπέρασμα

Ο συνεταιριστικός θεσμός εμπεριέχει ορισμένες εγγενείς αδυναμίες ως προς την ανταγωνιστικότητά του. Οι αδυναμίες όμως αυτές εξουδετερώνονται από άλλα πλεονεκτήματα ή διεξόδους, ώστε τελικά οι συνεταιρισμοί να μπορούν να επιβιώνουν και να αναπτύσσονται σε συνθήκες ανταγωνισμού, διατηρώντας ταυτόχρονα τον ιδιαίτερο κοινωνικοοικονομικό χαρακτήρα τους.

Η δυνατότητα αυτή των συνεταιρισμών υπάρχει υπό ορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να συνοψισθούν ως κατανόηση της έννοιας και ορθή εφαρμογή του συνεταιριστικού θεσμού. Αν οι προϋποθέσεις αυτές δεν υπάρχουν, αν ο καθένας αυτοσχεδιάζει και παρερμηνεύει τους κανόνες ή θεωρεί απλή τη διοίκηση και τη διαχείριση των συνεταιριστικών υποθέσεων, η απογοήτευση είναι αναπόφευκτη.

Ασφαλώς, όπως έχουν διαμορφωθεί τα πράγματα στην Ελλάδα, ο ρόλος του κράτους είναι καθοριστικός στην ανάδειξη της ανταγωνιστικότητας των συνεταιρισμών, για μία «μεταβατική περίοδο» επανόδου των συνεταιρισμών στην αυτόνομη οικονομική δράση.

Από συνεταιριστική, αποκλειστικά, άποψη, αντί να γίνεται συζήτηση για την ανταγωνιστικότητα των συνεταιρισμών, είναι περισσότερο αναγκαίο να

συζητείται η ικανότητα των χειριζομένων τα συνεταιριστικά θέματα να χρησιμοποιούν το συνεταιριστικό θεσμό κατά ανταγωνιστικό τρόπο. Η ένωση των δυνάμεων δεν είναι επαρκής για τη δημιουργία μίας μεγάλης συνεταιριστικής δύναμης. Μαζί χρειάζεται η γνώση. Και ας μη νομισθεί ότι η διαπίστωση αυτή αποτελεί κάτι καινούργιο ή ότι είναι αποτέλεσμα της εξέλιξης. Εκατόν πενήντα χρόνια πριν ένας από τους προδρόμους του σύγχρονου συνεργατισμού, ο W. King έγραφε: «Γνώση και ένωση είναι δύναμη. Η δύναμη που καθοδηγείται από τη γνώση είναι ευτυχία. Ευτυχία είναι ο τελικός σκοπός της δημιουργίας» (8).

Βιβλιογραφία

1. Καμενίδης, Χ., (1992), «Προβλήματα ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών Αγροτικών Συνεταιρισμών» στο Συνεταιρισμοί και Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά - Πρακτικά Συνεδρίου, ΙΣΕΜ.
2. Κολύρης, Π., (1986), «Κριτήρια αποτελεσματικότητας των συνεταιρισμών», Συνεταιριστική Πορεία 1/1986.
3. Thordarson, B., (1992), «Η διεθνής συνεταιριστική κίνηση μπροστά στις κυρίαρχες τάσεις και προκλήσεις» στο Συνεταιρισμοί και Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά - Πρακτικά Συνεδρίου, ΙΣΕΜ.
4. Stern, A.G., Anderson, B.L., (1986), *An analysis of U.S. Cooperatives with successful marketing strategies*, Cornell University, A.E. Res 86-19.
5. Ginfer, R.G., Deiter, R.E. (1989), *Managerial skills, functions and participants*, in Cobia, D.W. (ed.) «Cooperatives in Agriculture, Prentice Hall.
6. Marcus, L., (1989), Προβληματισμοί για το μέλλον των συνεταιρισμών, Συνεταιριστική Πορεία 16/1989.
7. Παπαγεωργίου, Κ., (1990), Η συνεταιριστική γεωργική επιχείρηση στην κοινοτική ενοποιημένη αγορά, Συνεταιριστική Πορεία 19/1990.
8. Παπαγεωργίου, Κ., (1985), *Αγροτικοί Συνεταιρισμοί*, Ίδρυμα Ευγενίδου.

ΚΥΔΕΠ: Ανάλυση του προβλήματος(*)

Του Π. Σπαθούλα

Προέδρου της ΚΥΔΕΠ

Σε μία προσπάθεια ενημέρωσης όλων των άμεσα ή έμμεσα ενδιαφερομένων μερών, σχετικά με πρόσφατες και σημαντικές για τη Γεωργία και το Αγροτικό Συνεταιριστικό Κίνημα εξελίξεις στο ως άνω θέμα, θα θέλαμε να σας πληροφορήσουμε τα εξής:

1. Όπως γνωρίζετε, η Κυβέρνηση αποφάσισε να ρυθμίσει τα χρέη των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων που προέρχονται από παρεμβάσεις του κράτους στη λειτουργία τους ή την άσκηση κοινωνικής πολιτικής κατά το παρελθόν. Συγκεκριμένα για την ΚΥΔΕΠ με το Ν. 2008/11.2.92, η Κυβέρνηση αποφάσισε ότι: ... Το Ελληνικό Δημόσιο αναλαμβάνει στα πλαίσια της εξυγίανσης των Συνεταιριστικών Οργανώσεων να καλύψει το μέρος των κατά την 31.12.1990 οφειλών της ΚΥΔΕΠ προς την ΑΤΕ... συνολικού ύψους 187,7 δισεκ. δρχ.

2. Με βάση αυτήν τη ρύθμιση, η ΚΥΔΕΠ προχώρησε στη ρύθμιση του υπολοίπου χρέους της με την ΑΤΕ, ύψους 15 δισεκ. δρχ. περίπου, υποβάλλοντας ταυτόχρονα Μελέτη Βιωσιμότητας και Εκσυγχρονισμού της, η οποία και είχε γίνει καταρχήν δεκτή από την ΑΤΕ.

3. Ωστόσο, κατά το στάδιο της υλοποίησης προέκυψε ένα σοβαρό πρόβλημα ερμηνείας του νόμου, το οποίο περιπλέκει σοβαρά την κατάσταση και οδηγεί υποχρεωτικά την ΚΥΔΕΠ σε αδιέξοδο, αν δεν λυθεί σύντομα. Συγκεκριμένα, ο Ν. 2008/11.2.92 ορίζει σαφέστατα ότι: «... το Ελληνικό Δημόσιο αναλαμβάνει ... να καλύψει το μέρος των κατά την 31.12.90 οφειλών της ΚΥΔΕΠ προς την ΑΤΕ...», γεγονός που σημαίνει, σύμφωνα με τη νομική, οικονομική και τραπεζική πρακτική, στη χώρα μας και διεθνώς, ότι από την ημερομηνία αυτή αναγνώρισης του χρέους του (δηλ. 31.12.1990) ο οφειλέτης (δηλ. το Ελληνικό Δημόσιο) αναλαμβάνει και τους τόκους που δημιουργούνται μέχρις αποπληρωμής του αναγνωρισμένου χρέους του. Παρά τη σαφέστατη αυτή θέση του νομοθέτη και τη βασική αρχή της διαχρονικής αξίας του χρήματος πάνω στην οποία στηρίζεται η οικονομική οργάνωση όλων των κρατών του πλανήτη μας, η ερμηνεία που δίνεται σήμερα από τους αρμόδιους φορείς είναι ότι το ποσόν των 187,7 δισεκ. δρχ. είναι σταθερό, οποτεδήποτε και αν καταβληθεί από το Ελληνικό Δημόσιο, ενώ οι αναλογούντες τόκοι βαρύνουν την ΚΥΔΕΠ.

4. Όπως είναι σαφές, μία τέτοια παράδοση ερμηνεία, οδηγεί αναγκαστικά

(*) Ανάλυση που εστάλη από το Γραφείο Προέδρου της ΚΥΔΕΠ προς συνεταιριστικές οργανώσεις και φορείς που ασχολούνται με τα θέματα των συνεταιρισμών.

την ΚΥΔΕΠ στη χρεοκοπία και στο κλείσιμο, αφού της συσσωρεύει χρέη από τόκους οφειλών του Δημοσίου ύψους 60 δισεκ. δρχ. περίπου, ποσόν το οποίο η ΚΥΔΕΠ είναι εκ των πραγμάτων αδύνατο να αναλάβει να αποπληρώσει.

5. Θεωρούμε ότι αν οι αρμόδιοι φορείς εμμένουν σε αυτήν την ερμηνεία του Νόμου για το συμφητισμό των χρεών του Δημοσίου προς την ΚΥΔΕΠ με τα αντίστοιχα χρέη της ΚΥΔΕΠ προς την ΑΤΕ, τότε η μεγαλύτερη τριτοβάθμια οργάνωση της χώρας μας οδηγείται κατά ανορθόδοξο, ανορθολογικό και αντισυνταγματικό τρόπο σε κλείσιμο.

Ανορθόδοξο, γιατί ο κατεξοχήν οφειλέτης της, το Ελληνικό Δημόσιο, αρνείται κατά τρόπο αντίθετο προς την εγχώρια και τη διεθνή πρακτική, να καταβάλει εντόκως τα επισήμως και δια νόμου αναγνωρισμένα χρέη του προς την ΚΥΔΕΠ.

Ανορθολογικό, γιατί σε αυτήν τη δύσκολη περίοδο που διέρχεται και θα διέλθει η Ελληνική Γεωργία, μετά την αποδυνάμωση των μηχανισμών στήριξης που προσέφερε η Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΟΚ στην πρόσφατη αναθεώρησή της, ο ορθολογισμός θα επέβαλε την ενίσχυση των ντόπιων θεσμών στήριξης της γεωργίας και του εισοδήματος των παραγωγών, όπως ακριβώς συμβαίνει σε όλες τις άλλες χώρες - μέλη της Κοινότητας.

Αντισυνταγματικό, γιατί καταπατείται κατάφωρα η συνταγματική επιταγή του άρθρου 12 παρ. 5 του Συντάγματος των Ελλήνων, η οποία ορίζει ότι: «Οι πάσης φύσεως γεωργικοί και αστικοί συνεταιρισμοί αυτοδιοικούνται κατά τους όρους του νόμου και του καταστατικού των, τελούντες υπό την προστασίαν και εποπτείαν του Κράτους, υποχρεουμένου να μεριμνά δια την ανάπτυξιν αυτών».

6. Πιστεύουμε, επίσης, ότι τυχόν εμμονή των αρμοδίων φορέων στα πιο πάνω θα έχει σοβαρές αρνητικές, βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες, επιπτώσεις στην Ελληνική Γεωργία, στους Έλληνες αγρότες και στους αγροτικούς συνεταιρισμούς για τους εξής λόγους:

α. Η ΚΥΔΕΠ είναι η μεγαλύτερη συνεταιριστική οργάνωση και μία από τις μεγαλύτερες εμπορικές επιχειρήσεις της χώρας μας. Το 1990 ήταν η μεγαλύτερη εξαγωγική επιχείρηση με συνολικές εξαγωγές αξίας 194 δισεκ. δρχ. Διαχειρίζεται μαζί με τις Ενώσεις - μέλη της και κατά προϊόν το 40-60% της εθνικής παραγωγής. Όλος αυτός ο μηχανισμός και η δομή εμπορίας των αγροτικών προϊόντων δεν είναι δυνατόν να αναπληρωθεί ή να αντικατασταθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η αναστάτωση που θα δημιουργηθεί θα έχει σοβαρότατες συνέπειες στην αγροτική οικονομία και στο εισόδημα των παραγωγών.

β. Η ΚΥΔΕΠ αποτελεί το μοχλό στήριξης ολόκληρου σχεδόν του συνεταιριστικού κινήματος. Τυχόν κλείσιμο της ΚΥΔΕΠ θα συμπαράσφρει σε χρεοκοπία πολλές άλλες συνεταιριστικές οργανώσεις, με τελική συνέπεια την αποδυνάμωση του όλου μηχανισμού στήριξης της Ελληνικής Γεωργίας και των αγροτών και την παράδοση της εμπορίας των προϊόντων της Ελληνικής Γεωργίας στο διεθνές ολιγοψώνιο, με σημαντικές επιπτώσεις στις συνθήκες του ανταγωνισμού στις αγορές των αγροτικών προϊόντων και τροφίμων στη χώρα μας.

- γ. Σοβαρές θα είναι, επίσης, οι συνέπειες στον τομέα των εισφορών και στο κόστος της γεωργικής παραγωγής, αφού η ΚΥΔΕΠ αποτελεί σήμερα τη μεγαλύτερη σποροπαραγωγική επιχείρηση της χώρας μας. Τυχόν κλείσιμο της ΚΥΔΕΠ θα έχει σαν αποτέλεσμα την κατάκτηση αυτής της αγοράς από τις μεγάλες πολυεθνικές σποροπαραγωγικές επιχειρήσεις, οι οποίες χωρίς τον ανταγωνισμό της ΚΥΔΕΠ θα εξαφανίσουν τις εγχώριες ποικιλίες σπόρων, θα εξουδετερώσουν την εγχώρια έρευνα και θα εκμεταλλεύονται την αγορά κατά τη δική τους βούληση και επιθυμία.
- δ. Μακροπρόθεσμα, εξάλλου, σοβαρές θα είναι και οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Γεωργίας στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά, αφού μόνη η Ελληνική Γεωργία θα στερείται ενός ισχυρού αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος και ισχυρών συνεταιριστικών οργανώσεων, όπως η ΚΥΔΕΠ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της COGESA η ΚΥΔΕΠ κατατάσσεται σήμερα στις 20 μεγαλύτερες αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις της ΕΟΚ, γεγονός που την καθιστά όχι μόνον ισότιμο συνομιλητή αλλά και ισότιμο εταίρο για ενδοευρωπαϊκές επιχειρηματικές συνεργασίες με άλλες ευρωπαϊκές συνεταιριστικές οργανώσεις.
- ε. Τέλος, η πορεία αυτή είναι βέβαιο πως θα οδηγήσει σε μαρασμό και ενδεχομένως σε εξαφάνιση του θεσμού των αγροτικών συνεταιρισμών στη χώρα μας, ο οποίος πέραν από τις οικονομικές υπηρεσίες και τα οφέλη που προσέφερε επί έναν περίπου αιώνα στην ελληνική οικονομία και γεωργία, αποτελεί έναν ισχυρό θεσμό κοινωνικής συνοχής και δημοκρατικής διαπαιδαγώγησης του λαού μας. Είναι πράγματι λυπηρό, όταν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και από την ίδια την Κοινότητα αναγνωρίζεται ο ουσιαστικός οικονομικός και κοινωνικός ρόλος των συνεταιρισμών, για το παρόν αλλά και για το μέλλον της γεωργίας, στη χώρα μας να κινδυνεύει με αφανισμό, σε μια ιδιαίτερη κρίσιμη περίοδο για την Ελληνική Γεωργία και Οικονομία.

Θελήσαμε να σας κάνουμε κοινωνούς αυτών των σοβαρών εξελίξεων, γιατί πιστεύουμε ότι με αυτήν τη σοβαρή τροπή των πραγμάτων διακυβεύονται πάρα πολύ σοβαρά συμφέροντα για το παρόν και το μέλλον των Ελλήνων αγροτών.

Παρά τις προσπάθειές μας να πείσουμε με επιχειρήματα τους αρμόδιους φορείς της Κυβέρνησης και της Πολιτείας, πολλοί φαίνεται να μην αντιλαμβάνονται τα τεράστια οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα που θα δημιουργηθούν από ενδεχόμενο κλείσιμο της ΚΥΔΕΠ. Ορισμένοι θεωρούν ότι η ΚΥΔΕΠ είναι μία περίπτωση κάπως παρόμοια με την ΑΓΡΕΞ, την ΣΠΕΚΑ, ή τη ΣΠΕ.

Εσείς που γνωρίζετε τη σημασία που έχει η ΚΥΔΕΠ για το παρόν και το μέλλον της Ελληνικής Γεωργίας και των αγροτών μας, σας καλούμε να ασκήσετε όλη την επιρροή και πίεση που διαθέτετε, γιατί πράγματι πιστεύουμε ότι θα χρειαστεί ισχυρή πίεση για να πεισθούν οι αρμόδιοι πολιτικοί και πολιτειακοί παράγοντες για τη σοβαρότητα του θέματος. Η ΚΥΔΕΠ είναι πολύτιμη για όλους τους αγρότες και η μελλοντική τύχη της είναι υπόθεση όλων μας και όχι μόνον της σημερινής διοίκησης.

Ελπίζοντας ότι θα πράξετε στο έπακρον το καθήκον σας, διατελούμε,

Με συναδελφικούς χαιρετισμούς

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. Παναγιώτης Σπαθούλας

Κάθε μέρα
ένα βήμα
μπροστά

Με τον αγρότη

ΚΥΔΕΠ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΚΥΔΕΠ

Μια σοβαρή και εφικτή πρόταση για την αποκατάσταση της βιωσιμότητας της ΚΥΔΕΠ έχει καταρτισθεί από τη Γενική Διεύθυνση της ΚΥΔΕΠ (Γενικός Διευθυντής είναι ο κ. Παναγιώτης Κολύρης, έμπειρος επιστήμονας, του οποίου οι ικανότητες έχουν αποδειχθεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό).

Η πρόταση αυτή προϋποθέτει την ύπαρξη βούλησης εκ μέρους όλων των εμπλεκόμενων πλευρών για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Εάν πράγματι υπάρξει η βούληση αυτή και εκδηλωθεί πρακτικά, το όφελος θα είναι πολύπλευρο και μεγάλο.

Επειδή η υπόθεση της ΚΥΔΕΠ είναι εύλογο να προσελκύει μεγάλο ενδιαφέρον, παραθέτουμε ολόκληρη την πρόταση.

Η Σύνταξη

Α. Βισαγωγή

Η ΚΥΔΕΠ είναι η μεγαλύτερη και σημαντικότερη συνεταιριστική οργάνωση της χώρας. Είναι, επίσης, μια από τις σημαντικότερες Ελληνικές Οικονομικές Επιχειρήσεις τόσο από πλευράς παγίων κεφαλαιουχικών στοιχείων, όσο από πλευράς κύκλου εργασιών και εξαγωγικής δραστηριότητας.

Όσον αφορά το τελευταίο, η ΚΥΔΕΠ ήταν το 1990 η πρώτη εξαγωγική επιχείρηση της χώρας με συνολική αξία εξαγωγών ύψους 194 δισεκ. δρχ. (στοιχεία εφημ. «ΚΕΡΔΟΣ»).

Όσον αφορά τον κύκλο εργασιών, η ΚΥΔΕΠ κατείχε, κατά το ίδιο έτος 1990, την 16η θέση ανάμεσα σε όλες τις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις της ΕΟΚ (στοιχεία της οργάνωσης COGESA).

Όσον αφορά, τέλος, τον πάγιο κεφαλαιουχικό εξοπλισμό της η ΚΥΔΕΠ έχει στην ιδιοκτησία της και διαχειρίζεται, σε συνεργασία με τις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών - μέλη της, αποθηκευτικούς χώρους συνολικής χωρητικότητας 2.500.000 ΜΤ σε όλη τη χώρα, πλήθος ξηραντηρίων, σποροκέντρων, σποροεργασιών, υποστέγων, οικοπέδων, αγρών και συγκροτημάτων γραφείων, η συνολική αξία των οποίων υπερβαίνει τα 50 δισ. δρχ. (Έχει ξεκινήσει η διαδικασία απογραφής και επανεκτίμησης της αξίας όλων των περιουσιακών στοιχείων).

Η σημασία και ο ρόλος της ΚΥΔΕΠ για τον αγροτικό τομέα της χώρας μας, είναι σπουδαιότατη. Η ΚΥΔΕΠ, σε συνεργασία με τις ΕΑΣ - μέλη της, διαχειρίζεται από 30 - 60% της εγχώριας παραγωγής των προϊόντων με τα οποία ασχολείται (δημητριακά, ρύζι, βαμβάκι, σπόροι για σπορά). Με τη δυναμική παρουσία της συμβάλλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση και επικράτηση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού στις αγορές αγροτικών προϊόντων επωφελεία των παραγωγών, της αγροτικής οικονομίας και της εθνικής οικονομίας.

Σημαντικός είναι, επίσης, ο ρόλος της ΚΥΔΕΠ και από τη σκοπιά της εθνικής οικονομίας. Πέραν του ότι η ΚΥΔΕΠ αποτελεί μιά από τις σημαντικότερες

ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις, με το μέγεθος της και την κατά συνέπεια μεγάλη διαπραγματευτική της δύναμη η ΚΥΔΕΠ συμβάλλει στη δημιουργία συνθηκών ανταγωνισμού στην εξαγωγική αγορά των προϊόντων που διαχειρίζεται, επωφελεία της εθνικής οικονομίας. Σημειώνεται ότι στις αγορές των προϊόντων που διαχειρίζεται η ΚΥΔΕΠ, κυριαρχούν έντονες συνθήκες ατελούς / ολιγοψωνιακού ανταγωνισμού.

Συγκεκριμένα, τα δημητριακά συνολικά ελέγχονται από ένα ολιγοψώνιο πέντε πολυεθνικών εταιρειών, ενώ το σκληρό σιτάρι, στο οποίο η χώρα μας είναι η τρίτη εξαγωγική δύναμη μετά τις ΗΠΑ και τον Καναδά, ελέγχεται κυρίως από ένα ιταλικό δυοψώνιο. Συνεπώς ο ρόλος της ΚΥΔΕΠ στη διαμόρφωση συνθηκών ανταγωνισμού και ανταγωνιστικών τιμών κατά την εξαγωγή των εγχωρίων προϊόντων, είναι ιδιαίτερα σημαντικός.

Εξίσου σημαντικός είναι ο ρόλος της ΚΥΔΕΠ στη διαμόρφωση υγιών κανόνων ανταγωνισμού στην εγχώρια μεταποιητική βιομηχανία. Με τα προϊόντα της, η ΚΥΔΕΠ εφοδιάζει σημαντικούς κλάδους της ελληνικής μεταποιητικής βιομηχανίας (π.χ. αλευροβιομηχανία, βιομηχανία ζωοτροφών, κλωστούφαντουργία, σπορελαιουργία, κλπ.) διαμορφώνοντας συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού στην προμήθεια πρώτων υλών.

Ιδιαίτερα σημαντικός θα είναι ο ρόλος της ΚΥΔΕΠ για το μέλλον της ελληνικής γεωργίας και συνεπώς και της εθνικής οικονομίας της χώρας, για τους εξής λόγους:

Πρώτο. με τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της ΕΟΚ αποδυναμώνονται όλοι σχεδόν οι μηχανισμοί στήριξης των τιμών και του εισοδήματος των παραγωγών. Συνεπώς, η ελληνική γεωργία και οι Έλληνες παραγωγοί χρειάζονται, όσο ποτέ άλλοτε τους δικούς τους μηχανισμούς στήριξης, όπως είναι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και κυρίως η ΚΥΔΕΠ, η οποία ουσιαστικά αποτελεί την ατμομηχανή των Ελληνικών Αγροτικών Συνεταιρισμών.

Δεύτερο. με τη διεθνοποίηση της αγοράς και των τιμών των αγροτικών προϊόντων που θα προκύψει, αργά ή γρήγορα από την κατάληξη των πολυμερών διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγουάης στα πλαίσια της GATT, η ελληνική γεωργία και οι Έλληνες παραγωγοί θα χρειασθούν, όσο ποτέ άλλοτε, ισχυρούς και σύγχρονους θεσμούς συγκέντρωσης, μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων τους, αν πραγματικά πρόκειται να αντεπεξέλθουν στο διεθνή ανταγωνισμό.

Τρίτο. με την ενοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς από το 1993 και μετά επιβάλλεται η δημιουργία όσο το δυνατό μεγαλύτερων επιχειρηματικών μονάδων που να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στον ανταγωνισμό σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Είναι σαφές, από όσα καθημερινά συμβαίνουν γύρω μας, ότι ο ευρωπαϊκός κλάδος αγροτροφίμων ετοιμάζεται πυρετωδώς με εξαγορές, συγχωνεύσεις, κοινές επιχειρηματικές συνεργασίες και JOINT VENTURES για την ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά, με μια άνευ προηγουμένου αύξηση του μεγέθους των επιχειρήσεων. Ήδη, η ελληνική αγορά αγροτροφίμων διέρχεται μιά τέτοια περίοδο έντονης οριζόντιας και κάθετης ολοκλήρωσης των επιχειρήσεων με εξαγορές και συγχωνεύσεις. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και στην ευρωπαϊκή αγορά αγροτροφίμων τόσο στις συνεταιριστικές όσο και στις μη-συνεταιριστικές επιχειρήσεις.

Συνεπώς, η σωστή επιλογή, που επιβάλλουν οι διεθνείς οικονομικές και επιχειρηματικές συγκυρίες και τα γεγονότα, είναι η κατά το δυνατόν ταχύτερη και

κατά το δυνατόν μεγαλύτερη οικονομική ολοκλήρωση των Ελληνικών Αγροτικών Συνεταιρισμών. Το συμπέρασμα αυτό είναι ιδιαίτερα επιβεβλημένο σε κλάδους προϊόντων που αποτελούν αντικείμενο των δυνάμεων της διεθνούς αγοράς (χηματιστηριακά προϊόντα) όπως είναι όλα τα προϊόντα που διαχειρίζεται η ΚΥΔΕΠ (δημητριακά, βαμβάκι, σπόροι) και οι αγορές των οποίων ελέγχονται διεθνώς από ολιγοψωνιακές καταστάσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι σαφής ο σημαντικός ρόλος που μπορεί και πρέπει να παίξει η ΚΥΔΕΠ για την απαραίτητη οικονομική ολοκλήρωση του τομέα ενόψει των μεγάλων αλλαγών και των προκλήσεων που έρχονται. Αποτελώντας ένα ισχυρό πυρήνα συσπείρωσης των επιμέρους συνεταιριστικών οργανώσεων που διαχειρίζονται ομοειδή προϊόντα, θα πρέπει το ταχύτερο δυνατόν να αποτελέσει τον πυρήνα ολοκλήρωσης αυτών των συνεταιριστικών οργανώσεων, με τελικό στόχο τη δημιουργία μιάς ολοκληρωμένης εθνικής συνεταιριστικής οργάνωσης στους κλάδους των προϊόντων που σήμερα διαχειρίζεται, όπως ακριβώς συμβαίνει σε όλες τις αντίστοιχες συνεταιριστικές οργανώσεις των Κ-Μ της ΕΟΚ.

B. Η ΚΥΔΕΠ σήμερα

Η ΚΥΔΕΠ βρίσκεται σήμερα στην πιο κρίσιμη καμπή της πενήντάχρονης ιστορίας της, για τους εξής κυρίως λόγους:

Πρώτο, γιατί οι στενές σχέσεις που είχε στο παρελθόν με το Δημόσιο της κληροδότησαν ένα σοβαρό χρηματοοικονομικό έλλειμμα (άνοιγμα) ίσο περίπου με τον ετήσιο κύκλο εργασιών της.

Δεύτερο, γιατί η «Κοινωνική πολιτική» και ο αυξημένος κατά το παρελθόν κύκλος εργασιών της σε συνεργασία με το Δημόσιο, της κληροδότησαν επίσης ένα ποσοτικά «υπερβάλλον» ανθρωποδυναμικό.

Τρίτο, γιατί οι γενικότερες οικονομικές, πολιτικές, κοινωνικές, και επιχειρηματικές εξελίξεις βρήκαν την ΚΥΔΕΠ σε μια δυσχερή οικονομική, οργανωτική και επιχειρηματική κατάσταση, καθιστώντας την έτσι λιγότερο ανταγωνιστική στις αγορές των προϊόντων που διαχειρίζεται.

Τέταρτο, γιατί η ΚΥΔΕΠ κλήθηκε να λειτουργήσει στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον χωρίς την κατάλληλη προετοιμασία και τον εκσυγχρονισμό που έπρεπε να είχε γίνει από τις αρχές της δεκαετίας του '80, με την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ.

Πέμπτο, γιατί το συνεταιριστικό περιβάλλον της ΚΥΔΕΠ, δηλ. οι σχέσεις με τις Ενώσεις - μέλη της, αντιμετωπίζει εξίσου σοβαρές δυσχέρειες και δυσκαμψίες, οι οποίες εντείνονται ακόμα περισσότερο από την αδυναμία της ΚΥΔΕΠ να ηγηθεί των Ενώσεων, λόγω ελλειπών και καθυστερημένης χρηματοδότησής της από το τραπεζικό σύστημα, επειδή έχει υψηλό βαθμό χρέωσης.

Είναι σαφές λοιπόν, ότι η ΚΥΔΕΠ βρίσκεται σήμερα σε έναν φαύλο κύκλο, από τον οποίο μπορεί να βγει μόνο αν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη αναλάβουν και διευθετήσουν το μέρος των ευθυνών που τους ανήκει.

Στην προκειμένη περίπτωση, τα ενδιαφερόμενα για την ΚΥΔΕΠ μέρη και οι ευθύνες που πρέπει να διευθετηθούν είναι:

- Οι Ενώσεις - μέλη, η Γενική Συνέλευση και το Δ.Σ. της ΚΥΔΕΠ, που οφείλουν:
 - να εξυγιάνουν, να εκσυγχρονίσουν και να καταστήσουν βιώσιμη την ΚΥΔΕΠ

- να εκσυγχρονίσουν τις ενδοκοινοπρακτικές σχέσεις σύμφωνα με τις υφιστάμενες συνθήκες.
 - Το κράτος, που οφείλει:
 - να τακτοποιήσει τις οφειλές του προς την ΚΥΔΕΠ
 - Η ΑΤΕ, που πρέπει:
 - να ρυθμίσει τα τυχόν υπόλοιπα χρέη της ΚΥΔΕΠ
- Στη συνέχεια της παρούσας πρότασης εξετάζονται τί έχει γίνει μέχρι σήμερα και τί υπολείπεται να γίνει.

Γ. Οι ΕΑΣ - Μέλη, η Γ.Σ. και το Δ.Σ. της ΚΥΔΕΠ πολιτική εξυγίανσης και εκσυγχρονισμού της ΚΥΔΕΠ

Το Δ.Σ. της ΚΥΔΕΠ, με βάση σχετική εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης, πήρε σημαντικές αποφάσεις για την εξυγίανση και τον εκσυγχρονισμό της Κοινοπραξίας. Οι αποφάσεις αυτές αφορούν δύο τομείς κυρίως:

- α. Την εσωτερική οργάνωση και λειτουργία της ΚΥΔΕΠ, και
- β. Τις σχέσεις της ΚΥΔΕΠ με τις Ενώσεις - μέλη της.

Όσον αφορά το πρώτο θέμα, οι κυριότερες αποφάσεις που πήρε το Δ.Σ. της ΚΥΔΕΠ και οι οποίες βρίσκονται σήμερα στο στάδιο της υλοποίησης, είναι οι εξής:

- I. Αναδιοργάνωση των υπηρεσιών της ΚΥΔΕΠ με βάση ένα νέο, σύγχρονο και ευέλικτο οργανόγραμμα που αντικατοπτρίζει τις σύγχρονες ανάγκες και τους στρατηγικούς στόχους της Κοινοπραξίας.
- II. Εισαγωγή νέων υπηρεσιών του σύγχρονου Μάνατζμεντ τις οποίες εστερείτο μέχρι σήμερα η ΚΥΔΕΠ, όπως π.χ.
 - Υπηρεσίες Μάρκετινγκ
 - Υπηρεσίες Προγραμματισμού και Προϋπολογισμού (BUDJETING)
 - Υπηρεσίες Επιθεώρησης και Εσωτερικού Ελέγχου (AUDITING)
 - Υπηρεσίες Έρευνας και Ανάπτυξης (R+D)
- III. Δημιουργία ευέλικτων Στρατηγικών Επιχειρηματικών Μονάδων (S.B.U.) στους κυριότερους τομείς δραστηριότητας της ΚΥΔΕΠ και εισαγωγή του συστήματος της υπεύθυνης λογιστικής (RESPONSIBILITY ACCOUNTING), με στόχο την επιχειρηματική λειτουργία αυτών των μονάδων.
- IV. Εκσυγχρονισμός της πολιτικής ανθρωποδυναμικού με την εισαγωγή του συστήματος Μάνατζμεντ με Αντικειμενικούς Στόχους (MANAGEMENT BY OBJECTIVES) για όλο το προσωπικό της ΚΥΔΕΠ. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται και όλα τα μέτρα που αφορούν το προσωπικό με τη θέσπιση ειδικών κανονισμών για την πρόσληψη, την αξιολόγηση, την προαγωγή και την αποζημίωση του προσωπικού.
- V. Λήψη μέτρων για τη μείωση του σταθερού και λειτουργικού κοστολογίου της ΚΥΔΕΠ. Στα μέτρα αυτά εντάσσονται και τα μέτρα μείωσης του αριθμού των εργαζομένων στην ΚΥΔΕΠ.
- VI. Λήψη μέτρων για την αξιοποίηση και τον εξορθολογισμό των περιουσια-

κών στοιχείων της ΚΥΔΕΠ σε όλη την Ελλάδα.

VII. Μελέτη και αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της ΚΥΔΕΠ σε νέους τομείς επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Όσον αφορά το δεύτερο θέμα, τις σχέσεις δηλαδή ΚΥΔΕΠ - Ενώσεων, το Δ.Σ. αποφάσισε καταρχήν, να διερευνηθούν όλες οι δυνατότητες και τα μέσα που θα καθιστούν τις Ενώσεις και την ΚΥΔΕΠ περισσότερο ευέλικτες λειτουργικά στην ελεύθερη αγορά και που θα αυξάνουν τη συνυπευθυνότητα του κάθε μέλους στον τομέα και στο τμήμα της συλλογικής δραστηριότητας που έχει την κύρια ευθύνη, για τη συγκέντρωση, αποθήκευση και εμπορία των προϊόντων.

Δ. Κράτος και ΚΥΔΕΠ

Όπως αναφέρθηκε ήδη (βλ. παρ. Β), η στενή σχέση που είχε στο παρελθόν η ΚΥΔΕΠ με το Δημόσιο, κληροδότησαν στην Κοινοπραξία ένα σοβαρό χρηματοοικονομικό έλλειμμα. Σύμφωνα με στοιχεία της Δ/σης Οικονομικού της ΚΥΔΕΠ, το έλλειμμα αυτό ανήρχετο στις 31 Δεκεμβρίου 1990 στο συνολικό ύψος των 234.217 δισ. δρχ. και κατανεμόταν ως εξής:

1. Σιτάρια διαφόρων εσοδειών	72,802
2. Βαμβάκια διαφόρων εσοδειών	55,585
3. Ζωοτροφές διαφόρων εσοδειών	100,706
4. Κατασκευές σιταποθηκών	0,417
5. Διαχ. προϊόντων λογ/σμό Δημοσίου	1,253
6. Διαχείριση σπόρων Δημοσίου	3,204
7. Διαχείριση ρυζιού	0,250

ΣΥΝΟΛΟ

234,217 δισ. δρχ.

Με βάση τις εκτιμήσεις της αρμόδιας Επιτροπής Ρύθμισης αυτών των χρεών αναγνωρίστηκαν καταρχήν 187,7 δισεκ. δρχ. ως οφειλές του Ελληνικού Δημοσίου προς την ΚΥΔΕΠ, που προέκυψαν από την άσκηση κοινωνικής ή άλλης παρεμβατικής πολιτικής από την ΚΥΔΕΠ με εντολή και για λογαριασμό του κράτους.

Το ίδιο αυτό ποσόν εγκρίθηκε επίσης, από τη Βουλή με βάση σχετική τροπολογία που υπέβαλε η Κυβέρνηση. Σύμφωνα με την τροπολογία αυτή το Ελληνικό Δημόσιο αναλαμβάνει να καλύψει τα εξής ποσά:

- α. 57.700 δισεκ. δραχμές για σιτηρά των εσοδειών 1982-89
- β. 47.000 δισεκ. δραχμές για βαμβάκια των εσοδειών 1983-90
- γ. 83.000 δισεκ. δραχμές για ζωοτροφές των εσοδειών 1986-89

187,700 δισεκ. δραχμές

ΣΥΝΟΛΟ

Η ρύθμιση των χρεών αυτών θα γίνει «κατά τρόπο και χρόνο που θα καθοριστεί με κοινή απόφαση των υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Γεωργίας».

Επίσης, όρο της ρύθμισης αποτελεί το ότι «...η ρύθμιση των ανωτέρων υποχρεώσεων θα γίνει υπό την απαραίτητη προϋπόθεση ότι η ΚΥΔΕΠ θα κριθεί βιώσιμη».

Ε. ΑΤΕ και ΚΥΔΕΠ

Μετά το συμπηφισμό του πιο πάνω ποσού, προϋπόθεση του οποίου αποτελεί η απόδειξη βιωσιμότητας της ΚΥΔΕΠ, απομένει ένα μέρος χρεών της ΚΥΔΕΠ προς την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΑΤΕ, τα οποία απομένει να επιβεβαιωθούν με τη συνεργασία των υπηρεσιών της ΚΥΔΕΠ, η κατάσταση των υπολοίπων χρεών της ΚΥΔΕΠ προς την ΑΤΕ, με ημερομηνία 31.12.1991, έχει ως εξής:

— Υπόλοιπα χρηματοδοτήσεων	330 δισεκ. δρχ.
— Αποθέματα ΚΥΔΕΠ	53 δισεκ. δρχ.
— Απαιτήσεις από Δημόσιο (με τόκους από 31.12.90)	234 δισεκ. δρχ.
— Απαιτήσεις από τρίτους (ΕΑΣ)	13 δισεκ. δρχ.
— Απαλλαγή τόκων ποινής	15 δισεκ. δρχ.

ΥΠΟΛΟΙΠΟ

15 δισεκ. δρχ.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα πρώτα στοιχεία της ΑΤΕ το υπόλοιπο προς ρύθμιση με την Τράπεζα είναι 15 δισεκ. δρχ. Οι όροι τους οποίους θέτει η ΑΤΕ για τη ρύθμιση αυτού του ποσού είναι οι εξής:

- Περίοδος ρύθμισης 15ετής
- Περίοδος χάριτος 5ετής, με
 - πληρωμή του 30% των αντιστοιχούντων τόκων κατά την πρώτη τριετία, και
 - πληρωμή του 70% των αντιστοιχούντων τόκων κατά την επόμενη διετία
- Κεφαλαιοποίηση των υπολοίπων τόκων στο τέλος της πενταετίας
- Αποπληρωμή του νέου υπολοίπου στο χρονικό διάστημα μιάς 10ετίας
- Επιτόκιο ρύθμισης κυμαινόμενο, με βάση το εκάστοτε συμβατικό επιτόκιο που σήμερα είναι 23% + 1,25% υπέρ ΕΛΓΑ.

Με βάση αυτά τα στοιχεία και τους όρους, η αποπληρωμή του χρέους των 15 δισ. δρχ. προς την ΑΤΕ εμφανίζεται στον ΠΙΝΑΚΑ Ι που ακολουθεί.

Είναι σαφές από τον πίνακα αυτό ότι οι πληρωμές που πρέπει να πραγματοποιούνται ετησίως από την ΚΥΔΕΠ προς την ΑΤΕ, έχουν ως εξής:

Έτος 1	1.091.250.000 δρχ.
Έτος 2	1.080.651.497 δρχ.
Έτος 3	1.067.482.859 δρχ.
Έτος 4	2.452.615.259 δρχ.
Έτος 5	2.405.178.997 δρχ.
Έτος 6 και μετά	

- α. Αν το επιτόκιο είναι 24% - 6.744.410.303 δρχ.
 β. Αν το επιτόκιο είναι 15% - 4.909.665.529 δρχ.
 γ. Αν το επιτόκιο είναι 10% - 4.010.123.886 δρχ.

Σημ. Όλα αυτά τα στοιχεία είναι ενδεικτικά και θα καταστούν τελεσίδικα αφού θα έχουμε το τελικό ύψος των χρεών της ΚΥΔΕΠ προς την ΑΤΕ και με δεδομένο φυσικά ότι θα οριστικοποιηθεί και ο τελικός συμφηφισμός του κράτους προς την ΚΥΔΕΠ.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ι

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗΣ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥ ΧΡΕΟΥΣ 15 δισ. ΔΡΧ. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΤΕ

PV = 15 δισεκ. N = 15 έτη I = 24,25% PMT = 3.783.183.876 δρχ/ΡΑ

ΕΤΟΣ	INT	30% INT	ΥΠΟΛΟΙΠΟ
1ο έτος	3.637.500.000	1.091.250.000	2.546.250.000
2ο έτος	3.602.171.659	1.080.651.497	2.521.520.162
3ο έτος	3.558.276.197	1.067.482.859	2.490.793.338
		70% INT	
4ο έτος	3.503.736.085	2.452.615.259	1.051.120.826
5ο έτος	3.435.969.995	2.405.178.997	1.030.790.998
6ο έτος και μετά			9.640.475.324
A. PV = 9.640.475.324			
15.000.000.000			
24.640.475.324 N = 10 I = 24,25%			PMT = 6.744.410.303
B.	»	» I = 15%	PMT = 4.909.665.529
G.	»	» I = 10%	PMT = 4.010.123.886

ΣΤ. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Ιδιαίτερα κρίσιμη περίοδος για τη βιωσιμότητα της ΚΥΔΕΠ θα είναι η επόμενη πενταετία. Κατά την περίοδο αυτή η ΚΥΔΕΠ θα πρέπει όχι μόνον να εξασφαλίσει τους πόρους για την πληρωμή των ετήσιων «δόσεων» προς την ΑΤΕ κατά την 5ετή περίοδο χάριτος, αλλά και να δημιουργήσει ένα αποθεματι-

κό (FUND) για την εξυπηρέτηση του χρέους κατά την επόμενη δεκαετία, οι ετήσιες πληρωμές του οποίου θα είναι ιδιαίτερα υψηλές, ανάλογα με τα ισχύοντα τότε επιτόκια (βλ. παρ. Ε.). Συνεπώς, κατά την περίοδο αυτή θα πρέπει να εφαρμοστεί ένα αυστηρό χρηματοοικονομικό και επιχειρηματικό πρόγραμμα με συγκεκριμένες χρηματοοικονομικές ροές (CASH - FLOWS) που θα εξασφαλίζουν όχι μόνον τη δυνατότητα της ΚΥΔΕΠ να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της για την εξυπηρέτηση του χρέους, αλλά και θα εξασφαλίζουν τη βιώσιμη λειτουργία της Κοινοπραξίας - δηλ. πάνω από το επίπεδο του νεκρού σημείου (BREAK - EVEN) με βάση το σταθερό και μεταβλητό κόστος λειτουργίας της.

1. Χρηματοοικονομικές ροές (CASH - FLOWS)

Οι πηγές των προβλεπόμενων εσόδων που θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν την αποπληρωμή του χρέους είναι οι εξής:

α. Τυχόν κέρδη από τις διαχειρίσεις της ΚΥΔΕΠ

β. Δραχμική παρακράτηση μέσω της εμπορικής πολιτικής στην αξία των προϊόντων που παραδίδονται από τους παραγωγούς στην ΚΥΔΕΠ.

γ. Λειτουργία της συγκέντρωσης των προϊόντων για λογαριασμό των παραγωγών, όπως γίνεται σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές συνεταιριστικές οργανώσεις, με προκαταβολή μέρους της αξίας των προϊόντων που συγκεντρώνει η ΚΥΔΕΠ και εκκαθάριση μετά τη ρευστοποίηση των προϊόντων.

δ. Άλλες πηγές εσόδων.

Ι. Δραχμική παρακράτηση επί της αξίας των προϊόντων

Στον Πίνακα 2 που ακολουθεί, απεικονίζεται ένα πιθανό σενάριο παρακράτησης μέρους της αξίας των συγκεντρωμένων και πωλουμένων προϊόντων από και προς τους παραγωγούς.

Οι ποσότητες των προϊόντων που απεικονίζονται στον Πίνακα 2 είναι, αν και ενδεικτικές, μέσα στις δυνατότητες της ΚΥΔΕΠ σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα ιστορικά στοιχεία.

Η παρακράτηση εκφράζεται σε δραχμές, γεγονός που όχι μόνον διευκολύνει τους υπολογισμούς αλλά και θα τείνει διαχρονικά να μειώνεται η σπουδαιότητά της στο πραγματικό εισόδημα των παραγωγών. Επίσης, η παρακράτηση είναι πολύ μικρή σε αξία και σε δυο μόνον περιπτώσεις ξεπερνά το 1.25% της συνολικής αξίας, ενώ στο σύνολο των προϊόντων περιορίζεται στο 1% περίπου. Η σχετικά μικρή αξία του παρακρατήματος είναι απαραίτητη για να μην αποτελέσει αντικίνητρο στην προσέλευση των παραγωγών στις Σ.Ο. στην επικράτηση άνισων όρων ανταγωνισμού μεταξύ συνεταιριστικών και μη συνεταιριστικών επιχειρήσεων στην αγορά.

Με βάση τα στοιχεία του Πίνακα 2, συνεπώς, η ΚΥΔΕΠ μπορεί μέσω αυτής της εισφοράς να συσσωρεύει ένα ετήσιο κεφάλαιο ύψους 1 - 1,3 δισ. δρχ. αρχής γενομένης από το 1992.

Φυσικά, για τη συγκέντρωση μεγαλύτερου ποσού και την εξάλειψη του άνισου ανταγωνισμού μεταξύ συνεταιριστικών και μη επιχειρήσεων κατά τη συγκέντρωση των προϊόντων, η παρακράτηση αυτή μέρους της αξίας των διακινούμενων αγροτικών προϊόντων θα μπορούσε να επεκταθεί για όλα τα αγροτικά προϊόντα και σε όλες τις εμπορικές επιχειρήσεις (συνεταιριστικές και μη).

Ωστόσο ένα τέτοιο μέτρο πολύ πιθανόν θα προσκρούει στις περί του ανταγωνισμού διατάξεις της ΕΟΚ.

II. Συγκέντρωση προϊόντων για λογαριασμό των παραγωγών

Εναλλακτικά, αντί του προηγούμενου μέτρου η ΚΥΔΕΠ θα μπορούσε να υιοθετήσει τη μέθοδο της συγκέντρωσης των προϊόντων για λογαριασμό των παραγωγών, όπως συμβαίνει σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές συνεταιριστικές οργανώσεις. Κατά την εκκαθάριση και την επιστροφή μέρους του πλεονάσματος στους παραγωγούς θα μπορούσε να γίνει μερική παρακράτηση της επιστροφής, με σκοπό την εξυπηρέτηση του χρέους, ισόποσης αξίας με το (I).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΠΙΘΑΝΟ ΣΕΝΑΡΙΟ ΠΑΡΑΚΡΑΤΗΣΗΣ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ

ΤΩΝ ΣΥΓΚΕΝΤΡΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΠΡΟΪΟΝ	ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΙΜΕΣ	ΑΞΙΕΣ	ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΚΡΑΤΗΣΗΣ
— Σκληρός σίτος	500.000 X 50.000=	25.000.000.000	250.000.000
" "	" X 500=		
— Μαλακός σίτος	200.000 X 40.000=	8.000.000.000	100.000.000
" "	" X 500=		
— Ζωοτροφικά	650.000 X 40.000=	26.000.000.000	325.000.000
" "	" X 500=		
— Ρύζι - σικάλη	25.000 X 50.000=	1.250.000.000	12.500.000
" "	" X 500=		
— Βαμβάκι	200.000 X 290.000=	58.000.000.000	500.000.000
" "	" X 2.500=		
— Βαμβακόσπορος	12.000 X 450.000=	5.400.000.000	60.000.000
" "	" X 5.000=		
— Πατατόσπορος	10.000 X 130.000=	1.300.000.000	50.000.000
" "	" X 5.000=		
— Λοιποί σπόροι	18.000 X 150.000=	2.700.000.000	90.000.000
" "	" X 5.000=		
ΣΥΝΟΛΑ		127.650.000.000	1.287.500.000

III. Κέρδη από τις διαχειρίσεις της ΚΥΔΕΠ

Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα (αρκετά υψηλό σταθερό κοστολόγιο) είναι σχεδόν αδύνατο να θεωρήσουμε μεσοβραχυπρόθεσμα ως μια πιθανή χρηματοοικονομική ροή για την εξυπηρέτηση του χρέους τα τυχόν κέρδη από τις διαχειρίσεις της ΚΥΔΕΠ.

Ωστόσο, μια τέτοια πηγή είναι όχι μόνον πιθανή αλλά και επιβεβλημένη σε μια μεσομακροπρόθεσμη βάση, αφού η ΚΥΔΕΠ εφαρμόσει μια αυστηρή πολιτική μείωσης του σταθερού της κοστολογίου κατά την επόμενη τριετία. Φυσικά, λόγω των πολλών παραμέτρων και των μεταβλητών που εμπλέκονται δεν είναι δυνατόν να γίνει από τώρα μια αξιόπιστη πρόβλεψη των πιθανών καθαρών κερδών της ΚΥΔΕΠ σε μια μεσομακροπρόθεσμη βάση. Ωστόσο, για τους σκοπούς αυτής της πρότασης μπορούμε να υποθέσουμε ότι μετά την τριετία η ΚΥΔΕΠ θα έχει καθαρά κέρδη της τάξεως των 200 εκατ. δρχ. κατά έτος.

IV. Εξυπηρέτηση του χρέους 15.000.000.000 δρχ.

Οι χρηματοοικονομικές ροές για την εξυπηρέτηση αυτού του χρέους είναι οι εξής:

α. Δραχμική παρακράτηση (παρ. ΣΤ (I))	1.300.000.000 δρχ.
β. Τυχόν κέρδη της ΚΥΔΕΠ (παρ. ΣΤ (III))	200.000.000 δρχ. μετά την ζετία
ΣΥΝΟΛΟ	1.500.000.000 δρχ.

Τις ετήσιες αυτές χρηματοοικονομικές ροές θα πρέπει να τις χρησιμοποιήσει η ΚΥΔΕΠ μέσα από ένα αυστηρό χρηματοοικονομικό πρόγραμμα:

- I. για την καταβολή των ετήσιων δόσεων προς την ΑΤΕ, και
- II. για τη δημιουργία ενός αποθεματικού (FUND) που σκοπό θα έχει τη μελλοντική αποπληρωμή του χρέους της.

Στον Πίνακα 3 που ακολουθεί απεικονίζεται ένα σενάριο των πιο πάνω χρηματικών ροών οι οποίες χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση του χρέους. Η ετήσια συνολική χρηματική ροή ανέρχεται σε 1.300.000.000 δρχ. κατά τα τρία πρώτα έτη. Από αυτό το ποσόν αφαιρείται κάθε χρόνο η απαραίτητη δόση προς την ΑΤΕ σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Πίνακα 1. Το υπόλοιπο ποσόν χρησιμοποιείται για τη δημιουργία ενός αποθεματικού (FUND) που σκοπό έχει τη μελλοντική εξυπηρέτηση του χρέους. Για να έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή απόδοση, τα ποσά αυτού του αποθεματικού χρησιμοποιούνται για να χρηματοδοτήσουν τις πλέον αποδοτικές δραστηριότητες της ΚΥΔΕΠ (π.χ. την ετήσια σποροπαραγωγική δραστηριότητα της ΚΥΔΕΠ με 26% μέση απόδοση).

Είναι σαφές από τα πιο πάνω, ότι η παρακράτηση μέρους της αξίας των προϊόντων μπορεί να εξυπηρετήσει το χρέος κατά την πρώτη πενταετία. Μετά την πενταετία είναι πολύ πιθανόν να έχουν πέσει σημαντικά τα επιτόκια, οπότε θα μειωθεί ανάλογα και η ετήσια δόση.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 3

ΣΕΝΑΡΙΟ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΧΡΕΟΥΣ 15 ΔΙΣ. ΔΡΧ. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ 5ετία

ΕΤΟΣ	ΑΝΑΤΟΚΙΣΜΟΣ	CASH - FLOW	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΤΗΣΙΑ ΔΟΣΗ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ
1/1992		1.300.000.000	1.300.000.000	1.091.250.000	208.750.000
2/1993	263.025.000	1.300.000.000	1.563.025.000	1.080.651.497	482.373.503
3/1994	607.790.613	1.500.000.000	2.107.790.613	1.067.482.859	1.040.307.754
4/1995	1.300.787.771	1.500.000.000	2.810.787.770	2.452.615.259	358.172.511
5/1996	451.297.363	1.500.000.000	1.951.297.363	2.405.178.997	- 453.881.633

Ζ. Βιωσιμότητα της ΚΥΔΕΠ

Για να θεωρηθεί βιώσιμη μία επιχείρηση θα πρέπει να λειτουργεί πάνω από το «νεκρό σημείο (BREAKEVEN) του κύκλου εργασιών της. Συνεπώς, παίρνοντας ως δεδομένο ότι η ΚΥΔΕΠ εξασφαλίζει τις πηγές εξυπηρέτησης του χρέους της προς την ΑΤΕ (βλ. § ΣΤ), θα πρέπει τώρα να εξετάσουμε αν η ΚΥΔΕΠ, με δεδομένο το ύψος του κύκλου εργασιών της και το σταθερό κοστολόγιό της, μπορεί να λειτουργήσει πάνω από το νεκρό σημείο.

Σύμφωνα με τη θεωρία του νεκρού σημείου

$$\text{ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΝΕΚΡΟΥ ΣΗΜΕΙΟΥ} = \text{ΣΤΑΘΕΡΟ ΚΟΣΤΟΣ} / \text{ΜΕΣΟ ΣΤΑΘΜΙΚΟ ΜΙΚΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ}$$

$$(A = B/\Gamma)$$

Α) ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ: Σύμφωνα με τον Πίνακα 2 (§ ΣΤ) ένας κύκλος εργασιών ύψους 130 δισεκ. δρχ. είναι απόλυτα ρεαλιστικός σύμφωνα με τις δυνατότητες της ΚΥΔΕΠ και τα ιστορικά στοιχεία των τελευταίων ετών.

Β) ΣΤΑΘΕΡΟ ΚΟΣΤΟΣ: Το μεγαλύτερο μέρος του σταθερού κοστολογίου της ΚΥΔΕΠ αποτελείται από τις λειτουργικές δαπάνες και κυρίως αυτές που αναφέρονται στις δαπάνες μισθοδοσίας του προσωπικού (80 - 85%). Σύμφωνα με τα στοιχεία του 1991 οι δαπάνες μισθοδοσίας προϋπολογίζεται ότι θα ανέλθουν σε 3.430.000.000 δρχ. και οι συνολικές λειτουργικές δαπάνες σε 4.287.500.000 δρχ. Προσθέτοντας σε αυτές τις δαπάνες τις αποσβέσεις του έτους 1992 που υπολογίζονται σε 600.000.000 δρχ. και τα τοκοχρεωλύσια ύψους 350.000.000 δρχ., το συνολικό ύψος των σταθερών δαπανών της ΚΥΔΕΠ υπολογίζεται να ανέλθει σε 5.237.500.000 δρχ.

Γ) ΜΙΚΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ (CONTRIBUTION MARGIN)

Σύμφωνα με τα ιστορικά στοιχεία, το μικτό περιθώριο κέρδους που θα μπορούσε να προσδοκά η ΚΥΔΕΠ κατά τομέα δραστηριότητας είναι:

* Σπόροι	30 %
* Σιτηρά - Ζωοτροφές	2,5%
* Ρύζι & Λοιπά	3,5%
* Βαμβάκι	2,0%

Με βάση αυτά τα ποσοστά και σε συνδυασμό με τον Πίνακα 2 θα είχαμε την πιο κάτω εικόνα για το μέσο σταθμικό περιθώριο κέρδους της ΚΥΔΕΠ:

Προϊόντα	Ποσότητες (ΜΤ)	Ποσότητες %	Στόχος Μέσου Περιθωρίου	Μέσο σταθμικό περιθώριο
Σπόροι	38.000	2,5%	30 %	0,750%
Σιτηρά - Ζωοτρ.	1.350.000	90,0%	2,5%	2,250%
Ρύζι κλπ.	25.000	1,7%	3,5%	0,060%
Βαμβάκι	86.000	5,8%	2,0%	0,120%
ΣΥΝΟΛΑ	1.499.000	100,0%		3,180%

Συνεπώς, το μέσο σταθμικό περιθώριο είναι 3,18%.

Με βάση τα πιο πάνω στοιχεία:

I. Για να είναι βιώσιμη με τη σημερινή δομή του σταθερού κοστολογίου της και το προσδοκώμενο περιθώριο μικτού κέρδους, η ΚΥΔΕΠ θα πρέπει να εξασφαλίσει έναν κύκλο εργασιών ύψους 160 δισεκ. δρχ. περίπου.

$$5.237.500.000 + 0.0318 = 164.701.257.862 \text{ δρχ.}$$

II. Με τον προσδοκώμενο κύκλο εργασιών ύψους 130 δισ. δρχ. περίπου, για να είναι βιώσιμη η ΚΥΔΕΠ θα πρέπει να μειώσει το σταθερό κοστολόγιο της κατά 1 δισεκ. δρχ. περίπου.

$$130.000.000.000 \times 0.0318 = 4.134.000.000 \text{ δρχ.}$$

Καθώς τα περισσότερα στοιχεία του σταθερού κοστολογίου είναι ανελαστικά, η μείωση πρέπει να προέλθει κυρίως από τη μείωση των λειτουργικών δαπανών και ειδικότερα από τη μείωση των δαπανών μισθοδοσίας, οι οποίες και αποτελούν το 80 - 85% του συνόλου των λειτουργικών δαπανών.

III. Με βάση τα προηγούμενα και τα μισθολογικά δεδομένα της Κοινοπραξίας, το προσωπικό της ΚΥΔΕΠ, θα πρέπει να μειωθεί αναλόγως. Ήδη, με τα μέτρα εθελούσιας εξόδου αυτά θα πρέπει να συνεχιστούν, ώστε να δοθεί η ευκαιρία και σε άλλα άτομα που επιθυμούν να αποχωρήσουν εθελουσίως από την ΚΥΔΕΠ.

Η. ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Σύμφωνα με όσα εξετάστηκαν στις προηγούμενες παραγράφους, η ΚΥΔΕΠ πρέπει και μπορεί να βγει από το αδιέξοδο στο οποίο έχει οδηγηθεί στο παρελθόν, λόγω κυρίως των στενών σχέσεων που είχε με το Δημόσιο.

Για το σκοπό αυτό χρειάζεται ένα αυστηρό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού και εξυγίανσης της ΚΥΔΕΠ. Ήδη το Δ.Σ. της Κοινοπραξίας έχει πάρει μία σειρά σημαντικών αποφάσεων που οδηγούν την ΚΥΔΕΠ με ταχείς ρυθμούς προς τη σύγχρονη οργάνωση και λειτουργία της.

Χρειάζεται ακόμα το αποφασιστικό βήμα εξυγίανσης της χρηματοοικονομικής κατάστασης της Κοινοπραξίας για:

- α) την αποπληρωμή του οποιουδήποτε χρέους της προς την ΑΤΕ, και
- β) την εξασφάλιση της βιωσιμότητάς της.

Για το σκοπό αυτό θα πρέπει:

- 1) Να χρησιμοποιηθούν οι χρηματικές ροές που αναφέρθηκαν.
- 2) Να γίνει η τελική ρύθμιση του χρέους με την ΑΤΕ.
- 3) Να αποκτήσει η Κοινοπραξία τη λειτουργική ευελιξία που χρειάζεται στις σύγχρονες συνθήκες για την ταχύτερη λήψη των αποφάσεων και την άμεση αντίδραση στις διαμορφούμενες συνθήκες της αγοράς με επιχειρηματικό πνεύμα.
- 4) Να μειωθεί σημαντικά το σταθερό κοστολόγιο της ΚΥΔΕΠ σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω.

Όλα αυτά είναι επιφύλακτα και μπορούν να γίνουν σε σύντομο σχετικά χρονικό διάστημα, αν υπάρξει η σχετική βούληση από τα αρμόδια όργανα της Κοινοπραξίας. Και η βούληση αυτή πρέπει να υπάρξει γιατί σκοπός της ΚΥΔΕΠ δεν είναι άλλος από αυτόν που ορίζει ο Νόμος: δηλ. η βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής, επαγγελματικής και πολιτιστικής θέσης των αγροτών μελών της. Ο σκοπός αυτός απαιτεί τη σύγχρονη και αποτελεσματική λειτουργία της ΚΥΔΕΠ και είναι καθήκον του Δ.Σ. να εξασφαλίσει αυτήν την αποτελεσματική λειτουργία της ΚΥΔΕΠ.

Σημειώνεται ότι πέραν των στοιχείων και των δράσεων που προαναφέρθηκαν υπάρχουν ακόμα δυο σημαντικές πτυχές, οι οποίες προς το παρόν εξετάζονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της ΚΥΔΕΠ και οι οποίες θα βοηθήσουν σημαντικά προς την οικονομική και επιχειρηματική ανάκαμψη της Κοινοπραξίας. Αυτές είναι:

α) Ο εξορθολογισμός και η αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων της ΚΥΔΕΠ και

β) Η αναπτυξιακή πολιτική της ΚΥΔΕΠ

Πράγματι, υπάρχουν πολλές δυνατότητες επικερδούς αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων της ΚΥΔΕΠ και ιδιαίτερα αυτών που βρίσκονται σε αστικές περιοχές όπως π.χ. στην Αθήνα (Περισσός, Αλεξάνδρας, Θηβών), στη Θεσσαλονίκη (συγκροτήματα Παννιτσών), στο Βόλο, στην Καβάλα κλπ. Όλα αυτά τα θέματα εξετάζονται από τις υπηρεσίες της ΚΥΔΕΠ και την ειδική επιτροπή των αιρετών.

Τέλος, οι υπηρεσίες της ΚΥΔΕΠ εξετάζουν και αξιολογούν τις αναπτυξιακές δυνατότητες της Κοινοπραξίας τόσο στην ελληνική, όσο και στην κοινοτική αγορά, με βάση τις κύριες κατευθυντήριες γραμμές και τους στόχους του Στρατηγικού της Προγράμματος του Ιανουαρίου 1991. Πιστεύεται ότι σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα θα έχουν μελετηθεί και θα προταθούν μέτρα αναπτυξιακής πολιτικής της ΚΥΔΕΠ σε νέους τομείς δραστηριότητας, νέα προϊόντα και νέες υπηρεσίες, καθώς επίσης και πιθανές συνεργασίες με αντίστοιχες συνεταιριστικές οργανώσεις των κρατών - μελών της ΕΟΚ.

ΘΕΣΕΙΣ - ΑΠΟΨΕΙΣ

ΜΝΗΜΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΠΑΛΤΑΤΖΗ

Συμπληρώθηκαν 5 χρόνια από το θάνατο του Αλέξανδρου Μπαλτατζή. Στο πολιτικό μνημόσυνο που οργανώθηκε την 20ή Μαΐου στην αίθουσα της Αρχαιολογικής Εταιρείας, πλήθος πολύ τίμησε τη μνήμη του και αναμνήσθηκε τη μεγάλη προσφορά του.

Ειδικά για τους συνεταιρισμούς, αυτός ο ακαταπόνητος και προικισμένος ηγέτης είχε αποτελέσει ένα στήριγμα, του οποίου η απώλεια δεν είναι δυνατό να αποτιμηθεί. Διότι με το κύρος που είχε αποκτήσει χάρη στη δημιουργικότητα, την ανιδιοτέλεια και την κοινωνική προσφορά, οδηγούσε με σύνεση τα θέματα των συνεταιρισμών

σε λύσεις, ανάμεσα από πολιτικές και οικονομικές συμπληγάδες.

Ο Αλέξανδρος Μπαλτατζής συνδύασε την πολιτική με τους συνεταιρισμούς, ένα δύσκολο και συνήθως αταίριαστο συνδυασμό. Αλλά κατάφερε να αποτελεί το μόνιμο πρεσβευτή των συνεταιρισμών προς όλα τα πολιτικά κόμματα και όχι κομματικό πρεσβευτή στους συνεταιρισμούς. Λειτουργούσε ως κυματοθραύστης έναντι των κυμάτων φθοράς τα προερχόμενα από μέσα και από έξω από το συνεταιριστικό θεσμό. Η έλλειψη του κυματοθραύστη στοιχίζει πολύ.

ΚΑΛΥΨΗ - ΡΥΘΜΙΣΗ ΧΡΕΩΝ Α.Σ.Ο.

Βρισκόμαστε στη δυσάρεστη θέση να επανέλθουμε (βλ. Σ.Π. τ. 24 σελ. 244) στο θέμα της ρύθμισης των συνεταιριστικών χρεών, γιατί παρά τις κατά καιρούς κυβερνητικές υποσχέσεις - ανακοινώσεις ουδεμία ουσιαστική πρόοδος σημειώθηκε μέχρι σήμερα. Και γι' αυτό δεν ευθύνονται βέβαια οι ενδιαφερόμενες Α.Σ.Ο., που με καρτεριά περιμένουν από μέρα σε μέρα την υλοποίηση των κυβερνητικών προθέσεων και οι οποίες ασφυκτιούν υπό το βάρος των οικονομικών τους υποχρεώσεων προς την ΑΤΕ και έχουν οδηγηθεί ως εκ τούτου σε κατάσταση αθέλητης απραξίας. Η ευθύνη βαρύνει εξ ολοκλήρου τα όργανα εκείνα (αρμοστά ή μή, κυβερνητικά ή μή), που εξ' αντικειμένου έχουν χρέος να προβούν στις

αναγκαίες ενέργειες.

Δεν πρόκειται βέβαια μόνο για τα χρέη εκείνα που οφείλονται σε οικονομικά ανοίγματα διαχειρίσεων ή άλλους λόγους, αλλά κυρίως σ' εκείνα που οφείλονται στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής για λογαριασμό του κράτους και για τα οποία ανέλαβε ρητά το ίδιο την ευθύνη να καλύψει, όπως άλλωστε είχε υποχρέωση προς τούτο. Εύλογα λοιπόν διερωτάται κανείς: Πώς επιβεβαιώνεται η κυβερνητική αξιοπιστία, όταν ο Πρωθυπουργός επαναλαμβάνει για πολλοστή ίσως φορά την επίσημη κυβερνητική θέση για τη λύση του προβλήματος, χωρίς στο μεταξύ (πέρασαν αρκετά χρόνια από την αρχική επισήμανση της αναγκαιότητας αυτής) να έχει

σημειωθεί κάποια πρόοδος; Ποιοί τέλος πάντων είναι οι λόγοι ή εκείνοι που πολεμούν ή αντιστρατεύονται την υλοποίηση ενός μέτρου καθόλα δίκαιου, που κατά κοινή ομολογία στοχεύει στο κοινό καλό;

Οι συνέπειες από τη σημειούμενη καθυστέρηση δεν είναι μόνον οικονομική για τις Α.Σ.Ο. Είναι κυρίως ηθικές, γι' αυτό που θεωρητικά και συνταγματικά όλοι μας «κοπιόμεθα» ότι στηρίζουμε ή υπηρετούμε: Για το συνεταιριστικό κίνημα της χώρας μας. Ο συνεταιρισμένος ή μή αγρότης αλλά και ο απλός αστός - πολίτης αυτής της χώρας, εντυπωσιασμένος από τις δεκάδες των δισεκατομμυρίων χρεών των συνεταιριστικών οργανώσεων, που αναφέρονται στον τύπο (έντυπο και ηλεκτρονικό) ότι καταπατήθηκαν

στην καλύτερη των περιπτώσεων, μένει έκπληκτος και διερωτάται τί άραγε να συμβαίνει. Και έτσι αφήνεται για χρόνια πολλά να «σέρνονται» η λάσπη, η δυσφήμιση, οι υποψίες και η ανυποληψία προς τις ΑΣΟ, θύματα στην προκειμένη περίπτωση κυβερνητικής αβελτηρίας, κατάσταση που κατατρώγει τα θεμέλια του συνεργατισμού.

Έφτασε πλέον «ο κόμπος στο χτένι». Η λύση πρέπει να είναι άμεση και αποτελεσματική. Περαιτέρω καθυστέρηση σ' αυτό το σημαντικό, κατά την άποψή μας, ζητήματα θα είναι μοιραία και για τις άμεσα ενδιαφερόμενες Α.Σ.Ο, αλλά και για το σημαντικό, κατά την άποψή μας, ζήτημα θα είναι μοιραία και για τις άμεσα ενδιαφερόμενες Α.Σ.Ο, αλλά και για το συνεταιριστικό κίνημα γενικότερα.

Κ. Υ. Δ. Ε. Π.

«Οικουμενικές οι ευθύνες διάλυσης της ΚΥΔΕΠ». Αυτός ήταν ο χαρακτηριστικός τίτλος άρθρου του δημοσιογράφου Γιάννη Πανάγου στην «Οικονομική Καθημερινή», στο οποίο παρουσίαζε τις ευθύνες της Διοίκησης της Κοινοπραξίας, των εργαζομένων, των κομμάτων, της Κυβέρνησης και της ΑΤΕ για τον κίνδυνο διάλυσης που απειλεί την ΚΥΔΕΠ.

Η Διοίκηση καθυστέρησε πολύ να λάβει μέτρα μείωσης του λειτουργικού κόστους που σήμαινε κυρίως μείωση του υπεράριθμου προσωπικού. Ξεκίνησε με κίνητρα εθελούσιας εξόδου, που δεν έφεραν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Όταν οδηγήθηκε στην απομάκρυνση προσωπικού, οι εργαζόμενοι αντέδρασαν με καταλήψεις, επιδεινώνοντας προφανώς την κατάσταση, σε μιά περίοδο έντασης των εμπορικών δραστηριοτήτων, χωρίς μάλιστα την αναγκαία χρηματοδότηση. Αποτελεί σημείο των καιρών η επιλογή της ολικής καταστροφής αντί της μερικής.

Από την πλευρά της Κυβέρνησης εκκρεμεί ακόμη η τακτοποίηση του εντελώς ξεκάθਾਰου θέματος των τόκων των χρεών της ΚΥΔΕΠ, που έχει γίνει δεκτό ότι προήλθαν από υπαιτιότητα του Δημοσίου. Η ΑΤΕ απαιτεί τους τόκους αυτούς από την ΚΥΔΕΠ, ενώ οι αρμόδιοι κυβερνητικοί παράγοντες σιωπούν.

Η καθυστέρηση συνιστά, στην προκειμένη περίπτωση, πολιτική, η οποία απολήγει σε αποδυνάμωση της ΚΥΔΕΠ. Όπως δε υποστηρίζει η Διοίκηση της Κοινοπραξίας, η διευθέτηση αυτού του θέματος θα οδηγούσε στη ρύθμιση του υπολοίπου των χρεών προς την ΑΤΕ, απολήγοντας σε μεγέθη εφικτά για την ΚΥΔΕΠ.

Η ΑΤΕ, με επιστολή της (19.8.92) αποποιείται κάθε ευθύνη για την πορεία της ΚΥΔΕΠ. Είναι βέβαιο ότι επιχειρήματα θα υπάρχουν και από τις άλλες εμπλεκόμενες πλευρές.

Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι ότι το θέμα ΚΥΔΕΠ αποτελεί μία πάρα πολύ σοβαρή υπόθεση, διότι αποτελεί εξαιρετικής σημασίας φορέα για τη λειτουργία της αγοράς βασικών γεωργικών προϊόντων, του οποίου η απουσία από την αγορά θα έχει πολύπλευρες δυσμενείς επιπτώσεις. Αν αυτός ο ρόλος της ΚΥΔΕΠ αναγνωρίζεται, είναι βέβαιο ότι Υπουργείο,

ΑΤΕ και ΚΥΔΕΠ μπορούν να εξασφαλίσουν για το γεωργικό τομέα ένα φορέα ισχυρό, ανταγωνιστικό και αξιόπιστο, παρά τις πολλές αντιξοότητες. Η Ελλάδα στην Ενωμένη Ευρώπη και στα πλαίσια της αναθεωρημένης αγροτικής πολιτικής, έχει την ανάγκη ενός τέτοιου φορέα. Οι ευθύνες και των τριών μερών είναι μεγάλες.

ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Ζωηρή έκπληξη προκάλεσε η ανακοίνωση της ΑΤΕ, στις αρχές Σεπτεμβρίου, ότι προχωρεί σε ειδική εκκαθάριση των συνεταιριστικών επιχειρήσεων της Θράκης ΣΕΒΑΘ, ΣΕΠΕΚ και ΡΟΔΟΠΗ. Η έκπληξη οφειλόταν σε πολλούς λόγους όπως:

- α) Στην επεξεργασία ειδικού προγράμματος για την ανάπτυξη της Θράκης, που είχε ξεκινήσει προ διετίας, με ευθύνη της κυρίας Βιργινίας Τσουδερού και υπό την αιγίδα του Πρωθυπουργού.
- β) Στη δημόσια δέσμευση του Πρωθυπουργού ότι δεν θα μεταβληθεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς των συνεταιριστικών επιχειρήσεων της Θράκης, όταν είχε τεθεί θέμα μεταβίβασης των μετοχών της ΑΤΕ σε τρίτους.
- γ) Στις ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες που επικρατούν στη Θράκη όπου η γεωργία αποτελεί πρωτεύουσα δραστηριότητα και όπου η προσέλκυση άλλων επενδύσεων είναι από πολύ

δύσκολη ως αδύνατη.

Με εντολή του Πρωθυπουργού ανεστάλη η διαδικασία εκκαθάρισης της ΣΕΒΑΘ και θα συνεχισθούν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ της διοίκησης της ΑΤΕ και της διοίκησης της εταιρίας για να εξευρεθεί λύση, με την προϋπόθεση ότι θα εξαντληθούν όλα τα περιθώρια εξυγίανσης της εταιρίας και εξυπηρέτησης των υποχρεώσεων προς την ΑΤΕ.

Είναι γεγονός ότι η ΑΤΕ αντιμετωπίζει προβλήματα στην είσπραξη των δανείων που έχει χορηγήσει. Δεν μπορεί όμως να παραβλεφθεί αφενός, η συνυπευθυνότητά της στη διόγκωση των χρεών και αφετέρου, η ιδιαίτερη εναισθησία ορισμένων περιπτώσεων, όπως της Θράκης.

Πιστεύουμε ότι μόνο η συνεργασία με τους συνεταιριστικούς φορείς μπορεί να οδηγήσει σε αμοιβαίως συμφέρουσα λύση, παίρνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα της Θράκης.

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝ/ΣΜΩΝ

Όσοι με κάποιο ενδιαφέρον παρακολουθούν τα συμβαίνοντα στο συνεταιριστικό χώρο, έχουν κατ'επανάληψη πληροφορηθεί τις κυβερνητικές προθέσεις για τροποποίηση - βελτίωση της ισχύουσας σήμερα νομοθεσίας, που αφορά τους Αγροτικούς Συνεται-

ρισμούς. Αλλά οι τροποποιητικές αυτές βελτιώσεις καθυστερούν κι' αυτές όπως και άλλα θέματα συνεταιριστικού ενδιαφέροντος.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μία έκδηλη επιθυμία και προσπάθεια →

των εκάστοτε κυβερνήσεων να προσαρμόσουν τη συνεταιριστική νομοθεσία, κάθε μία στα δικά της φιλοσοφικά πιστεύω (φιλελεύθερα ή ημισοσιαλιστικά ή ημι.....κ.ο.κ.) και πρότυπα, εις τρόπον ώστε να είναι εναρμονισμένη στη γενικότερη οικονομική και κοινωνική της πολιτική. Και οι ενέργειες αυτές υλοποιούνται, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη από τους καθ' ύλην αρμοδίους το αυτονόητο: ότι ο συνεργατισμός έχει τις δικές του αρχές, τους δικούς του δημοκρατικούς κανόνες, τις δικές του προοπτικές... μακριά και έξω από πολιτικούς σχηματισμούς, κόμματα ή Κυβερνήσεις. Γιατί ο συνεργατισμός είναι προ πάντων *απολιτικός*.

Τις περισσότερες φορές οι αποφάσεις για τη νομοθεσία λαμβάνονται όχι από γνώστες του θέματος, πάντοτε στο ημίφως και χωρίς να ερωτώνται οι ειδικοί και οι αμέσως ενδιαφερόμενοι. Έτσι η μία Κυβέρνηση καταργεί ισχύουσες διατάξεις και νομοθετεί νέες, ενώ η επόμενη, για να είναι συνεπής προς τις δικές της αρχές αποδυναμώνει τις διατάξεις που θέσπισε η προηγούμενη και ούτω καθεξής: Δηλαδή ακολουθείται εδώ η

τακτική του «ράβε, ξήλωνε, δουλειά να μή σου λείπει».

Το γεγονός και μόνον ότι συμβαίνουν τ' ανωτέρω μαρτυρεί έλλειψη τουλάχιστον σοβαρότητας. Δεν υποστηρίζουμε ότι τα όσα ισχύουν σήμερα είναι και τα κατά τη γνώμη μας ορθά και ευεργετικά για τη συνεταιριστική ανάπτυξη και πρόοδο. Αντιθέτως! Άλλωστε για το θέμα αυτό είναι εκπνεφρασμένες οι απόψεις της Εταιρείας μας και δεν κρίνουμε αναγκαίο να επανέλθουμε.

Εκείνο που επιθυμούμε να επισημάνουμε είναι ότι ειδικά ο νόμος περί Αγροτικών Συνεταιρισμών, ως θεσμικός νόμος, πρέπει να έχει διάρκεια ζωής. Και για να συμβεί αυτό επιβάλλεται να είναι έργο κοινής προσπάθειας και κοινής αποδοχής. Γι' αυτό και θα επαναλάβουμε την άποψή μας. Όλοι μαζί, σε κοινό τραπέζι, αρμόδιοι κυβερνητικοί παράγοντες, ενδιαφερόμενοι συνεταιριστές και ειδικοί και πεπειραμένοι επιστήμονες επιβάλλεται να δημιουργήσουν το νέο θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη και την πρόοδο των γεωργικών συνεταιρισμών, σύμφωνα με τα όσα παραπάνω διατυπώθηκαν.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΝΤΟΣ

Έφυγε από κοντά μας αφήνοντας την τελευταία του πνοή στα Γιαννισιά στις 15 Σεπτεμβρίου 1992 όπου βρισκόταν για να οργανώσει τις περιφερειακές συγκεντρώσεις - συσκέψεις που πραγματοποιούσε η ΠΑΣΕΓΕΣ και το Συνεταιριστικό και Συνδικαλιστικό Κίνημα της χώρας ο Βασίλης Κοντός, Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής και Προϊστάμενος της Υπηρεσίας Οργάνωσης, Πληροφορικής και Ανάπτυξης της ΠΑΣΕΓΕΣ.

Ο Βασίλης Κοντός είχε γεννηθεί στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου στις 26 Ιανουαρίου 1947. Ήταν παντρεμένος με την Γεωργία Αργύρη και απέκτησαν δυο παιδιά το Νίκο, πρωτοετή φοιτητή του Πολυτεχνείου, και την Αχίλλεια, μαθήτρια της 2ης τάξεως Λυκείου.

Ο Βασίλης Κοντός είχε σπουδάσει οικονομικά στην Ανωτάτη Εμπορική απ' όπου και πήρε το πτυχίο του το 1972 και ακολούθως συνέχισε τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο Λάνκαστερ της Αγγλίας, όπου έκανε το Δίπλωμα του στα Οικονομικά με ειδίκευση στην εργατική και βιομηχανική οικονομική και εν συνεχεία πήρε Μάστερ στα οικονομικά με ειδίκευση στο Διεθνές Εμπόριο και την Οικονομική Ανάπτυξη. Οι μεταπτυχιακές σπουδές είχαν χρηματοδοτηθεί από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών.

Μιλούσε και έγραφε πολύ καλά αγγλικά και αραβικά και καλά γαλλικά.

Μετά πό ολιγόχρονη εργασία στον ιδιωτικό τομέα ο Βασίλης Κοντός προσλήφθηκε στην ΠΑΣΕΓΕΣ.

Εκπρόσωπος η Υπηρεσία την προθυμία και το ενδιαφέρον του για το Συνεταιριστικό χώρο τον έστειλε να παρακολουθήσει το 9μηνο Μεσογειακό Ίνστιτούτο για Μάνατζμεντ στην Λευκωσία της Κύπρου, μεταξύ των ετών 77 - 78.

Με την αναδιάρθρωση των Υπηρεσιών της ΠΑΣΕΓΕΣ ο Βασίλης Κοντός αναλαμβάνει Προϊστάμενος στη νεοσυσταθείσα Υπηρεσία Ανάπτυξης, την οποία κατορθώνει να αναδείξει σε μία από τις νευραλγικές Υπηρεσίες της Συνομοσπονδίας.

Το 1987 προάγεται στο βαθμό του Διευθυντή με βαλέρ 18 Απριλίου, το 1988 ονομάζεται Προϊστάμενος - Δ/ντής της διευρυμένης Υπηρεσίας Οργάνωσης - Πληροφορικής και Ανάπτυξης, ενώ το 1991 με απόφαση του Δ.Σ. της ΠΑΣΕΓΕΣ γίνεται Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής.

Η αγάπη και προσήλωσή του στο Συνεταιριστικό Κίνημα ήταν γνωστή σε όλους, καθώς και η αφοσίωσή του σ' αυτό, γεγονός που έγινε αφορμή ώστε το 1988 να του απονεμηθεί εύφημος μνεία από τον τότε Γενικό Διευθυντή για τις προσφερθείσες υπηρεσίες του στην Συνομοσπονδία.

Ο Βασίλης Κοντός υπήρξε εργατικός και συνεπής συνεταιριστής, αλλά προπαντός διέθετε σύγχρονη αντίληψη για τον συνεταιριστικό θεσμό, τον οποίο αντιλαμβανόταν ως ένα εργαλείο ανάπτυξης στα πλαίσια της σύγχρονης οικονομίας

Αρ. Δ. Πάνος

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1985

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Κέκροπος 102 Καλλιθέα

T.T. 17674 - Τηλ. 9427.762 - 9426.425

FAX: 9426426

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ είναι το κεντρικό όργανο των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών με την επωνυμία ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ - KONSUM και τους οποίους εκπροσωπεί τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό.

Στη δύναμη της ΕΝΩΣΗΣ ανήκουν 13 πρωτοβάθμιοι Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί, που λειτουργούν στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας μας, όπως Αθήνα, Κομοτηνή, Κατερίνη, Δράμα, Πάτρα, Λαύριο, Λάρισα, Χαλκίδα, Σέρρες, κλπ. και διαθέτουν 41 σύγχρονα καταστήματα SUPER MARKET, από τα οποία εξυπηρετούνται όχι μόνο τα 40.000 μέλη των Συνεταιρισμών, αλλά και το καταναλωτικό κοινό των περιοχών δραστηριότητας των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών.

Οι παραπάνω Συνεταιρισμοί, με την πετυχημένη δράση τους, παρεμβαίνουν ανταγωνιστικά στην ελεύθερη αγορά της δικαιοδοσίας τους και συμβάλλουν αποτελεσματικά στην εξυγίανσή της προς όφελος των καταναλωτών. Στην προσπάθειά τους έχουν αμέριστη τη συμπαράσταση και βοήθεια της Ένωσης.

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ συμμετέχει στην EURO-COOP, που είναι Οργάνωση των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών των χωρών - μελών της ΕΟΚ και τώρα προωθούνται οι σχετικές διαδικασίες, ώστε σύντομα να καταστεί μέλος της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (I.C.A.) και της INTERCOOP.

Η συνεργασία με τις παραπάνω Διεθνείς Οργανώσεις θα συμβάλει σημαντικά στην παραπέρα ανάπτυξη και πρόοδο του ανοικτού καταναλωτικού συνεταιριστικού κινήματος της χώρας μας.

Πρόεδρος Δ.Σ.: ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΪΠΟΥΤΛΙΔΗΣ

Γενικός Διευθυντής: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΛΙΑΠΗΣ

Πρόεδρος Συμβουλίου Διευθυντών: ΙΩΣΗΦ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ

ΤΕΧΝΟΕΡΓΑΤΩΝ ΛΑΜΙΑΣ

Ο Συνεταιρισμός - Τράπεζα

Ο Γεωργικός Συνεταιρισμός Αλμυρού αποτέλεσε, με την ίδρυσή του το 1990, το πρώτο βήμα για τη διάδοση της συνεταιριστικής ιδέας στις αγροτικές περιοχές της χώρας μας. Τα ονόματα των Νικ. Μιχόπουλου και Δημ. Γρηγοριάδη έθεσαν τη σφραγίδα τους σε ό,τι έμελλε να εξελιχθεί ως η πιο πολυάνθρωπη εθελοντική συσπείρωση συνεταιριστικής μορφής στον τόπο μας: τους σημερινούς 7.000 αγροτικούς συνεταιρισμούς με τις Ενώσεις και τις κεντρικές συνεταιριστικές οργανώσεις και εταιρείες.

Λίγους μήνες πριν από την ίδρυση του «Μετοχικού Γεωργικού Ταμείου Αλληλοβοηθείας Αλμυρού» (12 Νοεμβρίου 1900) και συγκεκριμένα στις 25 Ιουνίου 1900, είχε ιδρυθεί στη Λαμία το Σωματείο «Σύλλογος των Τεχνοεργατών εν Λαμία» από 582 μέλη. Ο συνεταιρισμός αυτός όχι μόνο υπάρχει και σήμερα, με την επωνυμία «Πιστωτικός Συνεταιρισμός Τεχνοεργατών Λαμίας», αλλά αποτελεί λαμπρό δείγμα κινητοποίησης τοπικών πρωτοβουλιών και πόρων και παράδειγμα των επιτευγμάτων της αυτοβοήθειας, σε μιά περίοδο, μάλιστα, που ο συνεταιριστικός θεσμός, ιδίως στο γεωργικό τομέα, διέρχεται περίοδο κρίσης και αμφισβήτησης.

Ιστορική αναδρομή

Χάρη στο Δάσκαλο Ευθύμιο Ν. Χριστόπουλο, που επιμελήθηκε την ιστορία του Πιστωτικού Συνεταιρισμού Τεχνοεργατών Λαμίας (Χριστόπουλος 1986), έγιναν γνωστές πολλές πτυχές της ίδρυσης και της εξέλιξης αυτής της ενδιαφέρουσας πρωτοβουλίας όλων των επαγγελματιών της Λαμίας. Τα ονόματα των ιδρυτικών μελών και των πρώτων διοικήσεων είναι γνωστά, αλλά λείπει η εξιστόρηση της ιδρυτικής προσπάθειας και των ενεργειών των πρωτεργατών. Συνήθως η ψυχή αυτών των πρωτοβουλιών είναι ένα άτομο ή μια μικρή ομάδα ατόμων, που με τις ηγετικές τους ικανότητες, την πίστη στο σκοπό που έχουν θέσει, την πειθώ και την εμπιστοσύνη που εμπνέουν στην τοπική κοινωνία κινητοποιούν τους πολλούς. Ο μικρός πυρήνας των πρωτεργατών, ο «Μιχόπουλος» της Λαμίας, παραμένει άγνωστος. Είναι όμως γνωστό, από την εξιστόρηση του Ε. Χριστόπουλου, ότι «ως ευεργέτης και διαθέτης χρηματικών ποσών στο Συνεταιρισμό της εποχής που ακολουθεί αμέσως μετά την ίδρυσή του, φέρεται ο Κων/νος Π. Αγαθοκλής, από τους εκλείψαντες τοπικούς μεγαλοεπιχειρηματίες αδελφούς Αγαθοκλή, αλευροποιούς».

Από τα πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία της ιστορίας του συνεταιρισμού αξίζει να επισημανθούν ο σκοπός ίδρυσης του συνεταιρισμού και η σύνθεση των ιδρυτικών του μελών.

Όπως αναφέρεται στο ιδρυτικό καταστατικό, ο σκοπός του συνεταιρισμού ήταν τριπλός: Εθνικός, Φιλανθρωπικός, Ταμειευτικός.

Ο Εθνικός σκοπός περιλάμβανε:

— Τη διαφώτιση των μετόχων και μελών περί των καθηκόντων και δικαιωμάτων αυτών ως πολιτών.

- Την αφύπνιση της Εθνικής ψυχής και την κατεύθυνσή της προς τη μεγάλη αποστολή του Ελληνικού Έθνους.
- Την άμυνα υπέρ των δυο ισχυροτάτων όπλων της Ελληνικής Φυλής, της Θρησκείας και της Γλώσσας, κατά πάσης οθενδήποτε επιβολής.
- Την ώθηση των κλάδων της γεωργίας, βιομηχανίας και εμπορίου προς τις παραδόσεις των νεότερων χρόνων.
- Την ανάπτυξη της θέας ιδέας της Αγάπης και την πραγμάτωσή της δια διδαχών και διαλέξεων.

Ο Φιλανθρωπικός σκοπός θα επιτυγχάνετο με:

- Τη σύσταση φιλανθρωπικού ταμείου δια την προς τα άπορα μέλη και τους μετόχους του Συλλόγου επικουρίαν και περίθαλψιν.
- Την αδελφική αρμονία των μετόχων και μελών και την αμοιβαία υποστήριξη αυτών ηθικώς και υλικώς.
- Την ιατρική περίθαλψη των απόρων μετόχων και μελών του Συλλόγου δι' εμπίσθου ιατρού.

Ο Ταμειευτικός σκοπός που αποτέλεσε την κατεύθυνση της οικονομικής δραστηριότητας του συνεταιρισμού και το μέσον στήριξης των άλλων σκοπών, αφορούσε την άντληση κεφαλαίων και τη χορήγηση δανείων στα μέλη με ευνοϊκούς όρους.

Διακρίνεται από τους σκοπούς του συνεταιρισμού η επιδίωξη ανώτερων αξιών για την προώθηση των οποίων χρησιμοποιούνται οι οικονομικές δραστηριότητες και οι προκύπτοντες οικονομικοί πόροι.

Εξίσου εντυπωσιακή με τους σκοπούς του συνεταιρισμού υπήρξε η σύνθεση των ιδρυτικών μελών, η οποία για το λόγο αυτόν παρουσιάζεται πλήρης στον κατάλογο που ακολουθεί (Χριστόπουλος 1986, σελ. 15). Ουσιαστικά δεν υπήρξε επαγγελματικός κλάδος που να μην έδωσε το «παρών» στην ευγενή πρωτοβουλία του συνεταιρισμού.

Ολόκληρη η κοινωνία της Λαμίας βρήκε την έκφρασή της στους σκοπούς του Συλλόγου, τον Εθνικό, το Φιλανθρωπικό και τον Ταμειευτικό. Επιστήμονες και αγράμματοι, πλούσιοι και φτωχοί, νέοι και ηλικιωμένοι, ανταποκρίθηκαν σε ένα κάλεσμα συνεργασίας προορισμένο να παραβλέψει τις μεταξύ τους διαφορές και να προσφέρει υπηρεσίες σε όσους είχαν ανάγκη, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα ευρύτερους κοινωνικούς και εθνικούς σκοπούς. Το επίτευγμα αυτό της συσπείρωσης όλων αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη προσφορά του συνεταιρισμού.

Ο συνεταιρισμός, στην πολύχρονη πορεία του, ανταποκρίθηκε στους σκοπούς του. Αναπτύσσει τις πιστωτικές του δραστηριότητες, συμπαρίσταται στα μέλη του σε δύσκολες περιόδους, αντιμετωπίζει την εξανέμιση των κεφαλαίων του κατά τον πόλεμο και ξαναρχίζει από το μηδέν μετά τον πόλεμο, με όραμα την εξέλιξη του συνεταιρισμού σε τραπεζικό οργανισμό.

Η πρόσφατη περίοδος

Σοβαρός υπήρξε ο κλυδωνισμός του συνεταιρισμού κατά το 1954. Στη δύσκολη αυτή στιγμή φάνηκε πόσο ισχυρή ήταν η βούληση της διοίκησης των μελών και του προσωπικού να συμβάλουν στην ανόρθωσή του με προσωπικές θυσίες και ανάληψη ευθυνών. Τα μέτρα που πήρε ο συνεταιρισμός για την ανόρθωσή του αποτελούν πολύτιμο δίδαγμα για πολλές κλονιζόμενες αγροτικές συνεταιρι-

στικές οργανώσεις. Αυτά ήταν:

- Μείωση του προσωπικού
- Μείωση των αποδοχών του παραμένουτος προσωπικού
- Επιβολή έκτακτης εισφοράς στα μέλη.
- Σύναψη δανείου με εγγύηση των μελών των δύο Συμβουλίων (Διοικητικού και Εποπτικού).

Σε ένα χρόνο είχαν αποκατασταθεί τα οικονομικά του συνεταιρισμού, προσαρμόστηκαν ανάλογα οι μισθοί του προσωπικού και ξεκίνησε πάλι η αναπτυξιακή πορεία του συνεταιρισμού.

Η πρόοδος που συντελέστηκε μέχρι το 1991 αποτυπώθηκε από τον Πρόεδρο του Συνεταιρισμού κ. Αθ. Τριανταφυλλόπουλο σε παρέμβασή του στο συνέδριο του Ινστιτούτου Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (ΙΣΕΜ) - 7-8 Νοεμβρίου 1991:

«Ο συνεταιρισμός έχει περίπου 12.000 μέλη από όλες τις τάξεις των επαγγελματιών. Τα κεφάλαιά του ανέρχονται στα 2,3 δισ. δρχ. Ο ετήσιος τζίρος φθάνει τα 6 δισ. δρχ. Η συνεταιριστική μερίδα κάθε συνταίρου κυμαίνεται από 100.000 έως 600.000 δρχ. Και το μεγαλύτερο δάνειο είναι 3,2 εκ. δρχ. με επιτόκιο 22% χωρίς καμιά άλλη προσαύξηση. Άλλωστε ο σκοπός του συνεταιρισμού δεν είναι κερδοσκοπικός. Το ύψος των καταθέσεων του Ταμειευτηρίου, το οποίο άρχισε να λειτουργεί το 1982 είναι σήμερα 2,7 δισ. δρχ.».

Ας σημειωθεί ότι τα κέρδη των τριών τελευταίων χρήσεων ήταν:

1989	177 εκ. δρχ.
1990	235 εκ. δρχ.
1991	480 εκ. δρχ.

Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ένα μεγάλο και οικονομικά ανθηρό συνεταιρισμό, που δέχεται καταθέσεις και χορηγεί δάνεια με όρους ευνοϊκούς για τα μέλη.

Στις πρόσφατες καινοτομίες του συνεταιρισμού εντάσσεται και η Προιμοδότηση Εξερχομένων Συνταίρων, που άρχισε να εφαρμόζεται από το 1990. Ο ερχόμενος συνταίρος δικαιούται ένα ποσό επί πλέον των μεριδίων του, προερχόμενο από Έκτακτο αποθεματικό που σχηματίζεται από παρακράτηση πλεονασμάτων. Το ποσό αυτό είναι ανάλογο με τα χρόνια παραμονής στο συνεταιρισμό και με το κεφάλαιο που είχε τοποθετήσει σε συνεταιριστικές μερίδες.

Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι ο Πιστωτικός Συνεταιρισμός Τεχνοεργατών Λαμίας αποτελεί, ένα πρότυπο αστικού πιστωτικού συνεταιρισμού, που επί 92 χρόνια κρατά αναμμένη τη δάδα της συνεργασίας και της αλληλοβοήθειας στη Λαμία, τα τελευταία δε χρόνια βρήκε μιμητές στο Ξυλόκαστρο και στα Γιάννενα.

Πρόσφατα επισκέφθηκαν το συνεταιρισμό της Λαμίας ο Ευρωβουλευτής κ. Γ. Ζαββός που είναι Πρόεδρος της Επιτροπής του Ευρωκοινοβουλίου για τον εκσυγχρονισμό του Τραπεζικού Συστήματος καθώς και ο Γενικός Γραμματέας του Συνδέσμου Συνεταιριστικών Τραπεζών της ΕΟΚ κ. G. Ravoei. Και οι δύο δήλωσαν ότι ο συνεταιρισμός αυτός διαθέτει όλα τα εχέγγυα για τη μετεξέλιξη του σε συνεταιριστική Τράπεζα, σύμφωνα με τη σχετική Οδηγία της Κοινότητας. Η γνώμη τους έχει ασφαλώς μεγάλο βάρος και επειδή ποτέ δεν είναι αργά, ίσως το παράδειγμα της Λαμίας θα πρέπει να ακολουθηθούν και άλλες πόλεις, επωφελούμενες μάλιστα από τη σωρευμένη εμπειρία.

Κ.Α.Π.

Αναφορές

— Χριστόπουλος Ε. (1986), «Το Ινστιτούτο του Πιστωτικού Συνεταιρισμού Τεχνοεργατών Λαμίας, 1900 - 1985», Λαμία.

— ΙΣΕΜ, (1992), «Συνεταιρισμοί και Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά - Πρακτικά Συνεδρίου», Αθήνα.

ΙΔΡΥΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

41 Μαραγκοί	5 Ωρολογοποιοί	2 Κτηνοτρόφοι
34 Εμποροι	5 Φαρμακοποιοί	1 Αρτοποιός
30 Τσαρουχάδες	5 Κηπουροί	1 Βοηθός Φαρμακείου
29 Πιαντοπώλες	5 Υπηρέτες	1 Βιβλιοδέτης
27 Ράπες	4 Αμαξοποιοί	1 Βιομήχανος
22 Υπάλληλοι	4 Εμποροϋπάλληλοι	1 Γεωπόνος
21 Κτηματίες	4 Εργάτες	1 Δικηγόρος
20 Καφεπώλες	4 Ζαχαροπλάστες	1 Εισπράκτορας
19 Υποδηματοποιοί	4 Καπνοκόπτες	1 Θερμαστής
18 Οινοπώλες	4 Οπωροπώλες	1 Καθεκλοποιός
16 Κτίστες	4 Σαγματοποιοί	1 Καρβουνάρης
12 Καπνοπώλες	4 Χρωματιστές	1 Κηροπλάστης
11 Σιδηρουργοί	4 Λειτουργοί	1 Καθηγητής
10 Κρεοπώλες	3 Εργατικοί	1 Κλητήρας Δημαρχείου
10 Ελληνοράπες	3 Ζωέμποροι	1 Κλητήρας Τραπεζίης
10 Εργολάβοι	3 Οπλοποιοί	1 Καπνοπαραγωγός
9 Κουρείς	3 Πανδοχείς	1 Λαναράς
9 Μαθητές	3 Φωτογράφοι	1 Λιθοξόος
9 Χρυσοχόοι	3 Μανάβηδες	1 Μαχαιροποιός
8 Γεωργοί	3 Κωδωνοποιοί	1 Μηχανικός
8 Μουσικοί (οργανοπαίχτες)	2 Αγωγιάτες	1 Μυλοχαράκτης
7 Δάσκαλοι	2 Βαφείς	1 Ξυλουργός
7 Αμαξηλάτες	2 Βυρσοδέψες	1 Ορεικαλκουργός
6 Παπουτσιήδες	2 Εφαπλωματάδες	1 Πιλοποιός
6 Πεταλουργοί	2 Ζυθοπώλες	1 Ποτοποιός
6 Αρτοποιοί	2 Καπνέμποροι	1 Ποτοποιός
6 Ξενοδόχοι	2 Μυλωνοί	1 Σιδηροδρομικός
6 Φουρνάρηδες	2 Οινοπνευματοποιοί	1 Σκυτοτόμος
5 Μάγειροι	2 Φαναρτζήδες	1 Σουφρατζής
5 Κλητήρες Δικαστηρίων	2 Σιγαροδέτες	1 Τυπογράφος
5 Συνταξιούχοι	2 Σανδαλοποιοί	1 Χαλκουργός
5 Μεταλλουργοί	2 Συμβολαιογράφοι	1 Χαρτοποιός
		1 Χρηματιστής

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΖΗΜΙΟΓΟΝΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ Α.Τ.Ε.

Η ICAP Hellas δημοσιοποίησε πρόσφατα τον κατάλογο των 200 πλέον ζημιογόνων βιομηχανιών. Ανάμεσά τους υπάρχουν και 15 βιομηχανικές επιχειρήσεις του συνεταιριστικού τομέα, των οποίων η πλειοψηφία των μετοχών — άρα και ο έλεγχος — ανήκει είτε στις συνεταιριστικές οργανώσεις είτε στην ΑΤΕ.

Με φθίνουσα σειρά ζημιών, οι πλέον ζημιογόνες συνεταιριστικές βιομηχανίες είναι:

- ΣΥΝΕΡΓΑΛ ΕΠΕ. Βρίσκεται υπό τον έλεγχο της ΑΤΕ. Συμμετέχουν 8 συνεταιριστικές εταιρείες, 3 Κοινοπραξίες και 3 Ενώσεις συνεταιρισμών. Παράγει και διαθέτει γαλακτοκομικά προϊόντα.
- ΗΛΒΙΓΑΛ Α.Ε. (Ηλειακή Βιομηχανία Γάλακτος). Εταιρεία παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων με εργοστάσιο στη Γαστούνη. Στο μετοχικό της κεφάλαιο συμμετέχουν η ΑΤΕ κατά 60% και η Κεντρική Ένωση Συνεταιρισμών Ηλείας κατά 40%.
- Συνεταιριστικές Βιομηχανίες Θεσσαλίας. Εταιρεία επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων με έδρα τη Λάρισα. Στο μετοχικό της κεφάλαιο συμμετέχουν 9 ενώσεις συνεταιρισμών Θεσσαλίας.
- Συνεταιριστική Βιομηχανία Κυτιοποιίας, συνεταιριστικής πλειοψηφίας.
- ΚΑΪΡ Α.Ε. (Ανώνυμη Γεωργική και Βιομηχανική Εταιρεία Ρόδου). Παραγωγή και εμπορία οίνων και ποτών. Στο μετοχικό της κεφάλαιο συμμετέχουν η Ένωση συνεταιρισμών Δωδεκανήσου (93%) και το Ελληνικό Δημόσιο (7%).
- ΕΛΒΙΚ Α.Ε. (Ελληνική Βιομηχανία Κρέατος) με εγκαταστάσεις στα Μεγάλα Καλύβια Τρικάλων. Στο μετοχικό της κεφάλαιο συμμετέχουν κατά το ένα τρίτο η ΑΤΕ, η ΕΤΒΑ και 8 Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών.
- ΔΑΒΙΕ Α.Ε. (Δασικές Βιομηχανίες Ευρυτανίας). Εταιρεία επεξεργασίας δασικών προϊόντων με εγκαταστάσεις στο Καρπενήσι. Στο μετοχικό της κεφάλαιο συμμετέχουν η Ένωση Δασικών Συνεταιρισμών Ευρυτανίας (53%), η ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ Α.Ε. (46%) και η Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων και ο Δήμος Καρπενησιού (1%).
- ΕΣΠΕΡΙΣ Α.Ε. Εργοστάσιο χυμών εσπεριδοειδών στην Άρτα. Στο μετοχικό κεφάλαιο της Εταιρείας συμμετέχουν η ΑΤΕ (60%) και η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Άρτας - Φιλιππιάδας (40%).
- ΠΙΝΔΟΣ Α.Ε. (Εταιρεία Ανάπτυξης και Αξιοποίησης Δασικού Πλούτου περιοχής Δυτικής Μακεδονίας), με έδρα τα Γρεβενά. Στο μετοχικό κεφάλαιο συμμετέχουν 3 Ενώσεις συνεταιρισμών (60%) και η ΑΤΕ (40%).
- ΠΟΝΤΟΣ Α.Ε. Εταιρεία παραγωγής και εμπορίας νημάτων με εγκαταστάσεις στη Χίο. Το μετοχικό της κεφάλαιο ανήκει κατά 93% στην ΚΥΔΕΠ και

κατά 7% σε 4 Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών.

- ΡΟΔΟΠΗ Α.Ε. (Βιομηχανία Γάλακτος Ξάνθης). Το μετοχικό της κεφάλαιο ανήκει κατά 53% σε συνεταιριστικούς φορείς (ΣΕΒΑΘ Α.Ε., ΔΗΜΗΤΡΑ Α.Ε., και Ένωση Συνεταιρισμών Ξάνθης) και κατά 47% στην ΑΤΕ.
- ΣΕΡΓΑΛ Α.Ε. (Βιομηχανία Γάλακτος Σερρών). Το 60% του μετοχικού της κεφαλαίου ανήκει στην ΑΤΕ και το 40% στην Ένωση Συνεταιρισμών Σερρών.
- ΣΕΒΑΘ ΑΒΕ, (Συνεταιριστική Εταιρεία Βιομηχανικής Ανάπτυξης Θράκης). Συγκρότημα βιομηχανικών μονάδων με κύριο προσανατολισμό την επεξεργασία κηπευτικών, στην εξοχή Ξάνθης. Το 76% του μετοχικού κεφαλαίου ανήκει σε συνεταιριστικούς φορείς (9 Ενώσεις, 6 συνεταιριστικές Εταιρείες και ΚΥΔΕΠ) και το 24% στην ΑΤΕ.
- ΕΛΒΙΖ Α.Ε., (Ελληνική Βιομηχανία Ζωοτροφών), με εγκαταστάσεις στο Πλατύ Ημαθίας. Στο μετοχικό κεφάλαιο συμμετέχουν η ΚΥΔΕΠ και 2 Ενώσεις που κατέχουν το 75% και η ΑΤΕ με 25%.
- ΝΕΟΤΑΛ Α.Ε., (Βιομηχανία Γάλακτος Δράμας). Το 60% του μετοχικού κεφαλαίου ανήκει στην ΑΤΕ και το 40% στην Ένωση Γαλακτοκομικών Συνεταιρισμών Δράμας - Καβάλας.

Στους Πίνακες 1 και 2 παρουσιάζονται τα στοιχεία που παρέχει η ICAP (Το Βήμα 15.8.1992) ταξινομημένα σε δυο ομάδες. Στον Πίν. 1 περιλαμβάνονται οι Εταιρείες των οποίων τη διοίκηση ασκεί η ΑΤΕ, η οποία κατέχει και την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου (για συντομία: επιχειρήσεις της ΑΤΕ). Στον Πίν. 2 περιλαμβάνονται οι εταιρείες που διοικούνται από συνεταιριστικές οργανώσεις, οι οποίες έχουν και την πλειοψηφία στο μετοχικό κεφάλαιο (για συντομία επιχειρήσεις των συνεταιρισμών).

Με βάση τα μερικά και τα ολικά μεγέθη των πινάκων αυτών μπορούν να γίνουν ορισμένες παρατηρήσεις και συγκρίσεις.

1. Οι επιχειρήσεις της ΑΤΕ παρουσιάζουν κατά το 1991 ζημιές που υπερβαίνουν το ύψος των πωλήσεών τους. Οι ζημιές των επιχειρήσεων των συνεταιρισμών κατά το ίδιο έτος αποτελούσαν το 29% του ύψους πωλήσεων.
2. Μεταξύ 1990 και 1991 οι ζημιές των επιχειρήσεων της ΑΤΕ αυξήθηκαν κατά 285%, των δε επιχειρήσεων των συνεταιρισμών κατά 217%. Από το σύνολο των 15 επιχειρήσεων (ΑΤΕ και συνεταιρισμών), μόνο μία (η ΣΕΒΑΘ) μείωσε τις ζημιές της μεταξύ 1990 και 1991.
3. Όλες οι επιχειρήσεις της ΑΤΕ και 7 από τις 9 επιχειρήσεις των συνεταιρισμών παρουσιάζουν αρνητικά ίδια κεφάλαια.
4. Όλες οι επιχειρήσεις στις οποίες μετέχει η ΑΤΕ είτε ως πλειοψηφία είτε ως μειοψηφία περιλαμβάνονται στον κατάλογο των εταιρειών από τις οποίες επιδιώκει να αποσυρθεί μεταβιβάζοντας τις μετοχές της σε τρίτους (συνεταιριστικές οργανώσεις ή άλλους ενδιαφερόμενους).

Συμπέρασμα

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στους δύο πίνακες δεν αποδίδουν τη συνολική εικόνα των επιχειρήσεων. Δίνουν όμως με ενάργεια την οικονομική τους

κατάρρευση από λειτουργικής πλευράς, με κάποιες επιφυλάξεις για μεμονωμένες περιπτώσεις.

Η διάκριση σε επιχειρήσεις ΑΤΕ και σε επιχειρήσεις συνεταιρισμών αποκαλύπτει ότι οι επιχειρήσεις της ΑΤΕ καταρρέουν με ταχύτερους ρυθμούς από ό,τι των συνεταιρισμών, παρουσιάζοντας την ΑΤΕ ως χειρότερο επιχειρηματία σε σύγκριση με τους συνεταιρισμούς και μάλιστα σε μιά περίοδο προετοιμασίας για την πώληση των μετοχών της. Αν ακόμη ληφθεί υπόψη ότι η ΑΤΕ δεν δεσμεύεται από συναισθηματικούς ή τοπικούς παράγοντες στην επιδίωξη εξυγίανσης ή συγκράτησης της κατάρρευσης των επιχειρήσεων που διοικεί, η εικόνα που παρουσιάζει δεν είναι καθόλου κολακευτική.

Παραβλέποντας όμως τις συγκρίσεις, το γενικότερο συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι πολλές επιχειρήσεις του γεωργικού τομέα υπήρξαν θύματα της πολιτικής που ασκήθηκε κατά το παρελθόν, της οποίας συνεργοί και θύματα υπήρξαν τόσο οι συνεταιρισμοί όσο και η ΑΤΕ. Αναγνώριση αυτής της πραγματικότητας εκ μέρους της ΑΤΕ θα συντελούσε στη διαφοροποίηση της ασκούμενης μέχρι τώρα πολιτικής της έναντι των συνεταιρισμών και θα συνεργούσε προς μιά από κοινού επιδίωξη εξυγίανσης των συνεταιριστικών επιχειρήσεων. Άλλωστε ως μεγάλος τραπεζικός φορέας, η ΑΤΕ μπορεί να αντέχει και ορισμένες ζημιογόνες επιχειρήσεις ή το κλείσιμο των επιχειρήσεων αυτών. Δεν συμβαίνει το ίδιο με τους συνεταιρισμούς και με τον ελληνικό γεωργικό τομέα, στον οποίο οι συνεταιρισμοί είναι ανάγκη να διαδραματίσουν έναν ουσιαστικό ρόλο, ιδίως ενόψει της όξυνσης του ανταγωνισμού της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς.

Επειδή δεν πρέπει να νομισθεί ότι όλες οι επιχειρήσεις της ΑΤΕ και των συνεταιρισμών είναι ζημιογόνες, είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι συνεταιριστική παρουσία υπάρχει και στον κατάλογο των πιο κερδοφόρων βιομηχανιών, που είχαν κατά το 1991 κέρδη πάνω από 100 εκατ. δρχ. (Το Βήμα 5.7.1992). Στον σχετικό Πίνακα αναφέρονται η ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. (πλειοψηφία ΑΤΕ) με κέρδη 740 εκ. δρχ., η Ένωση Συνεταιρισμών Αιγιαλείας, με κέρδη 643 εκ. δρχ. και η ΑΓΝΟ (Ένωση Αγελαδοτρόφων Συνεταιρισμών Θεσσαλονίκης) με κέρδη 457 εκατ. δρχ. Σημαντικά ήταν επίσης τα κέρδη της ΣΕΚΑΠ (καπνοβιομηχανία Ξάνθης) της ΣΕΚΕ (εξαγωγές καπνών) και της Συνεταιριστικής Εταιρείας. Δεν γίνεται λόγος βέβαια για την ασφαλή κερδοφορία της Αγροτικής Ασφαλιστικής, αφού σε αυτή την ασφαλιστική εταιρεία της ΑΤΕ είναι υποχρεωμένοι να ασφαλίζουν εγκαταστάσεις και προϊόντα οι δανειζόμενοι από την ΑΤΕ.

Κ.Α.Π.

Πίνακας 1					
Επιχειρήσεις της ΑΤΕ στις 200 πιο ζημιογόνες βιομηχανίες (σε χιλ. δρχ.)					
	Ζημιές 1991	Αποτελ. 1990	Ίδια κεφάλαια	Ξένα Κεφάλαια	Πώληση 1991
ΣΥΝΕΡΓΑΛ ΕΠΕ	- 4.013.303	-1.260.632	-9.088.222	11.066.932	1.930.563
ΗΛΒΙΓΑΛ ΑΕ	- 1.491.739	- 69.348	-2.264.559	2.774.040	442.276
ΕΛΒΙΚ ΑΕ	- 983.157	- 643.949	-3.472.127	4.155.183	1.073.388
ΕΣΠΕΡΙΣ ΑΕ	- 781.576	- 499.445	- 947.399	2.962.228	433.507
ΣΕΡΓΑΛ ΑΕ	- 430.431	- 171.723	-1.213.695	1.678.480	1.087.724
ΝΕΟΓΑΛ ΑΕ	- 259.004	- 154.241	- 712.443	1.689.633	1.643.323
	-7.959.210	-2.799.338	-17.698.445	24.326.496	6.610.781

Πίνακας 2					
Επιχειρήσεις των συνεταιρισμών στις 200 πιο ζημιογόνες βιομηχανίες (σε χιλ. δρχ.)					
	Ζημιές 1991	Αποτελ. 1990	Ίδια κεφάλαια	Ξένα Κεφάλαια	Πώληση 1991
ΣΥΝ. ΒΙΟΜ. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	-1.359.742	- 786.662	-3.780.940	7.141.352	2.110.779
ΣΥΝ. ΒΙΟΜ. ΚΥΤΤΟΠΟΪΑΣ	-1.327.403	0	- 803.373	4.756.004	4.754.940
ΚΑΪΡ	-1.194.392	- 681.125	-3.205.890	6.465.763	1.394.001
ΔΑΒΙΕ Α.Ε.	- 793.706	- 443.947	-1.015.543	2.889.864	196.560
ΠΙΝΔΟΣ Α.Ε.	- 766.765	- 40.187	191.925	3.441.621	1.392.488
ΠΟΝΤΟΣ Α.Ε.	- 759.392	- 467.915	-3.180.358	5.395.547	1.562.157
ΡΟΔΟΠΗ Α.Ε.	- 522.183	- 112.295	-1.437.736	2.373.148	1.494.509
ΣΕΒΑΘ Α.Ε.	- 422.152	- 628.370	- 926.229	10.014.061	4.078.677
ΕΛΒΙΖ Α.Ε.	- 298.218	- 274.143	744.391	5.175.353	8.667.097
	-7.443.653	-3.434.648	- 13.413.753	47.652.713	25.651.208

ΕΙΔΗΣΕΙΣ: Αγροτικές - Συνεταιριστικές

• Ο Υπουργός Γεωργίας στην ΠΑΣΕΓΕΣ

Ο Υπουργός Γεωργίας κ. Χατζηγάκης, εγκαινιάζοντας τη συνεργασία του με τους εκπροσώπους του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος, παραβρέθηκε σε έκτακτη συνεδρίαση του Δ.Σ. της ΠΑΣΕΓΕΣ που συνήλθε την 31.1.92.

Στην συνεδρίαση αυτή ο κ. Χατζηγάκης δεσμεύθηκε έναντι των συνεταιριστών για τη συγκρότηση μικτής ομάδας εργασίας, η οποία θα εξετάσει το προωθούμενο νομοσχέδιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

Σε άλλες δηλώσεις του ο κ. Υπουργός διαβεβαίωσε τους εκπροσώπους των αγροτικών συνεταιρισμών ότι στην επιδίωξή του για μιά μόνιμη συνεργασία μαζί τους, θα προχωρήσει στη σύσταση Εθνικού Αγροτικού Συμβουλίου, το οποίο θα έχει ουσιαστικές αρμοδιότητες.

• Το ΙΣΕΜ για τις Κεντρικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις

Σε άλλη θέση αυτού του τεύχους αναλύεται το πρόβλημα της ΚΥΔΕΠ, το οποίο απασχολεί και δικαίως ολόκληρη τη συνεταιριστική κίνηση. Για την ανάγκη ψύχραιμης αντιμετώπισης αυτού του θέματος και γενικότερα των προβλημάτων του εθνικού επιπέδου συνεταιριστικών οργανώσεων, το Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (ΙΣΕΜ) απέστειλε έγγραφο προς τους αρμόδιους υπουργούς με το ακόλουθο περιεχόμενο:

«Οι συνθήκες που δημιουργούνται με την εγκαθίδρυση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς και την αναθεώρηση της ΚΑΠ καθιστούν πρωταρχικό το ρόλο των

αγροτικών συνεταιρισμών. Στη διαπίστωση αυτή καταλήγουν οι επισιτιμολογικές μελετιές του γεωργικού τομέα σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο και στην Ελλάδα. Ο οξύς ανταγωνισμός που θα προκληθεί, σε μιά αγορά κατά κανόνα πλεονασματική και κινούμενη σε χαμηλότερα από τα σημερινά επίπεδα τιμών, χωρίς δυνατότητες παρεμβατικών χειρισμών εκ μέρους των κυβερνήσεων, δείχνουν την αναγκαιότητα χρησιμοποίησης των μηχανισμών αυτοπροστασίας, δηλ. των συνεταιρισμών, προς αποτροπή μαζικής απομάκρυνσης των μικρών και μεσαίων παραγωγών από τη γεωργία με τις ευνότερες σοβαρές συνέπειες.

Επί πλέον, η συνεχώς διευρυνόμενη συγκέντρωση της μεταποίησης και της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων σε μικρό αριθμό πολυεθνικών επιχειρήσεων απαιτεί τη συγκέντρωση της διαπραγματευτικής δύναμης των μικροπαραγωγών κατά την προμήθεια των παραγωγικών εφοδίων και τη διάθεση των προϊόντων. Είναι χαρακτηρισικό ότι όλοι ανεξαιρέτως οι κορυφαίοι ξένοι εισηγητές του συνεδρίου που οργάνωσε το Ινστιτούτο το Νοέμβριο 1991, μίλησαν για την ανάγκη αναδιοργάνωσης προς μεγαλύτερους, ολοκληρωμένους συνεταιριστικούς φορείς. Ιδίως σε μικρές χώρες, όπως η Ελλάδα, με μεγάλο αριθμό μικροπαραγωγών και με σημαντική εξάρτηση από το γεωργικό τομέα, η ενιαία εμφάνιση των παραγωγών αποτελεί την αυτονόητη διάξοδο, η οποία εξυπηρετεί ταυτόχρονα τα συμφέροντα της χώρας — ενοσκότεροι όροι εμπορίου — και των ενδιαφερομένων.

Οι λόγοι αυτοί, άλλωστε, έχουν οδηγήσει την Επιτροπή της ΕΟΚ σε μέτρα ενθάρρυνσης της συλλογικής δράσης των γεωργών και στην προετοιμασία ειδικού θεσμικού πλαισίου για τη δημιουργία συνεταιρισμών σε ευρύτερο Ευρωπαϊκό

Επίπεδο.

Στην Ελλάδα, έγιναν, κατά το παρελθόν, πολλά λάθη στη μεταχείριση του συνεταιριστικού θεσμού. Τα χρέη που έχουν συσσωρευθεί, κατεξοχήν από υπαιτιότητα του Δημοσίου, είναι υπέρογκα και η καθυστέρηση διευθέτησής τους αποδυναμώνει συνεχώς την οικονομική παρουσία των συνεταιρισμών.

Επειδή στα προηγούμενα λάθη δεν πρέπει να προστεθούν νέα, απευθυνόμαστε σε σας με ακορμιά το χειρισμό θεμάτων που αφορούν την ΚΥΔΕΠ, τη μεγαλύτερη συνεταιριστική οργάνωση της χώρας.

Αφού το Δημόσιο έχει αναγνωρίσει ότι από τα συσσωρευμένα κατά την 31.12.1990 χρέη της ΚΥΔΕΠ ποσό 187,7 δισ. δρχ. προέκυψε από υπαιτιότητα του Δημοσίου, δεν νοείται, από οικονομική και νομική άποψη, απαίτηση καταβολής από την ΚΥΔΕΠ των έκτοτε τόκων επί του ποσού αυτού. Επομένως και η άρνηση εκ μέρους της ΑΤΕ να προχωρήσει σε χρηματοδότηση των εργασιών της ΚΥΔΕΠ, εφόσον στηρίζεται σε ανύπαρκτη «οφειλή», καθίσταται αστήρικτη.

Επίσης, διαπιστώνεται μία επιλογή κατακερματισμού της χρηματοδότησης για την αγορά δημοπρατικών, με προσανατολισμό της προς τις Ενώσεις Συνεταιρισμών. Πρέπει να επισημανθεί, ότι έτσι ενθαρρύνεται η πολυδιάσπαση αντί της ενότητας των συνεταιριστικών ενεργειών, καθώς και η από τις επιμέρους χρηματοδοτούμενες οργανώσεις δεν θα διαθέτει επαρκή πληροφόρηση και διαπραγματευτική δύναμη, ώστε να προστατεύσει επαρκώς τα συμφέροντα των μελών της. Εξάλλου η ενθάρρυνση του ενδοσυνεταιριστικού ανταγωνισμού είναι αντίθετη προς τις διεθνείς συνεταιριστικές αρχές, προς το ελληνικό Σύνταγμα, το οποίο προβλέπει μέριμνα για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών και προς την ευρωπαϊκή πρακτική συγχωνεύσεων ή τουλάχιστον συνεργασιών των συνεταιρισμών σε εθνικό επίπεδο, με τη δημιουργία μεγάλων φορέων που θα αντέξουν στον οξυμένο

νο ανταγωνισμό.

Αν η ΚΥΔΕΠ ή άλλες κεντρικές συνεταιριστικές οργανώσεις δεν έχουν μέχρι σήμερα ανταποκριθεί στις απαιτήσεις ανταγωνιστικής λειτουργίας στην ελεύθερη αγορά, η λύση δεν θα βρεθεί με το θάνατό τους από οικονομική ασφυξία, αλλά με την εξυγίανσή τους και την εκ μέρους τους ανάληψη της ευθύνης για τις αποφάσεις τους και για τα αποτελέσματα των αποφάσεών τους.

Επειδή το τμήμα από τον ενδεχόμενο κλονισμό των κεντρικών συνεταιριστικών φορέων θα είναι μεγάλο και πολύπλευρο, το Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών θεώρησε υποχρέωσή του να σας μεταφέρει τους προβληματισμούς του, υπολογίζοντας στην εκ μέρους σας αντίληψη.

Με τιμή

Ο Πρόεδρος: Ν. Κολύμβας

Ο Αντιπρόεδρος: Κ. Σιφινιώτης

Ο Γ. Γραμμ.: Κ. Παπαγεωργίου

• Η φορολογία των Συνεταιρισμών

Στο φορολογικό νομοσχέδιο που κατατέθηκε στη Βουλή στις αρχές Ιουνίου, υπήρχε διάταξη για τη φορολογία των συνεταιρισμών, η οποία ανέφερε ότι: «Στους συνεταιρισμούς που έχουν συσταθεί νόμιμα και στις ενώσεις αυτών (ο φόρος υπολογίζεται) στο συνολικό καθαρό εισόδημα ή κέρδος που προκύπτει στην ημεδαπή ή αλλοδαπή, πριν από την αφαίρεση των χορηγούμενων εκπτώσεων στα μέλη. Τα διανεμόμενα κέρδη και οι χορηγούμενες εκπτώσεις στα μέλη λαμβάνονται από το υπόλοιπο των κερδών που απομένει μετά την αφαίρεση του αναλογούντος φόρου εισοδήματος».

Σχετικά με τη διάταξη αυτή το Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (ΙΣΕΜ) απέστειλε έγγραφο προς τους αρμόδιους υπουργούς

στο οποίο ετόνισε τα ακόλουθα:

«Το Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών εξέτασε τη διάταξη του φορολογικού νομοσχεδίου (άρθρο 15, παρ. 2, εδ. γ'), που αναφέρεται στη φορολογία των συνεταιρισμών και θεωρεί αναγκαίο να θέσει υπόψη σας τα ακόλουθα:

α) Οι συνεταιρισμοί, ως ενώσεις προσώπων (και όχι κεφαλαίων), σε αντίθεση προς τις εταιρείες, έχουν ως σκοπό την προσφορά υπηρεσιών, με τους καλύτερους δυνατούς όρους, στα μέλη τους. Τα μέλη τους είναι ταυτόχρονα ιδιοκτήτες και πελάτες, οπότε στις σχέσεις συναλλαγής μεταξύ μελών και συνεταιρισμού δεν υπάρχει η συμβαπκή έννοια του κέρδους. Το πλεόνασμα, που τυχόν δημιουργείται, ανήκει στα μέλη και διανέμεται σε αυτά ή παρακρατείται, όπως ορίζουν οι διεθνείς Αρχές του Συνεργασιμού. Ο,π παρακρατείται, ισοδυναμεί με εθελοντικές εισφορές των μελών, για την ανάπτυξη του συλλογικού τους οργάνου. Ο,π διανέμεται αποτελεί εισόδημα για κάθε μέλος και ως εισόδημα του μέλους υπόκειται στη φορολογία.

β) Η κατανόηση αυτού του ιδιαίτερου χαρακτήρα των συνεταιρισμών αποτέλεσε οδηγό για τις σχετικές φορολογικές ρυθμίσεις σε όλες σχεδόν τις χώρες. Ως παράδειγμα αναφέρονται οι νομοθεσίες της Αυστρίας, του Βελγίου, της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ολλανδίας, της Μ. Βρεταννίας, των ΗΠΑ, κλπ. Στις χώρες αυτές οι εκπτώσεις και οι επιστροφές που χορηγούνται στα μέλη αφαιρούνται από την φορολογητέα ύλη των συνεταιρισμών και η ίδια μεταχείριση, είναι εύλογο, σύμφωνα με τα προλεχθέντα, να ισχύσει και στην Ελλάδα.

γ) Σε αντίθεση προς την περιληφθείσα στο νομοσχέδιο διάταξη, στη φορολογία θα μπορούσαν να υπαχθούν, αν αυτό εκρίνετο σκόπιμο, οι εκπώσεις που χορηγούνται σε μη μέλη, εφόσον βέβαια υπαχθούν στη φορολογία και οι κάθε είδους εκπτώσεις ιδιωτικών επιχειρήσεων, προς εξασφάλιση ίσης μεταχείρισης.

Το Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών θεώρησε αναγκαίες τις επισημάνσεις αυτές, για την ορθή — σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική — μεταχείριση των συνεταιρισμών και για την αποφυγή λάθους σε μιά περίοδο που η σημασία των συνεταιρισμών, ως του κυριότερου τμήματος της «Κοινωνικής Οικονομίας», αναγνωρίζεται σε Κοινοτικό επίπεδο».

Στο τελευταίο κείμενο του νόμου η σχετική διατύπωση συμπληρώθηκε ως εξής: «Για την εφαρμογή της διάταξης αυτής δεν λαμβάνονται υπόψη οι χορηγούμενες επί των τιμολογίων πωλήσεως εκπτώσεις σε διατιμημένα είδη και μέχρι των επιτρεπομένων από τις εκάστοτε ισχύουσες αγορανομικές διατάξεις ποσοστών.

Η διατύπωση αυτή εξυπηρετεί τους συνεταιρισμούς Φαρμακοποιών, οι οποίοι κινήθηκαν δραστήρια για την τροποποίηση της αρχικής διατύπωσης, αλλά αφήνει ανοικτό το θέμα των άλλων κατηγοριών συνεταιρισμών, αφού φορολογείται το πλεόνασμα πριν από τη διανομή στα μέλη.

• Ν/Σ για τους Οικοδομικούς Συνεταιρισμούς

Σύμφωνα με δήλωση του Υπουργού Γεωργίας κ. Χατζηγάκη το ν/σ για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς που έχει ετοιμάσει το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν πρόκειται να προωθηθεί σύντομα στη Βουλή. Τούτο θα γίνει, όταν θα έχει εκδοθεί το πόρισμα επιτροπής, που συγκροτήθηκε για να εξετάσει συνολικά το θέμα των δασικών εκτάσεων.

• «Αιτωλική» - «Νεογάλ» σε συνεταιρισμούς

Οι δύο γαλακτοβιομηχανίες μετοχικού ενδιαφέροντος της ΑΤΕ, πέρασαν στα χέρια των συνεταιριστικών οργανώσεων, στο πλαίσιο του προγράμματος αποκρατικοποίησης, που ακολουθεί η ΑΤΕ.

Συγκεκριμένα το μερίδιο 60% του μετοχικού κεφαλαίου της Βιομηχανίας Γάλακτος Αιτωλοακαρνανίας «ΑΙΤΩ-ΛΙΚΗ» Α.Ε., μεταβιβάζεται στην Ένωση Γ. Συνεταιρισμών Αγρινίου (20%), στην Εν. Γ.Σ. Μεσολογγίου - Ναυπακτίας (20%) και των Εν. Γ.Σ. Ξηρομέρου (20%). Έτσι οι τρεις Ενώσεις συγκεντρώνουν τώρα το 92% των μετοχών της Εταιρείας, ενώ το υπόλοιπο 8% κατέχει η Ε.Γ.Σ. Δωριδας.

Επίσης το μερίδιο (60%) του μετοχικού κεφαλαίου που κατέχει η ΑΤΕ στη Βιομηχανία Γάλακτος Δράμας «ΝΕΟΓΑΛ» Α.Ε. μεταβιβάζεται στην Ένωση Γαλακτοκομικών Συνεταιρισμών Δράμας - Καβάλας, η οποία έτσι ελέγχει το 100% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας.

• **SILBER Θεσσαλονίκης**

Πρόκειται για την επωνυμία συνεταιρισμού 50 καταστημάτων ηλεκτρικών ειδών από όλη τη Βόρειο Ελλάδα, που λειτουργεί από 12ετίας με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Πρόσφατα γράφτηκαν ως μέλη του συνεταιρισμού και 6 μεγάλα καταστήματα της περιοχής Αθηνών.

Ο SILBER μετέχει σ' έναν από τους μεγαλύτερους Ευρωπαϊκούς Συνεταιρισμούς εμπορίας και διαθέσεως ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών προϊόντων την Electronic Partner International με μέλη 3.820 καταστήματα σ' ολόκληρη την Ευρώπη. Επιδίωξη του ευρωπαϊκού αυτού συνεταιριστικού φορέα, στον οποίο μετέχουν: ο ιταλικός συνεταιρισμός Ecoitalia, ο ισπανικός Densa, ο γερμανικός Electronicpartner και ο ολλανδικός Electronic Partner, είναι να εξασφαλισθεί η συνεργασία 5.500 καταστημάτων ηλεκτρικών ειδών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ο κύκλος εργασιών του SILBER για το 1991 ανήλθε στο ποσό των 2 δις. δρχ. με προοπτική να διπλασιασθεί το 1992. Ο συνεταιρισμός εκτός από την προμήθεια των καταστημάτων - μελών του με ηλεκτρικές συσκευές, πρόσφατα

επεκτάθηκε και στον τομέα των αντιπροσωπειών.

• **Οικονομική εξυγίανση της ΚΥΔΕΠ**

Τη μείωση των λειτουργικών της δαπανών κατά 1 δις. δρχ. το χρόνο αποφάσισε το Δ.Σ. της ΚΥΔΕΠ. Η απόφαση αυτή εκφράζει τη βούληση της διοίκησης για την οικονομική εξυγίανση της Οργάνωσης, που συνιστά άλλωστε και προϋπόθεση για να προχωρήσει η κάλυψη από το Δημόσιο χρεών της ύψους 187 δις. δρχ.

Σημειώνεται ότι οι λειτουργικές δαπάνες της Κοινοπραξίας ανέρχονται ετησίως στο ποσό των 5,2 δις. δρχ. Η μείωση των δαπανών θα προέλθει κυρίως από την απόλυση σημαντικού αριθμού εργαζομένων, αφού η δαπάνη του Προσωπικού υπολογίζεται στο 85% των συνολικών ετήσιων εξόδων της ΚΥΔΕΠ.

Στην απόφαση αυτή της διοίκησης αντέδρασαν οι 800 περίπου εργαζόμενοι με απεργίες, διαμαρτυρίες, παραστάσεις στους αρμοδίους (Υπουργό Γεωργίας, Βουλή των Ελλήνων), καταλήψεις γραφείων και εγκαταστάσεων κλπ.

• **Κερδοφόρο το 1991 για την ΣΕΚΑΠ Α.Ε.**

Σύμφωνα με στοιχεία που ανακοινώθηκαν σε συνέντευξη τύπου, η ΣΕΚΑΠ Α.Ε. συνέχισε και κατά το 1991 την κερδοφόρο πορεία της των τελευταίων ετών, σημειώνοντας κέρδη της τάξεως των 300 εκατ. δρχ.

Ο Πρόεδρος της Εταιρείας κ. Κουρτίδης ανακοίνωσε τη δημιουργία και διάθεση στην αγορά ενός νέου σήματος τσιγάρου του GR INTERNATIONAL, το οποίο φιλοδοξεί να κατακτήσει ένα σημαντικό μερίδιο στην αγορά τσιγάρων τύπου Blended. Ακόμη εξέφρασε την αισιοδοξία του ότι τελικά οι συνεταιριστικές οργανώσεις της περιοχής (Μακεδονίας - Θράκης) θα κατορθώσουν ν' αποκτήσουν το πακέ-

το μετοχών της ΣΕΚΑΠ, τις οποίες σήμερα κατέχει και προτίθεται να πουλήσει η ΑΤΕ.

• **Ελληνικό «βέτο» για το γάλα και τα καπνά**

Δύο φορές αναγκάστηκε ο Υπουργός Γεωργίας κ. Σωτ. Χατζηγάκης να μπλοκάρει τις κοινοτικές διαδικασίες στο Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας της ΕΟΚ για τα θέματα, που αφορούσαν το γάλα και τα καπνά.

Στην περίπτωση του γάλακτος η Ελλάδα ήταν η μόνη χώρα που καταψήφισε την παράταση (για έναν ακόμη χρόνο) του ισχύοντος καθεστώτος, ενώ την αντίθεσή της για τις προτάσεις στα καπνά ακολούθησαν η Ισπανία και Ιταλία. Η καταψήφιση από την Ελλάδα της πρότασης για το γάλα έγινε με το αιτιολογικό ότι μέχρι σήμερα δεν έχει ικανοποιηθεί το αίτημά μας για αύξηση της ελληνικής ποσόστωσης. Ήδη η χώρα μας ζητεί να της καθορισθεί ποσόστωση στο ύψος των αναγκών της.

Ως προς τον καπνό το ποσοστό της εισφοράς συνυπευθυνότητας περιορίστηκε στο 23% αντί του 30%, που πρότεινε αρχικά η Επιτροπή. Ο καθορισμός του 23% της συνυπευθυνότητας (έναντι του 15% που ίσχυε μέχρι τώρα) δεν έχει επιπτώσεις στα ελληνικά καπνά, εκτός από την ποικιλία Βιρτζίνια, όπου συνήθως παρατηρείται υπέρβαση του πλαφόν παραγωγής. Γι' αυτό, ύστερα από πίεση της ελληνικής πλευράς η Επιτροπή δεσμεύθηκε ν' αντιμετωπίσει το αίτημά της για αύξηση της ποσόστωσης στο πλαίσιο της αναθεώρησης της ΚΑΠ.

• **Η νέα ΚΑΠ (Κοινή Αγροτική Πολιτική)**

Ύστερα από πολυήμερη συνεδρίαση του Συμβουλίου Υπουργών Γεωργίας της ΕΟΚ (Πορτογαλλική προεδρία) αποφασίσθηκε η αναθεώρηση της ΚΑΠ και ο καθορισμός των νέων

θεσμικών τιμών για τα αγροτικά προϊόντα κατά την περίοδο 1992/93.

Μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις οι αποφάσεις που ελήφθησαν ικανοποιούν κατά ένα ποσοστό την ελληνική πλευρά, αφού αυξήθηκαν οι κοινοτικές εισφορές στον αγροτικό τομέα και δεν επλήγησαν βασικά προϊόντα μας, παρά τις αρχικές προτάσεις της Επιτροπής.

Υπολογίζεται ότι με την εφαρμογή της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής η χώρα μας θα κερδίσει 370 εκατ. ECU, ήτοι περίπου 95 δισ. δρχ., επί πλέον κάθε χρόνο. Όπως δήλωσε ο Υπουργός Γεωργίας κ. Σωτ. Χατζηγάκης, το εισόδημα των Ελλήνων αγροτών θ' αυξηθεί περίπου κατά 15 δισ. δρχ., όταν εφαρμοσθεί πλήρως η νέα ΚΑΠ.

Ικανοποιητικές θεωρούνται για το εισόδημα των παραγωγών οι αποφάσεις του Συμβουλίου για τις αγροτικές τιμές 1992/93, οι οποίες ευνοούν τους ελαιοπαραγωγούς (ενίσχυση στην παραγωγή για τους μικρούς παραγωγούς από 6 σε 10,5 ECU ανά 100 κιλά) και τους βαμβακοπαραγωγούς (μείωση της τιμής σε περίπτωση υπέρβασης της μέγιστης εγγυημένης ποσότητας σε 15% αντί 20%). Επίσης θετικές κρίνονται οι αποφάσεις με τις οποίες αυξάνονται οι πριμοδοτήσεις στις θηλάζουσες αγελάδες και οι σχετικές με την ειδική ενίσχυση των εξαγωγών, λόγω του προβλήματος των μεταφορών μέσω Γιουγκοσλαβίας.

Όσον αφορά το γάλα και τα καπνά (για τα οποία σε προηγούμενη σύσκεψη η Ελλάδα είχε ασκήσει βέτο) αποφασίσθηκαν τελικά τα εξής: Για τα καπνά διατήρηση της ανώτατης εγγυημένης ποιότητας στους 137.000 τόννους το 1992 και ανακατανομή της εγγυημένης ποσότητας για τα τύπου VIRGINIA στους 30.000 τόννους. Για το αγελαδινό γάλα αποφασίσθηκε η αύξηση της ποσόστωσης κατά 100.000 τόννους.

Κ . Σ . Ο . Σ .

**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΛΑΔΙΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ
ΕΝΩΣΗ ΣΟΥΛΤΑΝΙΝΑΣ**

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1940

*ΜΕΛΗ: είναι 59 Ενώσεις Συνεταιρισμών Σουλτανοπαραγωγών
περιοχών που περιλαμβάνουν το σύνολο σχεδόν
των σουλτανοπαραγωγών της χώρας*

ΕΔΡΑ: ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ : ΑΘΗΝΑ - Κανάρη 24

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ - Δ/ση Εργοστασίου : Ηράκλειο Κρήτης

Η ΚΣΟΣ διαθέτει ένα καινούργιο εργοστάσιο εφοδιασμένο με τα πιο σύγχρονα αυτόματα μηχανήματα επεξεργασίας, διαλογής και συσκευασίας σταφίδας, δυναμικότητας 80 τόννων το 7ωρο.

Επίσης διαθέτει άρτια εκπαιδευμένο και πεπειραμένο προσωπικό, εξειδικευμένο στα θέματα σουλτανίνας. Με τα εφόδια αυτά και τη μόνιμη και δημιουργική δραστηριότητα που αναπτύσσει σαν κορυφαία Συνεταιριστική Οργάνωση των σουλτανοπαραγωγών, η ΚΣΟΣ κατατάσσεται μεταξύ των κυριοτέρων φορέων αξιοποίησης της σουλτανίνας και αποτελεί εγγύηση για την άριστη ποιότητά της.

*Πρόεδρος του Δ.Σ.: ΠΑΝ. ΤΣΑΚΙΡΗΣ
Διευθυντής: ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΙΤΟΣ*

ΣΕΒΑ Θ ΑΒΕ

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΘΡΑΚΗΣ

Ξάνθη: Καραολή 79 — Αθήνα Λ. Ριανκούρ 64)

- ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ το εισόδημα των αγροτών.
- ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΕΙ ποιότητα στον καταναλωτή.
- ΔΙΝΕΙ εργασία στους ανθρώπους της ακριτικής περιοχής.
- ΒΟΗΘΑ την εθνική οικονομία.
- ΣΤΗΡΙΖΕΙ τη συνεταιριστική ανάπτυξη.

«SINETERISTIKI PORIA»

COOPERATIVE REVIEW

Published by the «FRIENDS OF COOPERATION SOCIETY»,
25 Koumoundourou Str., 104 37 Athens Greece.

CONTENTS OF No 27/1992

	Page
* O. Iakovidou: The Role of Agrotourist Cooperatives of Women in Promoting Agrotourism in Greece	137
* A.D. Panos: The Contribution of Public Relations in Presenting the Role and the Content of the Cooperative Movement	147
* C.L. Papageorgiou: The Competitiveness of Greek Agricultural Cooperatives	153
* P. Spathoulas: KYDEP: An Analysis of its Problem	161
* A Proposal for Restoring the Viability of KYDEP	165
* Our Views	179
* Obituaries: Nassilis Kondos	183
* The Credit Cooperative of Workers and Craftsmen of Lamia	185
* C.L.P.: Some Observations on the Loss - making Industries Jointly Owned by the Agricultural Cooperatives and the Agricultural Bank	189
* Agricultural and Cooperative News	193

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τρίμηνη έκδοση του Επιστημονικού - Ιδεολογικού Σωματείου
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ

Γραφεία: Κουμουνδούρου 25 (4ος όροφος) Αθήνα 10437 (τηλ. 5247.162)

Ιδιοκτησία - Έκδοση: Εταιρείας των Φίλων του Συνεργατισμού

Υπεύθυνος κατά νόμο: Κώστας Παπαγεωργίου, Θησέως 10, Μαρούσι
151.24 - Αθήνα - Τηλ. 8027.807

Συντακτ. Επιτροπή: Β. Δημητριάδου - Π. Καλδής - Κ. Παπαγεωργίου

Εισφορές 1991 : Για Νομικά Πρόσωπα δρχ. 2.500. Για άτομα δρχ. 1.500

Εμβάσματα: Στον Ταμία κ. Νικ. Πατρίκιο, οδός Καλλιρόης 12
Αθήνα 117.43 (τηλ. 9226.777)

Τυπογραφείο: Νικήτα Κ. Καράλη, Γερανίου 7 - Τηλ. 5233.965

Κυκλοφορία 28.9.1992

PRIMA

*γεύση
στη ζωή!*

 ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ
ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΑΛΩΝ ΓΥΝΑΓΕΚΕΤΩΝ ΕΛΕΩ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

ΑΦΗΣΤΕ ΣΕ ΜΑΣ ΤΟ... «ΜΠΑΛΑΚΙ»

Σήμερα δείτε το παιχνίδι της αγοράς με τα μάτια ενός παίκτη του γκολφ.
Από τη μια μεριά εσείς, από την άλλη οι ανταγωνιστές σας και στη μέση το σημείο πωλήσεων που είναι έτοιμο να δεχτεί το μπαλάκι του νικητή.
Ακόμα, φανταστείτε ότι - μπαλάκι - είναι το προϊόν σας, το κύρος σας και γιατί όχι όλη η διαφημιστική εργασία που απαιτείται.

Λοιπόν;
Πώς σκέπτεστε να αξιοποιήσετε το μπαλάκι;
Θα παίξετε μόνοι σας;
Θα το εμπιστευθείτε οπουδήποτε;
ή θα συνεργαστείτε μαζί μας;

Εμείς, αναλαμβάνουμε να το στείλουμε
εκεί ακριβώς που χρειάζεται.
Στην επιτυχία!

ΣΥΝΕΔΙΑ Α.Ε.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΩΝ & ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΣΤΑΔΙΟΥ 10. ΑΘΗΝΑ 105 64 ΤΗΛ: 3232 147 - 3225 563 - 3231 963 - 3225 880 FAX: 3225 522